

24 Ebrill 2014

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Cronfeydd Strwythurol yr Undeb Ewropeaidd 2007-2013

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Rwyf wedi llunio'r adroddiad hwn i'w gyflwyno i'r Cynulliad Cenedlaethol
o dan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

Yr aelodau o staff yn Swyddfa Archwilio Cymru a'm cynorthwyodd
wrth baratoi'r adroddiad hwn oedd Ben Robertson, Emma Giles
a Chris Pugh o dan arweiniad Ann-Marie Harkin.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus a noddir ganddi ac sy'n gysylltiedig â hithau gan gynnwys cyrff y GIG yng Nghymru. Mae ganddo'r pŵer statudol i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol, ynghyd ag archwilydd penodedig, hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

Am ragor o wybodaeth ysgrifennwch at yr Archwilydd Cyffredinol yn y cyfeiriad uchod, ffôn 02920 320500, e-bost: info@wao.gov.uk, neu gweler y wefan www.wao.gov.uk.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2014

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Cynnwys

	Crynodeb	6
	Mae'r rhaglenni wedi mynd rhagddynt yn eithaf da ar y cyfan er gwaethaf rhai anawsterau, ond mae'n rhy gynnar i asesu eu heffaith gyffredinol	7
	Mae trefniadau rheoli yn effeithiol ac maent wedi gwella ers y cylch rhaglenni blaenorol, er gwaethaf ychydig o darfu yn ystod camau cynnar gweithredu rhaglenni	11
	Argymhellion	14
1	Cymru a Chronfeydd Strwythurol yr Undeb Ewropeaidd	18
2	Mae'r rhaglenni wedi mynd rhagddynt yn eithaf da ar y cyfan er gwaethaf rhai anawsterau, ond mae'n rhy gynnar i asesu'n llawn eu heffaith gyffredinol	30
	Yn gyffredinol, mae WEFO wedi gwneud cynnydd da o ran neilltuo'r arian sydd ar gael i brosiectau	31
	Mae'r rhaglenni wedi cyflawni targedau gwariant yr UE, er bod cyfradd y gwariant cyffredinol yn arafach na'r hyn a ragwelwyd gan noddwyr prosiect	35
	Mae'r rhaglenni ar y trywydd iawn i gyflawni'r rhan fwyaf o'u targedau perfformiad allweddol, gan ragori arnynt o gryn dipyn mewn rhai achosion, ond maent yn debygol o fethu â chyflawni'r rhan fwyaf o'u targedau cynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal	40
	Er ei bod yn rhy gynnar i asesu effaith gyffredinol y rhaglenni'n llawn, ceir rhai arwyddion cadarnhaol a bydd gwerthusiadau parhaus yn rhoi darlun cliriach	52

3	Mae'r trefniadau rheoli yn effeithiol ac maent wedi gwella ers y cylch rhaglennu blaenorol, er gwaethaf ychydig o darfu yn ystod camau cynnar gweithredu rhaglenni	60
	Cymysg fu'r farn ynglŷn â gweinyddu'r rhaglenni yn gyffredinol, er bod rhanddeiliaid yn gyffredinol yn cefnogi'r camau gweithredu a gymerwyd gan WEFO i symleiddio strwythur rhaglenni a lleihau nifer y prosiectau	61
	Mae'r rhaglenni wedi bod yn ddigon hyblyg i ymateb yn effeithiol i'r dirywiad economaidd ac i rai newidiadau sylweddol o ran polisi	64
	Mae'r defnydd cynyddol o gaffael cystadleuol fel model cyflawni wedi bod yn anodd ei weithredu, ond os caiff ei reoli'n dda, dylai gael effeithiau cadarnhaol yn y tymor hwy	67
	Mae WEFO wedi sefydlu system gadarn i gefnogi'r broses o ddatblygu a dewis prosiectau ond, ym marn y noddwyr, gall y broses fod yn heriol ac yn feichus	73
	Mae rheoli ariannol yn gadarn	78
	Caiff perfformiad ei reoli'n well nag o dan y rhaglenni blaenorol ond gall fod yn dynnach mewn rhai meysydd	84
	Mae WEFO wedi atgyfnerthu trefniadau monitro a gwerthuso ac wedi datblygu dulliau mwy cadarn o fesur effeithiau, ond mae ansawdd data yn achos pryder o hyd	86
	Atodiadau	
	Atodiad 1 – Dulliau Archwilio	96
	Atodiad 2 – Fframweithiau strategol	99
	Atodiad 3 – Data dangosyddion lefel rhaglen ar gyfer rhaglenni'r ERDF	101
	Atodiad 4 – Data dangosyddion lefel rhaglen ar gyfer rhaglenni'r ESF	103
	Atodiad 5 – Gwybodaeth sydd ei hangen gan noddwyr prosiectau mewn cynlluniau busnes	105

Crynodeb

- 1 Mae'r adroddiad hwn yn ystyried y ffordd y gweinyddir rhaglenni cronfeydd strwythurol 2007-2013 yr Undeb Ewropeaidd yng Nghymru (**Arddangosyn 1**). Fel yr 'Awdurdod Rheoli', caiff y rhaglenni hyn eu rheoli gan Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru (WEFO), sef un o isadrannau Llywodraeth Cymru, a'u goruchwylio gan Bwyllgor Monitro'r Rhaglenni¹. Caiff prosiectau unigol eu goruchwylio gan sefydliad sy'n 'noddwr y prosiect' ond gall gynnwys sawl sefydliad partner.
- 2 Mae cyfrifoldebau WEFO yn cynnwys dewis prosiectau a chymeradwyo eu cynlluniau busnes, talu arian grant a hawlio ad-daliadau gan y Comisiwn, monitro cynnydd a gwerthuso effaith. Mae WEFO hefyd yn gyfrifol am sicrhau cydymffurfiaeth â'r rheoliadau sy'n llywodraethu'r ffordd y caiff cronfeydd yr UE eu defnyddio, gyda chosbau ariannol llym o bosibl os na chydymffurfir â hwy.
- 3 Gan ystyried profiad rhaglenni 2000-2006, dechreuodd Llywodraeth Cymru ar raglenni 2007-2013 gydag awydd i symleiddio strwythurau rhaglenni, canolbwyntio rhaglenni'n fwy ar flaenoriaethau strategol a rheoli perfformiad yn fwy effeithiol drwy lai o brosiectau ond prosiectau mwy. Roedd Llywodraeth Cymru hefyd am roi pwyslais cryfach ar gydweithredu rhwng rhanddeiliaid a mwy o ddefnydd o gaffael cystadleuol.

Arddangosyn 1 – Cymru a Chronfeydd Strwythurol yr Undeb Ewropeaidd

Mae Cymru yn gymwys i gael tua €2.22 biliwn o arian o dan raglenni cronfeydd strwythurol 2007-2013 yr UE, gyda'r nod o leihau gwahaniaethau cymdeithasol ac economaidd rhwng rhanbarthau'r UE. Bydd gwariant o dan y rhaglenni hyn yn parhau tan ddiwedd 2015. Cafodd Cymru €2.14 biliwn o dan raglenni cronfeydd strwythurol 2000-2006 ac mae tua'r un swm wedi cael ei ddyrannu ar gyfer rhaglenni 2014-2020.

Ar ddiwedd 2013, mae arian yr UE o dan raglenni 2007-2013 yn werth tua £1.9 biliwn. Gydag arian cyfatebol o ffynonellau'r DU, mae cyfanswm gwerth y rhaglenni dros y cyfnod rhaglennu cyfan tua £3.2 biliwn.

Am fod gwerth rhaglenni'r cronfeydd strwythurol i Gymru wedi'i bennu mewn ewros ar ddechrau'r rhaglenni, mae cyfraddau cyfnewid newidiol yn rhan o'r her o ran cyflawni'r targedau gwariant blynyddol. Os na chaiff y targedau hyn eu cyflawni, mae'r UE yn tynnu'r swm nas gwariwyd yn ôl ac ni chaiff ei ailneilltuo i'r rhaglenni fel arfer.

Daw arian yr UE o ddwy brif ffynhonnell:

- £1.11 biliwn o Gronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop (ERDF) ar gyfer cymorth i fusnesau, arloesi masnachol, seilwaith economaidd, ynni adnewyddadwy ac adfywio; a
- £756 miliwn o Gronfa Gymdeithasol Ewrop (ESF) i gefnogi hyfforddiant a mentrau eraill i gynyddu cyfranogiad economaidd a gwella sgiliau'r gweithlu.

Darperir y ddwy gronfa hyn drwy ddwy raglen – Cydgyfeirio a Chystadleurwydd Rhanbarthol a Chyflogaeth (Cystadleurwydd) – sef pedair prif raglen i gyd. Mae'r Rhaglenni Cydgyfeirio yn cyfrif am tua 94 y cant o gronfeydd yr UE sydd ar gael ac maent wedi'u cynllunio i wella economi'r 15 ardal awdurdod lleol yng Ngorllewin Cymru a'r Cymoedd sydd â chynnyrch mewnwladol crynswth (CMC) o lai na 75 y cant o gyfartaledd yr UE. Mae'r Rhaglenni Cystadleurwydd ar gael i weddill Cymru (a elwir yn Ddwyrain Cymru).

Mae pob un o'r pedair rhaglen yn cael ei hategu gan ddogfen 'rhaglen weithredol', sef cynllun sy'n nodi sut y caiff y cronfeydd eu defnyddio i gyflawni'r amcanion y cytunwyd arnynt. Cytunwyd ar y rhaglenni gweithredol a'r Comisiwn Ewropeaidd yn ystod 2007. O ran rhaglenni 2007-2013, caiff y rhaglenni gweithredol eu hategu gan gyfres o ddogfennau fframwaith strategol a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru sy'n rhoi canllawiau ychwanegol ar flaenoriaethau a dylunio prosiectau.

¹ Mae Pwyllgor Monitro'r Rhaglenni yn cynnwys cynrychiolwyr o amrywiol sefydliadau. Mae gan y Comisiwn Ewropeaidd statws sylwedydd, mae'n cael adroddiadau cynnydd rheolaidd ac yn cynnal ei archwiliadau ei hun er mwyn gwirio cydymffurfiaeth â'i reoliadau.

4 Mae'r adroddiad hwn yn ystyried a yw rhaglenni 2007-2013 wedi cael eu gweinyddu'n effeithiol gan WEFO ac a ydynt ar y trywydd iawn i sicrhau'r buddiannau a fwriadwyd, gan ystyried cynnydd yn erbyn targedau ar gyfer dyrannu arian, gwariant ac allbynnau allweddol. Paratowyd yr adroddiad hwn gan staff Swyddfa Archwilio Cymru ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru. Mae **Atodiad 1** yn nodi manylion ein methodoleg archwilio yn llawn. Adolygwyd y ffordd y gweinyddwyd y rhaglenni yn gyffredinol ar lefel gymharol uchel, ac ategwyd ein gwaith drwy rai astudiaethau achos ac arolwg o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiectau WEFO. Mae adolygiadau manylach, megis ein hystyriaeth ddiweddar o'r ffordd y cafodd prosiectau a noddir gan Gymdeithas Lleiafrifoedd Ethnig Cymru Gyfan (AWEMA) eu hariannu gan WEFO yn awgrymu bod rhai gwendidau yn y broses weinyddu ar lefel prosiectau. Rydym hefyd wedi ystyried gwerthusiadau ac adolygiadau eraill, gan gynnwys adroddiad Dr Grahame Guildford ym mis Mawrth 2013 ar drefniadau ar gyfer y cylch rhaglennu nesaf.

5 Rydym wedi dod i'r casgliad bod y rhaglenni wedi mynd rhagddynt yn dda ar y cyfan, wedi'u hategu gan drefniadau rheoli gwell o gymharu â'r cylch rhaglennu blaenorol ac er gwaethaf rhai anawsterau yn ystod y camau cynnar. Mae'n rhy gynnar i asesu effaith gyffredinol y rhaglenni, na fydd yn gwbl amlwg am beth amser ar ôl i'r rhaglenni gau, ond ceir arwyddion cadarnhaol o'r gwerthusiadau a gynhelir.

6 Yn ddiweddar, adolygodd y Comisiwn Ewropeaidd ei ganllawiau ar y fethodoleg i'w defnyddio gan Awdurdodau Archwilio (y cyrff ym mhob rhanbarth sy'n archwilio gwariant ar ei ran) wrth ddewis prosiectau i'w harchwilio. O ganlyniad, mae bellach yn ofynnol iddynt yn arferol ddefnyddio dulliau samplu ystadegol yn hytrach na'r dull samplu ar hap nad yw'n ystadegol a ddefnyddir

ar hyn o bryd gan yr Awdurdod Archwilio yng Nghymru ac mewn ychydig o ranbarthau eraill ledled Ewrop. Mae hyn wedi amharu ar daliadau ERDF dros dro ar sail dechnegol tra bod cyfraddau gwallau yn cael eu hailgyfrifo. Dengys y ffigurau diweddaraf fod cyfraddau gwallau yn parhau'n gymharol isel yng Nghymru ar y cyfan a bod Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau i sicrhau nad yw hyn wedi amharu ar daliadau i noddwyr prosiectau. Mae Llywodraeth Cymru yn obeithiol y caiff y sefyllfa ei datrys yn fuan.

7 Wrth wneud cymariaethau â rhaglenni 2000-2006, rydym wedi ystyried canfyddiadau adroddiadau Swyddfa Archwilio Genedlaethol Cymru yn 2002 a 2004. Rydym wedi cyfeirio at y canfyddiadau hyn yn ein hadroddiad ym mis Rhagfyr 2013 ar *Arian Cyhoeddus ar gyfer Fferm Bysgod Penmon*. Cafodd Fferm Bysgod Penmon arian gan yr UE o dan raglenni 2000-2006. Cyflwynwyd adroddiad gennym ym mis Mai 2010 ar faterion a oedd yn ymwneud ag arian rhaglenni 2000-2006 yn *Rheoli arian cyhoeddus Cymad Cyf* (Mai 2010) ac rydym wrthi'n ystyried arian o raglenni 2000-2006 ar gyfer Canolfan Cywain yn y Bala (Ebrill 2014).

Mae'r rhaglenni wedi mynd rhagddynt yn eithaf da ar y cyfan er gwaethaf rhai anawsterau, ond mae'n rhy gynnar i asesu eu heffaith gyffredinol

8 **Yn gyffredinol, mae WEFO wedi gwneud cynnydd da o ran neilltuo'r arian sydd ar gael i brosiectau.** Er yr ymddengys i rai noddwyr prosiect ddisgwyl y byddai'r rhaglenni yn dechrau'n gynt, ers hynny mae WEFO wedi cyflawni'r rhan fwyaf o'i thargedau neilltuo blynyddol, a oedd yn fwy heriol na'r rhai a bennwyd yn y rhaglenni gweithredol. Er gwaethaf effaith cyfraddau cyfnewid sy'n gostwng² a thynnu arian yn ôl o brosiectau penodol yn sgil newidiadau ym mholisi Llywodraeth Cymru,

² Oherwydd gostyngiad sydyn yng nghyfradd gyfnewid £/€ ar ôl i'r rhaglenni gael eu cymeradwyo rhyddhawyd swm sylweddol o arian ychwanegol yr oedd angen ei neilltuo ar gyfer prosiectau.

erbyn diwedd 2012 roedd arian wedi'i neilltuo ar gyfer y rhan fwyaf o feysydd rhaglenni. Er bod cynnydd yn araf mewn rhai meysydd rhaglenni ar y dechrau mae WEFO wedi ymateb yn briodol i fynd i'r afael â diffygion o ran arian a neilltuwyd drwy weithio gyda Llywodraeth Cymru i ysgogi datblygiad prosiectau a thrwy ailddyrannu arian i feysydd eraill.

9 **Mae'r rhaglenni wedi cyflawni targedau gwariant yr UE, er bod cyfradd y gwariant cyffredinol yn arafach na'r hyn a ragwelwyd gan noddwyr prosiect.** Mae WEFO wedi cyflawni pob un o'r targedau gwariant blynyddol a bennwyd ar gyfer pob rhaglen, o gryn dipyn fel arfer. Yn 2010, diwygiodd y Comisiwn Ewropeaidd ei dargedau ar gyfer y rhaglenni er mwyn ystyried effaith andwyol y dirywiad economaidd ehangach ar arian cyfatebol. Penderfynodd WEFO y byddai'n ceisio cyflawni'r targedau blynyddol, mwy heriol, gwreiddiol o hyd, ac mae wedi llwyddo ar y cyfan.

10 Ar ddiwedd 2013, roedd WEFO wedi ardystio bod £2.17 biliwn o wariant prosiect yn gymwys i gael ei ad-dalu gan yr UE. Roedd cyfraddau gwario rhaglenni wedi cael hwb drwy'r canlynol: cynnydd yn y gyfradd ymyrraeth gyfartalog³ a ganiateir gan y Comisiwn Ewropeaidd, a ryddhaodd swm ychwanegol o £187 miliwn o arian yr UE erbyn 31 Rhagfyr 2013; ariannu'n ôl-weithredol brosiectau a oedd wedi'u cwblhau'n gyfan gwbl neu'n rhannol cyn iddynt gael eu cymeradwyo gan WEFO ar gyfer arian yr UE; a thalu £73 miliwn o arian yr UE i mewn i gronfeydd buddsoddi a oedd yn cyfrif yn erbyn targedau ERDF pan dalwyd yr arian i mewn i'r cronfeydd, yn hytrach na phan dalwyd yr arian o'r cronfeydd drwy fuddsoddiadau.

11 Nid oes gan brosiectau unigol dargedau gwariant ffurfiol, ond mae pob noddwr prosiect yn cytuno ar broffil cyflawni, sy'n cynnwys gwariant a ragwelir, â WEFO. Yn gyffredinol, mae patrwm gwariant prosiectau yn gyson â'r rhaglenni blaenorol. Ym mis Rhagfyr 2013, roedd tua un o bob tri phrosiect a oedd yn mynd rhagddynt 20 y cant neu fwy y tu ôl i'w proffil gwariant. Gostyngodd y diffyg cyffredinol rhwng gwariant gwirioneddol a gwariant a ragwelwyd o 31 y cant ym mis Mehefin 2010 i 19 y cant y mis Rhagfyr 2013, ond gellir priodoli llawer o'r gwelliant hwnnw i'r ffaith bod noddwyr prosiect wedi diweddarau eu proffiliau yn hytrach na gwneud cynnydd o ran eu proffiliau gwreiddiol. Mae gwariant prosiectau wedi bod yn arafach na'r hyn a ragwelwyd am amrywiol resymau gan gynnwys gorhyder yn gyffredinol, anawsterau caffael a recriwtio staff ac effaith y dirywiad economaidd.

12 **Mae'r rhaglenni ar y trywydd iawn i gyflawni'r rhan fwyaf o'u targedau perfformiad allweddol, a rhagori arnynt, mewn rhai achosion.** O ystyried y Rhaglenni Cydgyfeirio a Chystadleurwydd gyda'i gilydd, mae WEFO yn disgwyl cyflawni'r targedau y mae wedi'u pennu ar gyfer ei 'ddangosyddion dangosfwrdd' allweddol (**Arddangosyn 2**). Mae perfformiad rhaglenni ESF, yn enwedig y Rhaglen Cystadleurwydd, wedi bod yn gadarn, a rhagwelir y byddant yn rhagori ar bob un o'u targedau ar lefel rhaglen, o gryn dipyn yn achos llawer ohonynt (**Arddangosyn 4**). Ar ddiwedd 2013, nododd rhagolygon noddwyr prosiect y byddai Rhaglen Gydgyfeirio ERDF yn cyflawni chwech o'i 11 o dargedau ar lefel perfformiad ac y byddai'r Rhaglen Gystadleurwydd yn cyflawni pump o'i hwyth targed (**Atodiad 3**)⁴.

³ Mae'r gyfradd ymyrraeth ar gyfer prosiect unigol yn adlewyrchu cyfran cyfanswm costau prosiect a delir drwy arian yr UE yn hytrach nag arian cyfatebol.

⁴ Yn gyffredinol, mae'r chwe dangosydd ERDF ar lefel rhaglen na fyddai'n cael eu cyflawni yn ymwneud â'r pum thema ganlynol: nifer y swyddi gros a grëwyd; buddsoddiad a ysgogwyd; cynhyrchion, prosesau neu wasanaethau newydd neu well a lanswyd; lleihau, aildddefnyddio neu ailgylchu gwastraff; a budd o elw. Bwriedir i'r mesur budd o elw gofnodi cynnydd mewn elw sy'n deillio o arbedion neu fuddiannau cynhyrchiant a gyflawnwyd drwy gymorth yr UE. Nid yw WEFO wedi rhagnodi unrhyw ddull penodol o gyfrifo budd o elw ac mae buddiolwyr yn ei chael hi'n anodd priodoli elw i wasanaethau penodol a ddarparwyd drwy brosiectau a ariennir gan yr UE a'i gyfrifo. Mae tangofnodi yn debygol, ond mae amgylchiadau economaidd hefyd yn ffactor.

Arddangosyn 2 – Dangosyddion perfformiad allweddol ar gyfer rhaglenni ERDF ac ESF¹

	Targed ²	Rhagolwg ²	% y targed y rhagwelwyd y câi ei gyflawni	Cyflawnwyd ar 31 Rhag 2013
Busnesau a gynorthwywyd (ERDF)	15,900	22,038	139%	12,703
Busnesau a grëwyd (ERDF)	5,604	11,849	211%	7,574
Swyddi gros a grëwyd (ERDF)	38,540	43,052	112%	23,649
Cyfranogwyr (ESF)	294,100	629,227	214%	487,542
Cyfranogwyr sy'n dechrau gweithio (ESF)	31,000	88,354	285%	53,781
Cyfranogwyr sy'n ennill cymwysterau (ESF)	89,180	235,396	264%	160,847

Noder:

- 1 Mae WEFO yn canolbwyntio ar rhwng wyth a 14 o ddangosyddion perfformiad allweddol er mwyn monitro'r ffordd y caiff pob un o'r rhaglenni gweithredol ei chyflawni. Mae WEFO yn rhoi sylw penodol i'r chwe dangosydd a restrir isod sy'n sail i'w phrosesau adrodd ar berfformiad fel rhan o drefniadau rheoli perfformiad ehangach Llywodraeth Cymru. Rydym wedi cyfuno yma dargedau rhaglenni Cydgyfeirio a Chystadleurwydd ar gyfer pob Cronfa.
- 2 Mae targed a rhagolwg yn cyfeirio at ddiwedd y rhaglenni. Disgwylir i'r rhaglenni gau ar ddiwedd 2015.

Ffynhonnell: WEFO

13 Ceir dros gant o ddangosyddion monitro yn y pedair rhaglen i gyd ynghyd â'u priod flaenoriaethau. Cymysg yw'r perfformiad ar lefel blaenoriaeth, gan adlewyrchu effaith benodol newidiadau yn yr amgylchiadau economaidd, newidiadau mewn polisi a newidiadau yn y ffordd y dosberthir arian ar feysydd penodol â blaenoriaeth o gymharu â'r tybiaethau cychwynnol. Ar sail rhagolygon noddwyr prosiect ar 31 Rhagfyr 2013, byddai 72 o'r 125 o dargedau lefel blaenoriaeth ERDF a 50 o'r 62 o dargedau lefel blaenoriaeth ESF yn cael eu cyflawni erbyn diwedd y rhaglenni.

14 Mae'r rhaglenni dipyn yn fwy erbyn hyn o ran cyfanswm y gwariant a neilltuwyd (12 y cant -38 y cant ar ddiwedd 2013) nag a ragwelwyd pan bennwyd y targedau, ac mae angen ystyried perfformiad yn y cyd-destun hwn. O ran rhaglenni ESF, mae'r dirywiad economaidd wedi creu mwy o alw am wasanaethau cymorth cyflogaeth ac ailhyfforddi ar gyfer pobl sydd newydd fod yn ddi-waith ac yn gynyddol ar gyfer pobl ifanc sy'n ymuno â'r farchnad lafur. Fodd bynnag, ymddengys bod targedau rhaglenni ESF wedi'u pennu'n rhy isel i ddechrau. Roedd cyflawni'r rhan fwyaf o'r dangosyddion yn arafach na ffigurau proffiliau'r noddwyr prosiect ar ddiwedd 2013, gan adlewyrchu'n rhannol lithiant yn erbyn proffiliau gwariant prosiectau.

- 15 **Mae'r themâu trawsbynciol sef cynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal wedi'u sefydlu'n weld nag yn y rhaglenni blaenorol, ond mae'r rhaglenni yn debygol o fethu â chyflawni'r rhan fwyaf o'r targedau cysylltiedig.** Er enghraifft, mae cyfran y cyfranogwyr o grwpiau oedran hŷn a phobl sydd â salwch neu anabledd sy'n cyfyngu ar allu pobl i weithio yn debygol o fod dipyn yn is na'r lefelau disgwylidiedig. Fodd bynnag, gan fod rhaglenni ESF yn debygol o ragori ar eu targedau cyfranogi cyffredinol o gryn dipyn, mae cyfanswm y menywod a phobl dduon a lleiafrifoedd ethnig sy'n cyfranogi yn debygol o fod yn uwch na'r hyn a ddisgwylid yn wreiddiol, er bod cyfran gyffredinol y cyfranogwyr o'r grwpiau hyn yn brin o'r targedau a bennwyd. Ym mis Ionawr 2011, nododd gwerthusiad a gomisiynwyd gan WEFO gynnydd amrywiol ymhlith noddwyr o ran integreiddio'r themâu trawsbynciol â'r broses o gyflawni eu prosiectau, a chanfu nad oedd gan noddwyr y wybodaeth na'r adnoddau yn aml i roi cyngor arbenigol i fuddiolwyr.
- 16 **Er ei bod yn rhy gynnar i asesu effaith gyffredinol y rhaglenni, ceir rhai arwyddion cadarnhaol a bydd gwerthusiadau parhaus yn rhoi darlun cliriach.** Mae'r dystiolaeth ar ei ffurf fwyaf datblygedig ar gyfer rhaglenni ESF ac mae canfyddiadau o Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd a gwaith gwerthuso arall yn awgrymu bod effaith gadarnhaol ar gyfranogwyr, ond bod effaith rhaglenni ar gyfraddau cyflogaeth yn amrywio'n sylweddol yn ôl rhyw, oedran, lleoliad, cyflwr iechyd a hanes cyflogaeth cyfranogwyr.
- 17 Awgryma canlyniadau Arolwg 2011 o Fusnesau sy'n cael cymorth ERDF fod rhaglenni ERDF wedi creu neu wedi diogelu nifer sylweddol o swyddi, ond dim ond lleiafrif o ymatebwyr sy'n priodoli unrhyw ganlyniadau diriaethol i'w busnes i'r ERDF. Nododd canfyddiadau'r arolwg fod yr effaith o ran diogelu swyddi o leiaf cymaint â chreu swyddi. Roedd yr arolwg yn seiliedig ar sampl gymharol fach o weithgarwch rhaglenni, ond bwriedir ei gynnal eto yn 2014.
- 18 **Awgryma tystiolaeth o raglenni 2000-2006 fod effaith gadarnhaol ar swyddi a sgiliau, ond erys y bwch ffyniant rhwng Cymru a chyfartaledd yr UE yn sylweddol o hyd.** Mewn dadansoddiad gan WEFO yn 2011 cafodd rhwng 26,000 a 45,500 o swyddi newydd a rhwng 1,700 a 2,500 o fusnesau bach a chanolig (BBaChau), eu priodoli i'r rhaglenni blaenorol, gyda rhwng 48,700 a 89,300 o bobl yn dechrau gweithio neu ymgymryd â dysgu pellach o ganlyniad uniongyrchol i gymryd rhan mewn rhaglenni ESF. Mae'n anodd asesu effaith economaidd ehangach y rhaglenni oherwydd bwriedir iddynt arwain at welliannau hirdymor mewn gallu economaidd y mae'n anodd eu cysylltu ag ymyriadau penodol. Yn wir, gwaethygu a wnaeth CMC y rhanbarth rhwng 2000 a 2010 o'i gymharu â chyfartaledd y DU a'r UE, yn rhannol oherwydd effaith cymudo rhwng y Cymoedd a Dwyrain Cymru. Fodd bynnag, mae dangosyddion eraill megis prif incwm, cyfraddau cyflogaeth, cyfraddau gweithgarwch economaidd a lefelau cymwysterau oll wedi gwella i ryw raddau yn ystod y cyfnod rhwng 2001 a 2008 ac mae'r bwch â chyfartaleddau'r DU wedi cau rhywfaint.

Mae trefniadau rheoli yn effeithiol ac maent wedi gwella ers y cylch rhaglenni blaenorol, er gwaethaf ychydig o darfu yn ystod camau cynnar gweithredu rhaglenni

- 19 **Cymysg fu'r farn ynglŷn â gweinyddu'r rhaglenni ar y cyfan, er bod rhanddeiliaid yn gyffredinol yn cefnogi'r camau gweithredu a gymerwyd gan WEFO i symleiddio strwythur rhaglenni a lleihau nifer y prosiectau.**
Canfuwyd gennym fod noddwyr prosiect yn tueddu i gredu bod system reoli WEFO yn araf ac yn fiwrocraataidd, ond teimlwyd ei bod yn gweithio'n well ar ôl dechrau anodd. Cafwyd cefnogaeth eang i benderfyniad WEFO i symleiddio strwythurau rhaglenni a lleihau nifer y prosiectau (sydd wedi lleihau o 2,463 yn y rhaglenni blaenorol i lai na 300), er i noddwyr godi rhai pryderon ymarferol ynglŷn â chydweithredu a gweithio mewn partneriaeth a hanes cyflawni prosiectau mwy o faint.
- 20 **Mae'r rhaglenni wedi bod yn ddigon hyblyg i ymateb yn effeithiol i'r dirywiad economaidd ac i rai newidiadau sylweddol o ran polisi.**
Gwnaeth WEFO ailddyrannu adnoddau a newid rhai meini prawf cymhwyso er mwyn ymateb i'r dirywiad economaidd. Yn 2009, manteisiodd WEFO ar bunt wannach (a oedd wedi cynyddu gwerth sterling arian yr UE) i gyd-drafod cynnydd yng nghyfraddau arian grant â'r Comisiwn Ewropeaidd, a thrwy hynny leddfu'r pwysau ar arian cyfatebol.
- 21 Gweithiodd WEFO yn gyflym ac yn effeithiol gyda rhannau eraill o Lywodraeth Cymru er mwyn adlewyrchu newidiadau mewn polisi a oedd yn deillio o lansio Rhaglen Adnewyddu'r Economi yn 2010. Bu hon yn dasg lawer haws nag y byddai wedi bod yn gynt am fod llai o brosiectau o gymharu â'r rhaglenni blaenorol, y noddwyd

llawer ohonynt gan Lywodraeth Cymru. Hefyd, mae WEFO wedi addasu rhaglenni ESF er mwyn osgoi dyblygu 'Rhaglen Waith' Llywodraeth y DU.

- 22 **Bu'r pwyslais cynyddol ar ddefnyddio caffael fel model cyflawni yn anodd ei roi ar waith, ond os caiff ei reoli'n dda dylai gael effeithiau cadarnhaol yn y tymor hwy.** Mae WEFO yn disgwyl i tua un rhan o bob tair o holl wariant rhaglenni gael ei gwario drwy gaffael gan noddwyr prosiect. Yn ymarferol, mae llawer o brosiectau yn gweithredu modelau cyflawni cymysg, gyda rhai gwasanaethau'n cael eu caffael ac eraill yn cael eu darparu'n uniongyrchol neu drwy gynlluniau grant.
- 23 Er y credir yn gyffredinol mai dyna'r ffordd gywir o weithredu, bu'n anodd rhoi'r pwyslais cynyddol ar gaffael cystadleuol ar waith. Fodd bynnag, mae rhai o'r heriau cynnar wedi cael eu goresgyn ar ôl i WEFO adolygu ei chanllawiau ar fodolau cyflawni. Mae WEFO wedi cyflawni lefel uchel o gydymffurfiaeth â rheoliadau caffael⁵, ond mae'n llai amlwg i ba raddau y mae'r pwyslais cynyddol ar gaffael cystadleuol wedi sicrhau gwell gwerth am arian a mynediad ehangach i arian yr UE. Ar ddiwedd 2013, roedd noddwyr prosiect wedi dyfarnu cyfanswm o 2,569 o gontractau gwerth £1.09 biliwn drwy gaffael, yn bennaf i'r sector preifat (£644 miliwn), gyda'r sector gwirfoddol yn sicrhau contractau gwerth £178 miliwn. Nid oes unrhyw ddata ar gael er mwyn cymharu'r ffigurau hyn â'r cylch rhaglenni blaenorol.
- 24 **Mae WEFO wedi sefydlu system gadarn i gefnogi'r broses o ddatblygu a dewis prosiectau ond, ym marn y noddwyr, gall y broses fod yn heriol ac yn feichus.** Mae WEFO wedi sefydlu dulliau effeithiol o sicrhau bod prosiectau'n gyson ag amcanion strategol, fel y'i nodwyd yn y dogfennau fframwaith strategol, ond mae lle i ddatblygu dull gweithredu mwy soffistigedig ar gyfer y cylch nesaf o raglenni.

5 Mae WEFO wedi sicrhau cyfradd isel iawn o wallau y gellir eu priodoli i faterion caffael, mewn gwrthgyferbyniad â rhannau eraill o'r UE lle mae'r Comisiwn wedi rhoi dirwyon mawr i awdurdodau rheoli.

- 25 Mabwysiadodd WEFO ffordd newydd o flaenoriaethu, datblygu a dewis prosiectau ar gyfer rhaglenni 2007-2013, gan gynnwys cyflwyno cam mynegi diddordeb er mwyn hidlo a gwaredu prosiectau anaddas. Ar y cyfan, mae'r system hon yn seiliedig ar feini prawf cadarn ac mae wedi gwella ansawdd cynigion ar gyfer prosiectau, ac mae 'swyddogion datblygu prosiectau' a gyflwynwyd gan WEFO er mwyn cynnig un pwynt cyswllt parhaus i noddwyr prosiect wedi helpu yn hynny o beth. Mae'r meini prawf dewis hefyd wedi cael eu nodi'n arfer da gan y Comisiwn Ewropeaidd. Fodd bynnag, mae hyd y broses a'i gofynion gweinyddol wedi peri rhwystredigaeth i rai noddwyr prosiect ac mae safbwyntiau ynglŷn â'r system gyffredinol ar gyfer rhoi cymorth a chanllawiau i noddwyr prosiect yn amrywio.
- 26 Bu'n anodd iawn rhoi cymorth effeithiol yn ystod camau cynnar y rhaglenni oherwydd newidiadau mewn trefniadau gweinyddu rhaglenni, gyda llawer o noddwyr prosiect a staff WEFO yn anghyfarwydd â'r systemau newydd. Fodd bynnag, ni chafwyd bod unrhyw gonsensws amlwg ynglŷn â'r gwelliannau y gellid eu gwneud ac, yn ein barn ni, nid oes angen newid y broses yn sylfaenol ar gyfer y cylch rhaglenni nesaf, a ddylai helpu i sicrhau cyfnod trosiannol didrfferth. Nod WEFO yw canolbwyntio rhaglenni 2014-2020 yn fwy ar feysydd â blaenoriaeth economaidd gan ddefnyddio un ddogfen fframwaith a symleiddio'r broses o ddatblygu prosiectau ymhellach heb leihau ei gwaith craffu ar gynigion prosiect.
- 27 **Mae rheoli ariannol yn gadarn.** Mae datblygiad system TG newydd wedi'i gwneud yn haws i WEFO reoli cyllid rhaglenni, yn ogystal â symleiddio agweddau eraill ar weinyddu rhaglenni. Mae'r system wedi costio swm sylweddol - cost datblygu o £18.1 miliwn a chostau rhedeg blynyddol o £1.25 miliwn - er i'r Comisiwn Ewropeaidd gyfeirio ato fel meincnod i awdurdodau rheoli eraill ac mae WEFO yn hyderus y bydd yn gallu parhau i ddefnyddio'r system am wyth blynedd arall heb angen llawer o fuddsoddiad ychwanegol.
- 28 Mae WEFO yn talu grantiau mewn ffordd amserol ar ôl cynnal gwiriadau priodol ac mae wedi atgyfnerthu rheolaethau dros flaendaliadau yn ddiweddar. Mae WEFO hefyd mewn sefyllfa dda i reoli amrywiadau yn y gyfradd gyfnewid a risgiau ariannol wrth i'r rhaglenni dynnu at eu terfyn. Mae WEFO yn dilyn polisi o orneilltuo arian yr UE a ddyrennir er mwyn adlewyrchu patrwm tanwariant gan noddwyr yn y cylch rhaglenni blaenorol. Mae WEFO yn bwriadu nodi prosiectau lle y gellid lleihau'r ddarpariaeth yn ôl yr angen neu ei chyflwyno drwy brosiectau newydd yn y cylch rhaglenni nesaf.
- 29 Mae gan WEFO systemau rheoli ariannol effeithiol ar y cyfan, gan gynnwys cyfres o 'wiriadau rheoli', er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth a chanfod gwallau cyn i wariant y prosiect gael ei ddatgan i'r Comisiwn Ewropeaidd. Mae tîm taliadau WEFO yn craffu ar geisiadau am arian grant a chânt eu harchwilio gan archwilyr allanol annibynnol. Mae Tîm Arolygu a Gwirio Prosiectau WEFO yn adolygu systemau rheolaeth ariannol noddwyr ac yn archwilio gwariant prosiectau. Mae WEFO ei hun yn cael ei harchwilio gan yr Awdurdod Archwilio (Tîm Archwilio Cronfeydd Ewropeaidd Llywodraeth Cymru - EFAT) ac archwilyr yr UE ei hun. Mae'r gyfradd afreoleidd-dra a ddatganwyd i'r Comisiwn Ewropeaidd wedi bod dipyn yn is na'r uchafswm o 2 y cant a dderbynnir gan y Comisiwn Ewropeaidd. Fodd bynnag, fel y nodwyd ym **mharagraff 6**, mae'r Awdurdod Archwilio wrthi'n ailgyfrifo cyfraddau gwallau er mwyn bodloni gofynion diwygiedig y Comisiwn Ewropeaidd, ond dengys y ffigurau diweddaraf fod y rhain yn parhau'n isel ar y cyfan.

- 30 Gall gofynion cydymffurfio ac archwilio osod baich gweinyddol trwm ar noddwyr prosiect ac mae cryn orgyffwrdd rhwng swyddogaethau archwilio. Er nad oes modd osgoi'r sefyllfa hon i raddau helaeth am fod pob swyddogaeth yn ofynnol o dan reoliadau'r UE, mae rhywfaint o le i WEFO gydgysylltu'r gwaith hwn er mwyn lleihau gorgyffwrdd.
- 31 **Caiff perfformiad ei reoli'n well nag o dan y rhaglenni blaenorol ond gallai fod yn dynnach mewn rhai meysydd.** Mae WEFO yn monitro cynnydd prosiectau ar ôl iddynt gael eu cymeradwyo drwy'r hawliadau chwarterol am arian grant a'r adroddiadau cynnydd, y mae'n ofynnol i bob prosiect eu cyflwyno, ynghyd â chyfarfodydd rheolaidd â noddwyr lle y gellir trafod unrhyw broblemau neu faterion o bwys. Nododd ein hadolygiad o ffeiliau prosiectau nad oedd y cyfarfodydd adolygu hyn bob amser yn cael eu cynnal yn rheolaidd ac nad oedd y rhesymau dros oedi wrth weithredu prosiect bob amser yn amlwg o'r ffeiliau. Serch hynny, mae trefniadau rheoli perfformiad yn dynnach na chynt o dan y rhaglenni blaenorol, ac maent wedi'u hwyluso gan y ffaith bod llai o brosiectau. Mae WEFO wedi tynnu arian yn ôl o brosiectau nad ydynt wedi perfformio yn ôl y disgwyl, sef proses haws nag ydoedd o dan y rhaglenni blaenorol am fod cymaint o brosiectau yn cael eu rheoli gan Lywodraeth Cymru.
- 32 **Mae WEFO wedi atgyfnerthu trefniadau monitro a gwerthuso ac wedi datblygu dulliau mwy cadarn o fesur effeithiau, ond mae ansawdd data yn achos pryder o hyd.** Mae tîm Ymchwil, Monitro a Gwerthuso WEFO yn coladu data monitro ac yn cyflwyno adroddiadau arnynt, yn trefnu gwerthusiadau ar lefel rhaglen ac yn cynghori prosiectau ynglŷn â gwerthuso. Ceir cyfres o ddangosyddion monitro cydlynol a phenodol. Fodd bynnag, nid yw'r dangosydd 'swyddi gros a grëwyd' yn cofnodi pob effaith ar gyflogaeth yn llawn am nad yw'n cynnwys swyddi a ddiogelwyd, swyddi dros dro a swyddi gweinyddu prosiectau. Amrywiol hefyd fu'r cynnydd o ran mesur 'canlyniadau meddal' er mwyn cofnodi effaith gweithgareddau sydd â'r nod o ddatblygu priodoleddau personol ymhlith y rhai sy'n wynebu risg o gael eu hallgáu o'r farchnad lafur.
- 33 Mae WEFO wedi cyflwyno rheolaethau a chanllawiau i wella ansawdd data a oedd yn aml yn wael yn y cylch rhaglenni blaenorol. Fodd bynnag, erys pryderon ynglŷn ag ansawdd data ar lefel cyfranogwyr a chyfrif dwbl o ran canlyniadau rhwng prosiectau.
- 34 Mae cynllun gwerthuso WEFO yn adeiladu ar brofiad y rhaglenni blaenorol. Mae cyfres o werthusiadau thematig interim ar fin cael ei chwblhau ac, ynghyd â gwerthusiadau interim o brosiectau, bydd yn llywio'r ffordd y cynllunnir rhaglenni 2014-2020, ond mae'n rhy gynnar i asesu effaith y rhan fwyaf o brosiectau ar hyn o bryd. Mae WEFO wedi datblygu dull mwy soffistigedig o fesur effaith net drwy ddefnyddio'r Arolwg o'r Llafurlu a setiau data busnes a ddelir gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol er mwyn datblygu grwpiau cymharu y gellir eu defnyddio i gymharu canlyniadau'r rhaglenni â hwy. Mae'r dull gweithredu hwn wedi gweithio'n eithaf da ar gyfer rhaglenni ESF, ond mae data o ansawdd gwael a chwmpas cyfyngedig y setiau data busnes wedi atal yr Arolwg o Fusnesau sy'n cael cymorth ERDF rhag creu grwpiau cymharu dibynadwy.

Argymhellion

- A1 Roedd y broses dewis prosiectau yn aneglur i rai noddwyr ar y dechrau ac roeddent yn disgwyl proses fyrrach nag y byddai'n realistig ym marn WEFO. Er mwyn helpu i sicrhau bod llai o wahaniaeth rhwng disgwyliadau ar y dechrau ar gyfer cylchoedd rhaglennu yn y dyfodol, **rydym yn argymhell bod WEFO yn cyhoeddi canllawiau sy'n esbonio cynnwys, diben a pharhad tebygol pob cam o'r broses sy'n arwain at gymeradwyo prosiect, gan nodi'r achosion mwyaf cyffredin o ansicrwydd ac oedi a sut y gellir osgoi neu liniaru problemau o'r fath. Dylai'r canllawiau nodi cyfrifoldebau'r noddwr a WEFO am sicrhau bod y broses yn un ddiraffferth a bod cyn lleied o oedi â phosibl.**
- A2 Achosodd ansicrwydd ynglŷn â modelau cyflawni a ganiateir (er enghraifft, caffael o gymharu â chyflawni uniongyrchol) darfu ac oedi wrth brosesu rhai ceisiadau. Nid oedd rhai noddwyr yn barod ar gyfer y newid i weithredu ar sail caffael ac nid oedd ganddynt yr arbenigedd i gynnal ymarfer caffael effeithiol. **Argymhellwn y dylid gwneud y canlynol:**
- a Mae WEFO yn nodi ei pholisi ynglŷn â modelau cyflawni (a chaffael yn fwy penodol) ar ddechrau'r cylch rhaglenni nesaf, gan wneud unrhyw newidiadau i'r polisi cyfredol mewn ymgynghoriad â rhanddeiliaid tra bod y rhaglenni gweithredol yn cael eu datblygu, ac yn amodol ar unrhyw newidiadau sy'n ofynnol gan y Comisiwn.
- b Mae WEFO yn adolygu gallu noddwyr prosiect i gynnal ymarferion caffael effeithiol ac yn meithrin gallu lle y bo'n briodol. Gall hyn gynnwys cynnig arbenigedd mewn caffael i ystod ehangach o noddwyr gan ddefnyddio cymorth technegol (dim ond cyrff gwirfoddol sy'n cael y cymorth hwnnw ar hyn o bryd), hyfforddiant a lledaenu arfer da.
- A3 Mae dogfennau fframwaith strategol Llywodraeth Cymru wedi helpu WEFO i asesu ceisiadau ond nid ydynt wedi bod mor werthfawr i ymgeiswyr ac nid ydynt wedi cael eu defnyddio'n rhagweithiol i fonitro cynnydd na datblygu camau gweithredu i lenwi bylchau yn y ddarpariaeth o wasanaethau. Ar gyfer rhaglenni 2014-2020, bydd cynigion WEFO ar gyfer Fframwaith Blaenoriaethu Economaidd *amgen a gaiff ei ddiweddarau'n rheolaidd yn helpu i fynd i'r afael â'r mater hwn.* **Argymhellwn y dylid gwneud y canlynol:**
- a dylai canllawiau strategol (ar ffurf y Fframwaith Blaenoriaethu Economaidd neu fel arall) fod mor benodol â phosibl ynglŷn â mathau o weithgarwch, buddiolwyr a dargedir a dulliau cyflawni, gan gynnwys blaenoriaethau cymharol, tra'n cydnabod y cyfyngiad na ellir gwarantu y bydd prosiectau penodol yn cael arian oni fyddant yn mynd drwy'r broses arfarnu ac yn cael eu cymeradwyo a hyd nes y gwnânt hynny; a
- b chaiff y canllawiau eu diweddarau'n rheolaidd, gyda phwyslais ar nodi camau gweithredu i fanteisio ar unrhyw gyfleoedd neu fynd i'r afael â phroblemau neu fylchau yn y ddarpariaeth.
- A4 Nid oes llawer o le i symleiddio'r broses oherwydd yr angen i gynnal proses sy'n bodloni gofynion yr UE ac sy'n sicrhau bod y gweithrediadau arfaethedig wedi'u hategu gan gynlluniau cyflawni clir, cadarn a chredadwy. **Argymhellwn y dylid gwneud y canlynol:**
- a ni ddylai WEFO wneud unrhyw newidiadau mawr i'r broses gyfredol, ond dylai ystyried cyfleoedd i symleiddio neu egluro agweddau penodol ar y broses fel rhan o'i gwaith i ddatblygu rhaglenni 2014-2020;

- b cyhoeddi canllawiau mewn da bryd cyn lansio'r cylch rhaglenni nesaf er mwyn sicrhau bod canllawiau cynhwysfawr ar gael i ymgeiswyr o'r dechrau; a
- c sicrhau bod canllawiau mor benodol â phosibl, er mwyn osgoi cwynion ynglŷn â chanllawiau amwys a defnydd anghyson gan Swyddogion Datblygu Prosiectau.

A5 Roedd hyd y broses datblygu prosiectau yn achos pryder mawr i noddwyr prosiect. Rydym yn cydnabod y bydd pob prosiect yn wahanol ac efallai na fydd amserlen safonol yn briodol. Fodd bynnag, **rydym yn argymhell bod cytundeb clir â noddwyr prosiect ar ddechrau'r broses o ddatblygu prosiect er mwyn sicrhau bod pob parti yn gwybod beth mae'n rhaid ei wneud ac erbyn pryd, a bod cerrig milltir allweddol wrth ddatblygu prosiect yn cael eu monitro gan WEFO fel y gellir ymchwilio i honiadau o oedi amhriodol.**

A6 Cafwyd rhai problemau wrth roi'r rhaglenni ar waith yn 2008 a 2009. Mae angen rhoi prosiectau ar waith mewn ffordd amserol er mwyn sicrhau proses drosiannol ddidrafferth rhwng cyfnodau rhaglennu ac er mwyn helpu i gyflawni targedau o ran gwariant. Rydym yn cymeradwyo cynigion WEFO, gan weithredu ar Adolygiad Guildford, i gyflwyno cyfnod rhoi ar waith ar gyfer rhaglenni 2014-2020 a fydd yn golygu bod yn rhaid i noddwyr neilltuo amser i sefydlu dulliau cyflawni, er enghraifft, i ddewis contractwyr. **Argymhellwn y dylid gwneud y canlynol:**

- a cyn i'r rhaglenni newydd gael eu lansio, mae gwaith yn dechrau ar ddatblygu prosiectau 'strategol' allweddol, gyda'r nod o'u cymeradwyo cyn gynted ag y bod modd ar ôl cymeradwyo'r rhaglenni gweithredol; ac

- b mae WEFO yn ei gwneud yn ofynnol i'r amserlen ar gyfer cyflawni prosiect gynnwys cerrig milltir allweddol ar gyfer camau rhoi ar waith a chyflawni, ac yn defnyddio'r amserlen hon i herio a diwygio terfynau amser afrealistig, sef yr hyn sy'n achosi proffiliau gwariant gorhyderus yn aml.

A7 Mae WEFO eisoes wedi atgyfnerthu'r gwaith o fonitro allbynnau a chanlyniadau o gymharu â'r cylch rhaglenni diwethaf ac mae wedi gwella'r ffordd y mae'n gwerthuso effaith. Er mwyn atgyfnerthu'r trefniadau hyn ymhellach, **argymhellwn y canlynol:**

- a O gofio bod rhaglenni ESF wedi rhagori ar eu targedau o gryn dipyn, dylai targedau ar gyfer y cylch rhaglennu newydd gael eu pennu ar lefel heriol ond realistig ar sail amgylchiadau economaidd cyfredol a phrofiad hyd yn hyn yn y cylch rhaglennu cyfredol.
- b Ar gyfer y cylch nesaf o raglenni ESF, dylai diffiniad o gyfranogwr di-waith fod yn gyson â'r hyn a ddefnyddir gan yr Arolwg o'r Llafurlu. Ar hyn o bryd, dim ond y rhai sy'n hawlio Lwfans Ceisio Gwaith y mae rhaglenni ESF yn eu cyfrif, ond mae hyn yn tueddu i orddatgan y graddau y mae'r rhaglenni yn targedu'r boblogaeth economaidd anweithgar sydd o dan yr anfantais fwyaf.
- c Yn lle'r dangosydd monitro 'budd i elw' dylai WEFO ddefnyddio un cliriach a haws ei fesur, megis cynnydd mewn trosiant neu leihad mewn costau o ganlyniad i arian yr UE.

- ch **Dylai WEFO roi mwy o ffocws ar fonitro targedau allbynnau er mwyn sicrhau bod pob noddwr prosiect yn cytuno ar dargedau allbynnau, gan gynnwys dosbarthu allbynnau rhwng grwpiau targed ac ardaloedd daearyddol lle y bo'n briodol, ac yn eu monitro'n rheolaidd.**
- d **Dylai adroddiadau monitro rhaglenni gynnwys esboniadau llawn o unrhyw amrywiadau sylweddol o'r ffigurau disgwylidig, gan gynnwys diffygion sylweddol yng nghyfran y cyfranogwyr o grwpiau o dan anfantais neu dystiolaeth arall o fylchau posibl yn y ffordd y cyflawnir y prosiect. Dylai'r Pwyllgor drafod cynnydd yn erbyn targedau allbynnau a chanlyniadau ar gyfer pobl rhaglen o leiaf bob blwyddyn ac argymell unrhyw gamau gweithredu i fynd i'r afael ag unrhyw ddiffygion.**
- A8 Darperir cyfran fawr o arian y rhaglenni drwy contractau wedi'u caffael, a all fod o fudd i gwmnïau yng Nghymru, yn enwedig busnesau bach a chanolig. Nid yw WEFO yn casglu gwybodaeth am werth contractau a ddyfernir i BBaChau na chwmnïau a leolir yng Nghymru. Byddai gwybodaeth o'r fath yn ddefnyddiol er mwyn gwerthuso effaith y broses o gyflawni rhaglenni ar economi Cymru. **Rydym yn argymell y dylai WEFO fonitro gwerth contractau a ddyfernir i gwmnïau a BBaChau yng Nghymru.**
- A9 Mae noddwyr prosiect yn ddarostyngedig i drefn archwilio ac arolygu drwyadl sydd wedi llwyddo i sicrhau bod cyfraddau gwallau yn gymharol isel. Fodd bynnag, gall y system fod yn feichus i noddwyr. **Ar gyfer cylchoedd rhaglennu 2014-2020, rydym yn argymell y dylai WEFO adolygu cwmpas pob elfen o'r drefn archwilio ac arolygu gyda'r nod o ddileu dyblygu diangen, cydgysylltu gwaith er mwyn datblygu dull sy'n seiliedig ar risg cyhyd ag y bo'n ymarferol, ac adeiladu ar ei gwaith ataliol presennol.**
- A10 Mae WEFO wedi cael trafferth cael data o ansawdd derbyniol ar lefel cyfranogwyr yn amserol gan noddwyr prosiect, yn enwedig o ran prosiectau ERDF, ac mae hyn wedi llesteirio ymdrechion i werthuso prosiectau ERDF. Mae data ar gaffael hefyd yn anghyflawn. **Rydym yn argymell y dylai WEFO:**
- a **orfodi safonau ansawdd data yn fwy trwyadl er mwyn sicrhau bod noddwyr yn rhoi gwybodaeth amserol, cywir a chyflawn am gyfranogwyr a busnesau; ac**
- b **ystyried defnyddio cronfa ddata ryngweithiol yn lle darparu data ar gyfranogwyr ar daenlenni, lle mae noddwyr yn cofnodi data'n uniongyrchol mewn fformat rhagnodedig, a thrwy hynny'n gwella ansawdd y data a gyflwynir, lleihau'r risg o ganlyniadau dyblyg a lleihau costau gweinyddol i WEFO.**
- A11 Cafodd Arolwg 2011 o Fusnesau sy'n cael cymorth ERDF, a gaiff ei gynnal eto yn 2014, gyfraddau gwrthod a diffyg ymwybyddiaeth cymharol uchel (ni allai busnesau hyd yn oed gofio cael cymorth). Er mwyn gwella ansawdd data, **rydym yn argymell y dylai WEFO gynnal yr Arolwg o Fusnesau sy'n cael cymorth ERDF yn barhaus, efallai ar adeg benodol ar ôl i'r cymorth i fusnes penodol ddod i ben, gydag adroddiadau ar ganlyniadau o bryd i'w gilydd er mwyn rhoi tystiolaeth o effaith.**

- A12 Caiff y rhan fwyaf o werthusiadau o brosiectau ei chomisiynu'n annibynnol gan noddwyr prosiect, ac nid oes llawer o gydweithredu rhwng noddwyr na chysylltiadau â gwerthuswyr eraill a allai roi tystiolaeth dda o effeithiau sy'n dod i'r amlwg.
- Rydym yn argymhell y dylai WEFO wneud y canlynol:**
- a **Galluogi noddwyr prosiect i ddefnyddio data sy'n ymwneud â'u prosiectau o werthusiadau o raglenni cyfan (yn enwedig yr Arolwg o Fusnesau sy'n cael cymorth ERDF ac Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd) er mwyn gwerthuso prosiectau lle bynnag y bo hynny'n briodol (h.y. yn amodol ar berthnasedd ac ar ofynion diogelu data).**
 - b **Annog a chefnogi noddwyr prosiect neu weithgareddau tebyg i gomisiynu gwerthusiadau ar y cyd neu gydweithredu ar ddulliau ac arfer da lle na fyddai gwerthusiad unigol yn briodol. Yn benodol, dylai WEFO geisio ffordd gyffredinol o werthuso canlyniadau meddal, yr effeithiau ar gyflogaeth a dangosyddion effaith allweddol eraill ar gyfer prif themâu rhaglenni, a sicrhau y caiff gwybodaeth o'r fath ei chasglu'n barhaus er mwyn llywio'r ffordd y caiff prosiectau a rhaglenni eu rheoli.**

Rhan 1

Cymru a Chronfeydd Strwythurol yr Undeb Ewropeaidd

1.1 Mae Cronfeydd Strwythurol yr UE yn helpu i ariannu nifer o fesurau i gefnogi'r broses o greu swyddi, cystadleurwydd, twf economaidd, gwell ansawdd bywyd a datblygu cynaliadwy. Mae Cronfeydd Strwythurol yn rhan o bolisi rhanbarthol yr UE ac yn cefnogi tri phrif amcan: Cydgyfeirio; Cystadleurwydd a Chyflogaeth Ranbarthol; a Chydlyniant Tiriogaethol (**Arddangosyn 3**). Fodd bynnag, caiff y rhan fwyaf o gyllideb y Cronfeydd Strwythurol ar gyfer 2007-2013 ei chyfeirio at amcan Cydgyfeirio sef lleihau gwahaniaethau economaidd rhwng rhanbarthau'r UE.

1.2 Mae'r rhan hon o'r adroddiad yn amlinellu prif nodweddion Cronfeydd Strwythurol yr UE ar gyfer cyfnod rhaglennu 2007-2013 (1 Ionawr 2007 i 31 Rhagfyr 2013) a sut y maent yn gymwys i Gymru ac yn gweithio yng Nghymru. Mae'r terfyn amser o saith mlynedd ar gyfer rhaglenni'r Cronfeydd Strwythurol yn caniatáu ar gyfer gwaith cynllunio a chyllidebau am gyfnod hwy nag a welir yn achos gwariant mewnwladol fel arfer. Dechreuodd y gwaith cynllunio ar gyfer 2007-2013 tua 18 mis cyn dechrau'r cyfnod a bydd gwariant yn para am hyd at ddwy flynedd ar ôl diwedd y cyfnod, ac wedyn bydd proses adolygu ac archwilio gan y Comisiwn Ewropeaidd.

Disgwylir i Gymru gael tua £1.9 biliwn o Gronfeydd Strwythurol yr UE ar gyfer y cyfnod 2007-2013, yn bennaf i Orllewin Cymru a'r Cymoedd

1.3 Dosberthir Cronfeydd Strwythurol yng Nghymru drwy ddwy gronfa:

- a Mae'r *ERDF* yn cyfrif am 60 y cant o'r arian sydd ar gael. Nod yr *ERDF* yw unioni diffyg cydbwysedd rhwng ffyniant economaidd aelod-wladwriaethau drwy:
 - ymchwil, datblygu ac arloesi – meithrin gallu busnesau i ddatblygu a chynnig cynhyrchion, prosesau a gwasanaethau gwell a newydd;
 - mae cyswllt penodol rhwng y seilwaith ariannu ac adfywio, telathrebu, yr amgylchedd, ynni a thrafnidiaeth; a
 - chyllid - grantiau ad-daladwy a grantiau nad ydynt yn ad-daladwy i gefnogi swyddi a thwf.
- b Mae'r *ESF* yn cyfrifo am 40 y cant o'r arian. Nod yr *ESF* yw hyrwyddo cyflogaeth yn yr UE drwy ariannu prosiectau er mwyn:
 - helpu cyflogwyr a chyflogeion i addasu i alwadau economaidd sy'n newid drwy gynlluniau hyfforddiant;
 - gwella mynediad at gyfleoedd swyddi, yn enwedig i'r rhai, megis pobl ddi-waith yn yr hirdymor, sydd fwyaf pell o'r farchnad lafur; ac
 - annog dysgu gydol oes, arloesi yn y gweithle a chyfle cyfartal i bawb.

Arddangosyn 3 – Amcanion polisi rhanbarthol yr UE a'r ffordd y dosberthir Cronfeydd Strwythurol yr UE

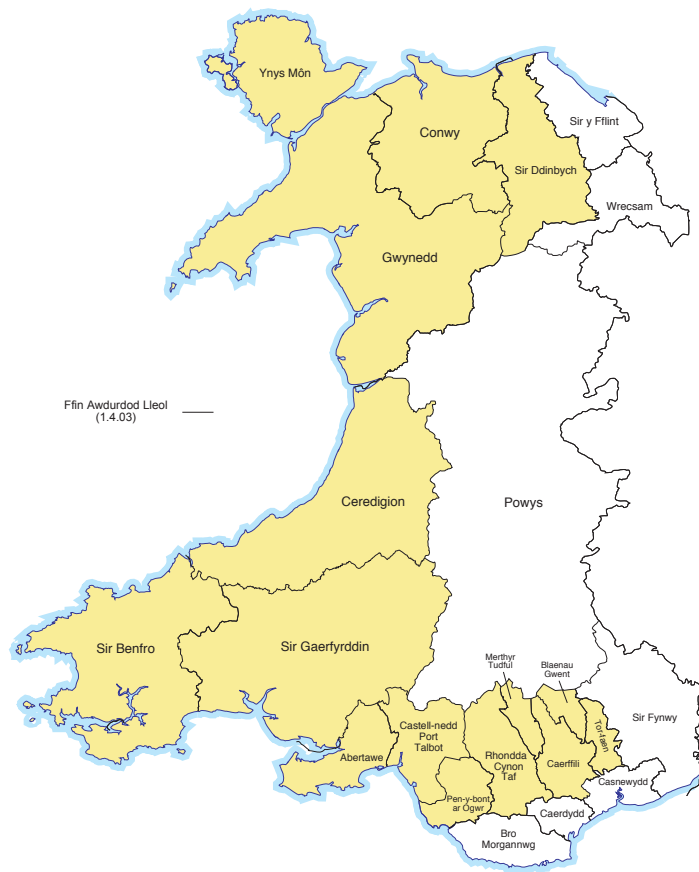
Amcan polisi	<ul style="list-style-type: none"> • Cwmpas daearyddol • Poblogaeth a gwmpesir • Canran cyllid Cronfeydd Strwythurol yr UE a ddyrannwyd i'r amcan
<p>Cydygeirio</p> <p>Lleihau gwahaniaethau economaidd rhwng rhanbarthau'r UE drwy alluogi rhanbarthau tlotach i gyrraedd lefelau rhanbarthau cyfoethocach.</p> <p>Y rhanbarthau sy'n gymwys yw'r rhai sydd â CMC y pen o lai na 75 y cant o gyfartaledd yr UE¹.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 99 o ranbarthau • 170 miliwn o bobl • 81.5 y cant o'r gyllideb
<p>Cystadleurwydd a Chyflogaeth Ranbarthol</p> <p>Creu swyddi drwy hyrwyddo cystadleurwydd a sicrhau bod y rhanbarthau dan sylw yn atyniadol i fusnesau a buddsoddwyr.</p> <p>Mae'n gymwys i bob rhanbarth nas cwmpesir gan Gydygeirio. Bwriedir iddo helpu rhanbarthau cyfoethocach berfformio hyd yn oed yn well, creu datblygiad mwy cytbwys, dileu ardaloedd bach o dlodi sy'n dal i fodoli a chael budd canlyniadol ar weddill yr UE.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 170 o ranbarthau • 330 miliwn o bobl • 16 y cant o'r gyllideb.
<p>Cydlyniant Tiriogaethol</p> <p>Annog cydweithredu ar draws ffiniau - boed hynny rhwng gwledydd neu ranbarthau - na fyddai fel arall yn digwydd. Gallai mentrau gynnwys cyd-reoli adnoddau naturiol, datblygu cysylltiadau trafnidiaeth a chreu rhwydweithiau o brifysgolion a sefydliadau ymchwil. Gall y rhaglenni trawsffiniol hyn gwmpasu pob rhanbarth.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 269 o ranbarthau • 500 miliwn o bobl • 1.5 y cant o'r gyllideb

Nodiadau:

¹ Caiff CMC – sef gwerth nwyddau a gwasanaethau a gynhyrchwyd – eu mesur mewn ffordd sy'n addasu ar gyfer effaith gwahaniaethau mewn prisiau rhwng aelod-wladwriaethau.

Ffynhonnell: Gwefan yr UE

Arddangosyn 4 – Ardaloedd Cydgyfeirio a Chystadleurwydd ar gyfer Cronfeydd Strwythurol

1.4 Yn gyffredinol, disgwylir i Gymru gael tua £1.87 biliwn o arian Cronfeydd Strwythurol yr UE ar gyfer cyfnod rhaglennu 2007-2013 (ar 31 Rhagfyr 2013)⁶. Ceir dwy raglen ar wahân (un i'r ERDF ac un i'r ESF) ar gyfer pob un o'r rhanbarthau canlynol⁷:

a *Gorllewin Cymru a'r Cymoedd* o dan amcan Cydgyfeirio. Mae'r rhanbarth yn cwmpasu 15 o ardaloedd awdurdod lleol, tua 62 y cant o arwynebedd tir Cymru a thua 1.9 miliwn o bobl (**Arddangosyn 4**). Bydd y rhanbarth yn

cael tua £1.76 biliwn o arian Ewropeaidd ar gyfer y cyfnod 2007-2013 - tua 94 y cant o gyfanswm yr arian a ddyrennir i Gymru.

b *Dwyrain Cymru* o dan amcan Cystadleurwydd a Chyflogaeth Ranbarthol. Mae'r rhanbarth yn cwmpasu ardaloedd cyfoethocach Cymru y tu allan i'r rhanbarth Cydgyfeirio, gyda phoblogaeth o ychydig dros filiwn, a fydd yn cael £115 miliwn o arian Ewropeaidd ar gyfer y cyfnod 2007-2013, tua chwe y cant o'r gyfanswm sydd ar gael i Gymru.

⁶ Mae gwerth y rhaglenni mewn sterling yn amrywio, yn dibynnu ar gyfradd gyfnewid £/€. Gostyngodd y bunt o €1.47 i €1.02 rhwng cymeradwyo rhaglenni ERDF ym mis Awst 2007 a diwedd 2008, gan gynyddu gwerth posibl y Cronfeydd Strwythurol 44 y cant neu £670 miliwn. Yna, bu cynnydd yng ngwerth y bunt i €1.20 ar ddiwedd 2012, gan wrthdroi ychydig o dan hanner yr enillion blaenorol. Drwy'r adroddiad hwn i gyd, mae ffigurau ewro wedi cael eu troi'n sterling ar gyfradd o 1.20, a ddefnyddiodd gan WEFO at ddiobenion cynllunio a chofnodi ar 31 Rhagfyr 2013.

⁷ Mae Cymru hefyd yn cymryd rhan yn y rhaglen drawsffiniol rhwng Cymru ac Iwerddon, sy'n annog cydweithrediad rhwng ardaloedd gorllewinol Cymru a rhanbarth de-ddwyrain Iwerddon, ond nid Cymru yw'r Awdurdod Rheoli dros hynny. Mae'r UE wedi dyrannu tua £42 miliwn i'r rhaglen hon ar gyfer y cyfnod 2007-2013, a rennir rhwng y ddwy wlad. Gall Cymru hefyd wneud cais am adnoddau o dan raglenni Gogledd-orllewin Ewrop ac Arfordir yr Iwerydd, sy'n annog cydweithrediad traws-wladol.

1.5 Mae gan bob rhaglen gyllideb ar gyfer arian yr UE ynghyd â'r arian cyfatebol gofynnol gan y sector cyhoeddus⁸ a'r sector preifat. Gan gynnwys yr arian cyfatebol hwn, mae rhaglen Cronfeydd Strwythurol 2007-2013 yn werth tua £3.20 biliwn i Gymru. Mae cymhareb arian yr UE ac arian cyfatebol yn amrywio o raglen i raglen (Arddangosyn 5).

Arddangosyn 5 – Dyraniadau'r Cronfeydd Strwythurol i Gymru, 2007-2013, yn ôl Rhaglen a Chronfa

	Arian grant yr UE (£ miliwn) ¹	Arian cyfatebol (£ miliwn)	Cyfanswm yr arian (£ miliwn)	Cyfradd yr arian grant (y cant)
Cydgwyfeirio ERDF	1,053	786	1,839	57%
Cydgwyfeirio ESF	703	391	1,094	64%
Rhaglenni Cydgwyfeirio	1,756	1,177	2,933	60%
Cystadleurwydd ERDF	62	75	137	45%
Cystadleurwydd ESF	53	80	133	40%
Rhaglenni cystadleurwydd	115	155	270	43%
Cyfanswm ar gyfer pob rhaglen	1,871	1,332	3,203	58%

Noder:

¹ Dyraniadau ariannol sy'n seiliedig ar y sefyllfa ar 31 Rhagfyr 2013 gan ddefnyddio cyfradd gyfnewid o €1.20 i £1.

Ffynhonnell: WEFO

⁸ Yn cynnwys y sector gwirfoddol.

Mae rhaglenni'r Cronfeydd Strwythurol wedi'u cynllunio er mwyn helpu i gyflawni polisiau i'r UE cyfan o ran swyddi, twf a datblygu cynaliadwy

- 1.6 Mae pob rhaglen wedi'i rhannu'n flaenoriaethau sy'n ymwneud ag amcan cymdeithasol neu economaidd penodol, er enghraifft annog arloesedd neu leihau anweithgarwch economaidd. Mae gan bob blaenoriaeth ei chyllideb ei hun (**Arddangosyn 6**) a gellir rhannu blaenoriaethau yn themâu sy'n cael eu dyraniadau ariannol dangosol (nad ydynt yn gyfrwymol).
- 1.7 Mae'r Comisiwn Ewropeaidd yn cytuno â'r awdurdod perthnasol ym mhob aelod-wladwriaeth ar raglenni gwaith gweithredol ar ddechrau'r cyfnod rhaglennu⁹. Yng Nghymru, yr awdurdod perthnasol yw Llywodraeth Cymru. Mae pob rhaglen weithredol:
- a yn adolygu'r sefyllfa economaidd a chymdeithasol yn yr ardal raglennu, a'i hanghenion, ei chryfderau a'i gwendidau;
 - b yn cynnig strategaeth i ddiwallu anghenion yr ardal yn unol â chanllawiau strategol yr UE a pholisi domestig (Llywodraeth Cymru yn yr achos hwn);
 - c yn nodi rhaglen integredig o weithgareddau i gyflawni'r strategaeth, wedi'i threfnu'n flaenoriaethau sydd â chyllidebau penodol (gweler **Arddangosyn 6** ar gyfer Cymru), dangosyddion monitro a thargedau allbynnau;
 - ch esbonio sut y bydd y rhaglen yn hyrwyddo themâu trawsbynciol cynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal; a
 - d disgrifio'r trefniadau gweinyddol a fydd yn gymwys drwy gydol y rhaglen.

⁹ Caiff y rhaglenni gweithredu eu cymeradwyo ar ôl proses sy'n cymryd tua dwy flynedd ac sy'n cynnwys aelod-wladwriaethau yn cytuno ar gyllideb yr UE, cyhoeddi rheoliadau Cronfeydd Strwythurol yr UE, a'r Comisiwn Ewrop yn derbyn Fframwaith Cyfeirio Strategol Cenedlaethol Llywodraeth y DU, sef dogfen sy'n nodi ar lefel uchel sut y caiff cronfeydd yr UE eu defnyddio a'u gweinyddu.

Arddangosyn 6 – Dyraniadau'r Cronfeydd Strwythurol i Gymru, 2007-2013, yn ôl Cronfa a blaenoriaeth

Enw'r flaenoriaeth (rhif)	Dyraniad (£ miliwn) ¹		Engbreiffiau o weithgareddau a ariennir
	Arian grant yr UE	Cyfanswm	
Rhaglenni ERDF			
Gwybodaeth ac arloesed <i>Blaenoriaeth 1 Cydgyfeirio</i> <i>Blaenoriaeth 1 Cystadleurwydd</i>	291	531	Cymorth ar gyfer ymchwil a datblygu sydd â buddiannau masnachol tebygol, TGCh, seilwaith a chymorth ar gyfer arloesedd busnes
Twf busnes a chystadleurwydd <i>Blaenoriaeth 2 Cydgyfeirio</i> <i>Blaenoriaeth 2 Cystadleurwydd</i>	138	267	Cymorth ar gyfer entrepreneuriaeth, cyllid busnes (gan gynnwys cronfeydd cyfalaf)
Seilwaith strategol <i>Blaenoriaeth 3 Cydgyfeirio</i>	327	588	Prosiectau ffyrdd a rheilffyrdd, cludiant cymunedol, safleoedd ar gyfer busnes
Creu amgylchedd busnes atyniadol <i>Blaenoriaeth 4 Cydgyfeirio</i> Mynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd <i>Blaenoriaeth 3 Cystadleurwydd</i>	204	350	Ynni adnewyddadwy, effeithlonrwydd ynni, amddiffynfeydd rhag llifogydd, mentrau twristiaeth sy'n seiliedig ar dreftadaeth leol a'r amgylchedd naturiol
Cymunedau cynaliadwy <i>Blaenoriaeth 5 Cydgyfeirio</i> Adfywio ar gyfer twf <i>Blaenoriaeth 4 Cystadleurwydd</i>	141	220	Adfywio ffisegol, datblygu economaidd cymunedol
Rhaglenni ESF			
Rhoi i bobl ifanc sgiliau ar gyfer dysgu a chyflogaeth yn y dyfodol <i>Blaenoriaeth 1 Cydgyfeirio</i>	104	159	Mentrau i fynd i'r afael â thangyflawni mewn ysgolion a gwella sgiliau ac uchelgeisiau, e.e. drwy fentora, gwirfoddoli, profiad gwaith, cyfarwyddwyd gyrfaedd a chodi ymwybyddiaeth
Cynyddu cyflogaeth a mynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd <i>Blaenoriaeth 2 Cydgyfeirio</i> <i>Blaenoriaeth 1 Cystadleurwydd</i>	302	501	Cymorth personol i chwilio am swydd wedi'i deilwra at anghenion unigol, lleoliadau gwaith, mentrau i gyflogwyr i gyflogi a chadw unigolion di-waith
Gwella lefelau sgiliau a gallu'r gweithlu i ymaddasu <i>Blaenoriaeth 3 Cydgyfeirio</i> <i>Blaenoriaeth 2 Cystadleurwydd</i>	308	494	Hyfforddiant sgiliau sylfaenol, prentisiaethau, hyfforddiant ar bob lefel, mentrau i herio gwahanu yn y gweithlu ar sail rhyw

Arddangosyn 6 – Dyraniadau'r Cronfeydd Strwythurol i Gymru, 2007-2013, yn ôl Cronfa a blaenoriaeth (parhad)

Enw'r flaenoriaeth (<i>rhif</i>)	Dyraniad (£ miliwn) ¹		Enghreifftiau o weithgareddau a ariennir
	Arian grant yr UE	Cyfanswm	
Moderneiddio a gwella ansawdd ein gwasanaethau cyhoeddus <i>Blaenoriaeth 4 Cydgyfeirio</i>	28	46	Annog cydweithredu rhwng cyrff cyhoeddus, prosiectau i feithrin gallu cyrff cyhoeddus er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus o ansawdd gwell
ERDF ac ESF			
Cymorth technegol <i>(un Flaenoriaeth ym mhob rhaglen)</i>	28	47	Systemau TG pwrpasol er mwyn rheoli arian yr UE, ymchwil a gwerthuso, hyfforddiant i reolwyr prosiect, cyngor arbenigol, cymorth i bartneriaethau a rhwydweithiau
Cyfanswm	1,871	3,203	

Noder:

¹ Dyraniadau ariannol sy'n seiliedig ar y sefyllfa ar 31 Rhagfyr 2013 gan ddefnyddio cyfradd gyfnewid o €1.20 i £1. Mae rhaglenni Cystadleurwydd yn ariannu ystod fwy cyfyngedig o weithgarwch na Chydgyfeirio.

Ffynhonnell: Data ariannol a rhaglenni gweithredol WEFO

- 1.8 Gall rhaglenni gweithredol, ar ôl iddynt gael eu cymeradwyo, gael eu haddasu er mwyn adlewyrchu newidiadau sylweddol mewn polisi neu yn y cyd-destun economaidd, ond dim ond gyda chymeradwyaeth Pwyllgor Monitro'r Rhaglenni ac wedyn y Comisiwn Ewropeaidd. Yn ystod cylch ariannu 2007-2013, caiff y rhaglenni gweithredol eu hategu gan gyfres o ddogfennau fframwaith strategol sy'n rhoi canllawiau ychwanegol ar flaenoriaethau a dylunio prosiectau. Caiff y fframweithiau hyn eu datblygu gan Lywodraeth Cymru ac nid oes angen iddynt gael eu hawdurdodi'n benodol gan y Comisiwn Ewropeaidd ([Arddangosyn 7](#)).

Arddangosyn 7 – Fframweithiau strategol ar gyfer Cronfeydd Strwythurol yr UE: rhaglenni yng Nghymru

Ceir 20 o fframweithiau strategol sy'n cwmpasu pob un o feysydd gweithgarwch rhaglenni ac maent yn gymwys i raglenni Cydgyfeirio a Chystadleurwydd (Atodiad 2). Mae pob fframwaith wedi'i gysylltu â blaenoriaethau a themâu penodol o fewn y rhaglenni. Mae 15 yn fframweithiau thematig, sy'n ymdrin â meysydd polisi penodol megis newid yn yr hinsawdd neu gyllid busnes. Mae pump yn fframweithiau gofodol sy'n cwmpasu gweithgarwch adfywio mewn ardaloedd daearyddol penodol (Bae Abertawe, Sir Benfro, De Ddwyrain Cymru, Canol Cymru a Gogledd Cymru) sy'n adlewyrchu'r ardaloedd a ddynodwyd yng Nghynllun Gofodol Cymru.

Mae pob un o'r fframweithiau thematig hefyd yn cynnwys adran sy'n ymdrin â'r cyd-destun gofodol - y prif heriau a chyfleoedd a wynebir gan bob un o ardaloedd y fframweithiau gofodol a'r lleoliadau a'r grwpiau y dylid eu targedu.

Mae gan y fframweithiau fformat cyffredin ac maent yn cwmpasu:

- amlinelliad o brif strategaethau, polisiâu a mentrau'r UE sy'n berthnasol i'r fframwaith;
- y mathau o weithgarwch a gaiff eu hariannu o dan y fframwaith (a elwir yn feysydd ymyrryd), eu diben a'u dulliau cyflawni disgwylidiedig;
- dangosyddion monitro a dyraniadau ariannol;
- egwyddorion a rheoliadau allweddol, gan gyfeirio at ganllawiau perthnasol; a
- gwerthuso ac adolygu fframweithiau, gan gynnwys cwestiynau gwerthuso i'w defnyddio i werthuso prosiectau.

1.9 Disgwylir i bob rhaglen gyflawni yn erbyn 'Agenda Lisboa' ar gyfer swyddi a thwf, y cytunwyd arni gan bob aelod-wladwriaeth yn 2000 ac a atgyfnerthwyd yn 2005 gan Strategaeth Twf a Swyddi'r UE. Mae canllawiau strategol y Comisiwn Ewropeaidd ar gyfer y Cronfeydd Strwythurol yn amlinellu sut y dylai aelod-wladwriaethau gyfrannu at dri phrif amcan y strategaeth:

- Sicrhau bod Ewrop yn lle mwy atyniadol i fuddsoddi a gweithio ynddo** drwy fuddsoddi mewn seilwaith trafniadaeth, ynni adnewyddadwy ac effeithlonrwydd ynni. Er mwyn atgyfnerthu synergeddau rhwng diogelwch amgylcheddol a thwf economaidd, mae'r canllawiau strategol yn annog aelod-wladwriaethau i fuddsoddi mewn seilwaith sy'n diogelu'r amgylchedd, rheoli gwastraff ac adfywio, a hefyd i ddatblygu buddiannau economaidd asedau naturiol a diwylliannol.
- Annog gwybodaeth ac arloesedd ar gyfer twf** drwy gynyddu buddsoddiad mewn ymchwil a datblygu a'i dargedu'n well, hwyluso a hyrwyddo entrepreneuriaeth, hyrwyddo'r gymdeithas wybodaeth, a gwella gallu busnesau bach i gael gafael ar gyllid.
- Creu mwy o swyddi a gwell swyddi** drwy ddenu a chadw mwy o bobl yn y farchnad lafur, gwella gallu gweithwyr a busnesau i ymaddasu, a chynyddu buddsoddiad mewn cyfalaf dynol drwy addysg a sgiliau gwell. Bydd y Cronfeydd Strwythurol hefyd yn buddsoddi yng ngallu gweinyddol gwasanaethau cyhoeddus.

- 1.10 Mae'r UE yn ei gwneud yn ofynnol i bob rhaglen weithredu Cydgyfeirio neilltuo 67 y cant o arian i weithgareddau penodol sy'n cyfrannu fwyaf tuag at Agenda Lisboa, gan gynyddu i 75 y cant ar gyfer rhaglenni Cystadleurwydd. Mae'r gofyniad hwn yn cyfyngu ar allu aelod-wladwriaethau i ddefnyddio'r Cronfeydd Strwythurol i ariannu gweithgareddau nas ffeirir, er enghraifft cyngor busnes cyffredinol neu gymhellion i fewnfuddsoddi.
- 1.11 Yn strategaeth 'Ewrop 2020' yr UE, ailddatganwyd yr ymrwymiad i swyddi a thwf a rhoddwyd mwy o bwyslais ar ddatblygu cynaliadwy, adferiad economaidd a chyfuno ariannol. Disgwylir i'r Cronfeydd Strwythurol gyfrannu at bum targed allweddol strategaeth Ewrop 2020, sef, erbyn 2020:
- a bydd 75 y cant o bobl 16-64 oed mewn cyflogaeth;
 - b bydd yr UE yn buddsoddi tri y cant o'i CMC mewn ymchwil a datblygu ac arloesed bob blwyddyn;
 - c er mwyn lliniaru newid yn yr hinsawdd, bydd yr UE wedi torri allyriadau nwyon tŷ gwydr 20 y cant ers 1990, wedi cynyddu effeithlonrwydd ynni 20 y cant ac wedi cael 20 y cant o'i drydan o ffynonellau adnewyddadwy;
 - ch o ran addysg, bydd cyfraddau disgyblion sy'n rhoi'r gorau i'r ysgol yn llai na 10 y cant a bydd 40 y cant o bobl 30-34 oed wedi cwblhau addysg trydedd lefel (uwch); a
 - d bydd 20 miliwn yn llai o bobl yn yr UE mewn tlodi ac yn cael eu hallgáu'n gymdeithasol neu sy'n wynebu risg o hynny.
- 1.12 Gan adlewyrchu amcanion a thargedau'r UE, mae rhaglenni o dan arweiniad Llywodraeth Cymru ar gyfer 2007-2013 yn canolbwyntio mwy ar arloesedd a seilwaith na'r hyn a welwyd yng nghylch rhaglennu 2000-2006.
- Mae'r Cronfeydd Strwythurol yn gweithredu o fewn framwaith penodol o reoliadau a rheolaethau**
- 1.13 Mae rhaglenni'r Cronfeydd Strwythurol wedi'u llywodraethu gan reoliadau'r UE. Mae'r rhain yn cynnwys rheoliadau penodol ar gyfer pob cronfa sy'n pennu gweithgareddau cymwys, gwariant, prosesau cofnodi ac archwilio. Mae rheoliadau cyffredinol yr UE ynglŷn â chaffael cyhoeddus a chymorth gwladwriaethol (cymorth llywodraeth i fusnesau masnachol) hefyd yn bwysig iawn am fod prosiectau a ariennir drwy'r rhaglenni yn aml yn cynnwys comisiynu gwasanaethau ac iddynt farchnad ryngwladol neu'n cynnwys cymorth i fusnesau penodol. Caiff y rhaglenni eu harchwilio gan sawl sefydliad gan gynnwys Llys Archwilwyr Ewrop, a gall achosion o afreoleidd-dra arwain at adfachu arian yr UE sydd eisoes wedi'i dalu i'r aelod-wladwriaeth.
- 1.14 Dim ond gweithgarwch sy'n wirioneddol 'ychwanegol' at yr hyn a fyddai wedi cael ei ariannu heb gymorth yr UE y bydd y Cronfeydd Strwythurol yn talu amdano. Mae'r UE yn rheoleiddio ychwanegedd drwy gytuno â phob aelod-wladwriaeth ar isafswm y gwariant domestig yn yr ardaloedd rhaglennu ar y categorïau gwariant cyffredinol (seilwaith sylfaenol, adnoddau dynol a buddsoddi cynhyrchiol) sy'n cael cymorth o'r Cronfeydd Strwythurol. Mae'n rhaid cynnal y lefel hon o wariant er mwyn dangos nad yw'r awdurdod perthnasol wedi defnyddio'r Cronfeydd Strwythurol yn lle gwariant cyhoeddus neu wariant strwythurol cyfatebol.

- 1.15 Caiff rhaglenni'r Cronfeydd Strwythurol eu cyflawni drwy brosiectau unigol, yr oedd 287 ohonynt ar 31 Rhagfyr 2013. Arweinir pob prosiect gan un sefydliad, sef 'y noddwr prosiect' sy'n atebol o dan gontract (Llythyr Cynnig Grant) i WEFO am reoli a chyflawni'r prosiect yn unol â'i gynllun busnes, rheoliadau perthnasol yr UE, Rheolau Cenedlaethol Cymru ar Gymhwysedd a thelerau'r Llythyr Cynnig Grant. Gall y noddwr prosiect gael ei gynorthwyo gan sefydliadau 'cyd-noddwr' eraill. Sefydliadau'r sector cyhoeddus yw'r rhan fwyaf o noddwyr prosiect, Llywodraeth Cymru ei hun yn aml. Yn y pen draw, bydd cynnydd rhaglenni yn dibynnu ar ba mor gyflym y gall noddwyr gynllunio a chyflawni eu prosiectau, ond mae hyn yn ei dro yn dibynnu i raddau helaeth ar y cymorth a roddir gan WEFO.
- 1.16 Y prif gyrrff sy'n ymwneud â rheoli'r Cronfeydd Strwythurol ar gyfer rhanbarth penodol yw:
- a Mae'r **Comisiwn Ewropeaidd** yn gweinyddu'r Cronfeydd Strwythurol ar ran yr UE ac mae'n gyfrifol am y canlynol:
- dyrannu cyllidebau cyffredinol y Cronfeydd Strwythurol rhwng aelod-wladwriaethau a rhaglenni;
 - datblygu canllawiau strategol ar ddefnyddio'r Cronfeydd;
 - cymeradwyo rhaglenni gweithredol;
 - monitro cynnydd y rhaglenni drwy adolygu adroddiadau blynyddol a gweithredu fel sylwedyddion yng nghyfarfodydd Pwyllgor Monitro'r Rhaglenni (gweler isod);
 - awdurdodi prosiectau sy'n werth dros €50 miliwn o arian grant yr UE; a
 - dilysu cydymffurfiaeth â rheoliadau.
- b Mae'r **Awdurdod Rheoli** yn atebol i'r Comisiwn Ewropeaidd am weithredu ei rhaglenni'n effeithlon yn unol â'r rheoliadau sy'n llywodraethu'r defnydd o'r Cronfeydd Strwythurol. Mae Gweinidogion Cymru yn gweithredu fel yr Awdurdod Rheoli ar gyfer rhaglenni Cymru, ac mae'r cyfrifoldeb wedi'i ddirprwyo i WEFO, sef un o isadrannau Llywodraeth Cymru. Mae'r Awdurdod Rheoli yn gyfrifol am y canlynol:
- dewis prosiectau i'w hariannu yn unol â meini prawf dewis a rheoliadau'r UE;
 - sicrhau bod y rhaglen gyfan yn gwneud cynnydd da ac y caiff ei chyflawni yn unol â'r rhaglen weithredol;
 - talu arian grant yr UE i noddwyr prosiect yn seiliedig ar hawliadau am wariant cymwys a pharatoi ceisiadau am ad-daliad gan y Comisiwn Ewropeaidd;
 - cynnal gwiriadau dilysu ar sail sampl er mwyn sicrhau bod hawliadau'n ddilys a bod y trafodion sylfaenol wedi'u dogfennu'n ddigonol;
 - monitro a gwerthuso'r rhaglenni yn unol â chynllun y cytunwyd arno;
 - rhoi gwybodaeth hanfodol i noddwyr prosiect a rhoi cyhoeddusrwydd ehangach i'r rhaglenni; a
 - pharatoi'r adroddiadau gweithredu blynyddol, adroddiadau rheolaeth blynyddol a'r adroddiadau terfynol sy'n ofynnol gan y Comisiwn Ewropeaidd o dan reoliadau'r UE.

- c Mae'r **Awdurdod Ardystio** yn gyfrifol am wirio hawliadau am arian Ewropeaidd gan yr Awdurdod Rheoli, gan sicrhau eu bod wedi'u datgan yn gywir ac wedi'u hategu'n ddigonol, a chyflwyno'r cais i'r Comisiwn Ewropeaidd. Yng Nghymru, WEFO sy'n gweithredu fel Awdurdod Ardystio, ond mae'r rhan o WEFO sy'n ymgymryd â'r dasg hon wedi'i gwahanu'n swyddogaethol oddi wrth weddill y sefydliad er mwyn osgoi gwrthdaro buddiannau posibl.
- ch Mae'r **Awdurdod Archwilio** yn gyfrifol am archwilio'n annibynnol systemau rheoli ar gyfer y Cronfeydd Strwythurol, ac archwilio sampl o brosiectau er mwyn sicrhau y caiff gwariant ei hawlio'n gywir a'i fod yn cydymffurfio â'r rheoliadau perthnasol. Mae'r Awdurdod Archwilio yn cyflwyno adroddiad bob blwyddyn i'r Comisiwn Ewropeaidd ar ganlyniadau ei waith. Mae'n cyflwyno datganiad cau ar ddiwedd y rhaglenni, gan asesu dilysrwydd cais yr Awdurdod Ardystio am y taliad olaf i'w ryddhau gan y Comisiwn Ewropeaidd. Mae'r Tîm Archwilio Cronfeydd Strwythurol yn rhan o dîm llywodraethu corfforaethol Llywodraeth Cymru ac mae'n gweithredu fel Awdurdod Archwilio ar gyfer rhaglenni Cymru.
- d Mae **Pwyllgor Monitro'r Rhaglenni** yn gyfrifol am fonitro effeithiolrwydd ac ansawdd pob rhaglen. Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu un pwyllgor i oruchwyllo pob un o'i phedair rhaglen, sy'n cynnwys 14 o gynrychiolwyr o'r prif grwpiau rhanddeiliaid (gan gynnwys llywodraeth ganolog, llywodraeth leol a busnesau preifat) a 10 arbenigwr a benodwyd. Mae'r pwyllgor yn:
- ystyried ac yn cymeradwyo unrhyw gynigion gan yr Awdurdod Rheoli i ddiwygio'r rhaglenni gweithredol sydd wedyn yn amodol ar gytundeb y Comisiwn Ewropeaidd (**paragraff 1.8**);
 - monitro cynnydd o ran cyflawni'r rhaglenni, yn benodol yn erbyn targedau ariannol ac allbynnau rhaglenni; ac
 - yn ystyried ac yn cymeradwyo'r adroddiadau blynyddol a'r adroddiadau terfynol sy'n ofynnol gan y Comisiwn Ewropeaidd.
- cytuno bod y fframweithiau strategol yn addas at y diben fel rhan o'r meini prawf a ddefnyddir i ddewis gweithrediadau;

Rhan 2

Mae'r rhaglenni wedi mynd rhagddynt yn eithaf da ar y cyfan er gwaethaf rhai anawsterau, ond mae'n rhy gynnar i asesu'n llawn eu heffaith gyffredinol

- 2.1 Mae'r rhan hon o'r adroddiad yn ystyried cynnydd cyffredinol y rhaglenni, gan roi sylw penodol i'r canlynol:
- a rhoi arian i brosiectau, a elwir yn arian a neilltuwyd o dan raglen;
 - b lefelau o wariant ar ôl i arian gael ei neilltuo, ar lefel rhaglen yn erbyn targedau gwariant y Comisiwn Ewropeaidd¹⁰ ac ar lefel prosiect yn erbyn proffiliau cyflawni prosiectau; a
 - c pherfformiad y rhaglenni o ran cyflawni'r allbynnau a'r canlyniadau a fwriadwyd.

Yn gyffredinol, mae WEFO wedi gwneud cynnydd da o ran neilltuo'r arian sydd ar gael i brosiectau

Mae WEFO wedi cyflawni'r rhan fwyaf o'r targedau neilltuo blynyddol a bennwyd iddi'i hun, ac mae arian wedi'i neilltuo ar gyfer y rhan fwyaf o feysydd rhaglenni

- 2.2 Ni allai WEFO neilltuo unrhyw arian sy'n ddyledus i Gymru nes bod y Comisiwn Ewropeaidd wedi cymeradwyo'r rhaglen weithredol ar gyfer pob un o'r rhaglenni Cydgyfeirio a Chystadleurwydd. Rhoddir y gymeradwyaeth honno ar ddiwedd proses sydd y tu hwnt i reolaeth WEFO i raddau helaeth. Fodd bynnag, er mwyn sicrhau cyfnod trosiannol didrafferth o un rhaglen i'r llall, mae'n bwysig cael momentwm o'r camau cynharaf yn ystod y cyfnod rhaglennu newydd.

- 2.3 Cytunodd WEFO ar ei rhaglenni gweithredu ERDF â'r Comisiwn Ewropeaidd ym mis Awst 2007, wyth mis ar ôl dechrau'r cyfnod rhaglennu ond yn gynt na llawer o raglenni gweithredol eraill ledled yr UE. Cymeradwywyd rhaglenni ESF ym mis Hydref 2007, yn unol â llawer o rai eraill. Roedd WEFO eisoes wedi sefydlu Pwyllgor Monitro'r Rhaglenni ym mis Mai 2007 ac wedi dechrau datblygu meini prawf dewis prosiectau a chanllawiau i ymgeiswyr o hanner cyntaf 2007. Golyga hyn fod gofynion allweddol ar gyfer datblygu prosiectau ar waith erbyn mis Rhagfyr 2007, gan gynnwys: meini prawf dewis prosiectau a blaenoriaethu y cytunwyd arnynt; canllawiau i ymgeiswyr; cynllun monitro a gwerthuso; a dogfennau fframwaith strategol ategol gan Lywodraeth Cymru.

- 2.4 Erbyn mis Mawrth 2008, roedd WEFO eisoes wedi cael 160 o ddatganiadau mynegi diddordeb gan noddwyr prosiect yr oedd 50 ohonynt wedi mynd yn eu blaen i gael eu hasesu'n fanylach. Dywedodd swyddogion y Comisiwn Ewropeaidd sy'n gyfrifol am oruchwylio rhaglenni Cymru wrthym eu bod yn fodlon ar gyflymder lansio'r prosiectau. Nododd ein harolwg o noddwyr prosiect fod cynnydd yn arafach nag yr oedd llawer o noddwyd wedi'i ddisgwyl, ond mae WEFO o'r farn y gall hyn fod yn gysylltiedig â disgwyliadau ynglŷn â'r safonau a ddisgwylir gan gynigion prosiect.

¹⁰ Mae targedau neilltuo a thargedau gwariant wedi cael eu gwneud yn fwy heriol oherwydd newidiadau yn y gyfradd gyfnewid rhwng y bunt a'r ewro sydd, yn gyffredinol, wedi cynyddu gwerth y rhaglenni.

2.5 Mae targedau a bennwyd yn y Rhaglenni Gweithredol yn rhagdybio y caiff tua'r un faint o arian yr UE ei neilltuo ym mhob un o flynyddoedd y rhaglenni. Mae'r proffil neilltuo hwn yn ddangosydd cynnar pwysig o weithgarwch rhaglen ac fe'i defnyddir i gyfrifo'r targedau gwariant N+2 (paragraffau 2.10) a ddefnyddir gan y Comisiwn Ewropeaidd at ddibenion rheolaeth. Fodd bynnag, mae WEFO yn pennu ei thargedau neilltuo ei hun ar gyfer pob blwyddyn rhwng 2008 a 2012 (Arddangosyn 8). O 2009 ymlaen, roedd y targedau hyn yn fwy heriol na'r rhai a bennwyd gan y Comisiwn Ewropeaidd er mwyn helpu i

greu momentwm a lleihau'r risg o golli targedau gwariant yr UE. Yn hyn o beth, roedd WEFO yn dysgu'r wers o raglenni 2000-2006, a welodd gryn lithriant ymhlith y prosiectau. Roedd targedau neilltuo uwch hefyd yn rhan o strategaeth i fynd i'r afael ag effaith y dirywiad economaidd, a oedd yn cynnwys cyd-drafod cyfraddau grant uwch â'r Comisiwn Ewropeaidd er mwyn sicrhau mwy o werth o arian cyfatebol domestig. Yn ein barn ni, roedd y strategaeth hon – neilltuo arian yn gynt a gwneud y mwyaf o'r gwariant – yn briodol a llwyddwyd i WEFO i ragori ar dargedau ffurfiol y Comisiwn Ewropeaidd.

Arddangosyn 8 – Arian cronol yr UE a neilltuwyd o gymharu â thargedau'r Comisiwn Ewropeaidd a WEFO, 2007-2013¹

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Targedau neilltuo²							
Targed rhaglenni gweithredol y Comisiwn Ewropeaidd	13%	27%	41%	55%	70%	85%	100%
Targed mewnol WEFO	dd/g ³	20%	50%	75%	80%	100%	100%
Arian a neilltuwyd mewn gwirionedd							
Cydygyfeirio ERDF	0%	22%	42%	74%	79%	103%	101%
ERDF Cystadleurwydd	0%	28%	53%	61%	70%	103%	111%
Cydygyfeirio ESF	0%	35%	66%	86%	90%	94%	101%
Cystadleurwydd ESF	0%	28%	62%	100%	97% ⁴	101%	108%

Nodiadau:

- ¹ Mae ffigurau yn cyfeirio at ffigurau ar 31 Rhagfyr ar gyfer pob blwyddyn ac maent yn seiliedig ar yr arian cronol a neilltuwyd dros yr holl flynyddoedd blaenorol yn ystod y cyfnod rhaglenni, fel canran o gyfanswm arian yr UE a ddyrannwyd ar ddiwedd pob blwyddyn.
- ² Mae targedau'r Comisiwn Ewropeaidd a WEFO yn gymwys i bob rhaglen ar sail unigol yn hytrach na sail gyfunol.
- ³ Ni phennodd WEFO darged ar gyfer 2007 am na chafodd y rhaglenni gweithredol eu cymeradwyo gan y Comisiwn Ewropeaidd tan fis Awst a mis Hydref yn y flwyddyn honno ac am nad oedd WEFO yn gallu cymeradwyo unrhyw brosiectau nes bod y rhaglenni wedi'u cymeradwyo.
- ⁴ Gall cyfran yr arian a neilltuwyd i raglen ostwng gan fod arian yn cael ei ddatneilltuo oddi wrth brosiectau.

Ffynhonnell: WEFO

2.6 Roedd WEFO yn rhagori ar broffiliau'r Rhaglenni Gweithredol o ran arian a neilltuwyd i raglenni erbyn diwedd 2009 ac mae'r sefyllfa hon wedi parhau ers hynny. Rhagorodd WEFO ar ei thargedau neilltuo ei hun ar gyfer ESF ym mhob blwyddyn rhwng 2008 a 2011, a hynny o gryn dipyn, ond methodd â chyflawni ei thargedau mwy heriol ei hun ar gyfer ERDF¹¹. Y rheswm dros y diffyg ar gyfer Rhaglen Gystadleurwydd ERDF yn 2011 oedd bod y maes â blaenoriaeth a oedd â'r gyllideb fwyaf, sef gwybodaeth ac arloesedd, ond wedi neilltuo 44 y cant o'r £27.5 miliwn o arian a oedd ar gael.

2.7 Ar y cyfan, roedd y cynnydd yn yr arian a neilltuwyd rhwng 2010 a 2011 yn llawer llai nag a welwyd mewn blynyddoedd blaenorol, a hynny'n rhannol am fod arian wedi cael ei neilltuo'n llawn neu bron yn llawn mewn llawer o feysydd ac am fod arian wedi'i ddadneilltuo (wedi'i dynnu'n ôl) o rai prosiectau. Yn arbennig, cynhaliodd Llywodraeth Cymru adolygiad mawr o'i pholisi ym maes datblygu economaidd yn 2010 ac o ganlyniad i hynny dilëwyd rhai prosiectau neu cwtogwyd ar raddfa rhai ohonynt er mwyn bodloni gofynion y polisi newydd yn well. Arweiniodd hyn at ddadneilltuo tua £50 miliwn yn 2010 oddi wrth Raglen Gydgyfeirio ERDF¹². Fodd bynnag, (ym mis Mawrth 2011, penderfynodd WEFO gau sawl maes o dan raglenni ERDF i ymgeiswyr newydd, yn bennaf oherwydd y lefelau uchel o arian gwirioneddol a phosibl a neilltuwyd.

2.8 Mae cyfraddau neilltuo ar gyfer rhaglenni 2007-2013 wedi rhagori ar y rhai ar gyfer rhaglenni 2000-2006 ym mhob un o'r blynyddoedd cyfatebol yn ystod y cyfnod rhaglennu, yn enwedig yn y drydedd a'r bedwaredd flwyddyn¹³. Ar ddiwedd 2013, roedd cyfraddau neilltuo wedi mynd y

tu hwnt i 100 y cant ar gyfer pob un o'r pedair rhaglen ac roedd arian wedi'i neilltuo'n llawn mewn naw o'r 19 o flaenoriaethau. Roedd y blaenoriaethau lle nad oedd arian wedi'i neilltuo'n llawn ond yn cyfrif am 2.8 y cant o gyfanswm arian yr UE a ddyrannwyd ar gyfer rhaglenni ERDF a 2.0 y cant ar gyfer raglenni ESF. Mae WEFO yn bwriadu gorneilltuo pump y cant i raglenni ERDF a 10 y cant i raglenni ESF er mwyn helpu i sicrhau y caiff swm llawn arian yr UE ei hawlio hyd yn oed os bydd prosiectau'n tanwario neu os bydd y bunt yn gwanhau yn erbyn yr ewro, gan ryddhau mwy o arian yr UE yn ddiweddarach.

Gan weithio gydag adrannau eraill Llywodraeth Cymru, mae WEFO wedi ymateb yn briodol i fynd i'r afael â diffygion yn yr arian a neilltuwyd

2.9 Mae WEFO wedi monitro'r symiau a neilltuwyd i wahanol feysydd polisi ac mae cynnydd wedi cael ei drafod yn rheolaidd â'r Gweinidogion sy'n gyfrifol am yr adrannau perthnasol yn Llywodraeth Cymru. Er mai araf fu'r cynnydd mewn rhai meysydd ar y dechrau, mae WEFO ac adrannau eraill Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau priodol i ysgogi'r broses o ddatblygu prosiectau neu i ailddyrrannu arian. Er enghraifft:

- a *Moderneiddio a gwella ansawdd gwasanaethau cyhoeddus*: Ym mis Medi 2010, dim ond 25 y cant o'r £27.5 miliwn o arian Rhaglen Gydgyfeirio ESF a oedd ar gael at y diben hwn a oedd wedi'i neilltuo. Dywedodd swyddogion WEFO wrthym eu bod wedi disgwyl i gynnydd fod yn araf yn y dechrau am fod y flaenoriaeth hon yn un arloesol a bod Llywodraeth Cymru am sicrhau cymaint o effaith strategol â phosibl yn hytrach

11 Byddai WEFO wedi cyflawni pob un o'i thargedau neilltuo ERDF ei hun rhwng 2008 a 2010 pe bai'r gyfradd gyfnewid wedi aros ar lefel 1.48 ewro i'r bunt ym mis Awst 2007 (pan gymeradwywyd y rhaglenni gweithredol gan y Comisiwn Ewropeaidd).

12 Cafodd symiau eraill, llai o faint, eu dadneilltuo oddi wrth brosiectau er mwyn adlewyrchu tangyflawni, arbedion effeithlonrwydd, gwariant anghymwys ac, mewn rhai achosion, ddiffyg arian cyfatebol. Ers hynny mae WEFO wedi ailgylchu'r arian a ryddhawyd a'i roi i brosiectau eraill ond bu effaith dros dro ar lefelau neilltuo.

13 Mae'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd neilltuo ar gyfer 2000-2006 a 2007-2013 yn adlewyrchu, i ryw raddau, natur wahanol y ddau gylch rhaglennu. Ar gyfer 2000-2006, roedd prosiectau unigol yn tueddu i fod o werth is a phara am gyfnod byrrach. Ar gyfer 2007-2013 mae'r rhan fwyaf o brosiectau yn para o leiaf dair blynedd ac mae llawer yn para chwe blynedd ac yn cynnwys cryn dipyn o is-gontractio gwasanaethau a ddarperir.

na thwf mewn prosiectau lleol ar raddfa fach. Mae WEFO wedi priodoli'r achosion o oedi i gyflymder amrywiol y partneriaid yr oedd angen iddynt gydweithredu er mwyn datblygu cynigion prosiect ac i'r ffaith bod y fframwaith strategol wedi cael ei ddiwygio er mwyn adlewyrchu polisi newydd Llywodraeth Cymru. Gweithiodd WEFO gydag adrannau eraill Llywodraeth Cymru a Rheoli yng Ngwasanaeth Cyhoeddus Cymru er mwyn datblygu cynigion prosiect a chreodd Llywodraeth Cymru gronfa benodol o arian cyfatebol gwerth hyd at £1 filiwn. Erbyn 31 Rhagfyr 2013 roedd tua 76 y cant o'r arian a oedd ar gael wedi'i neilltuo. Fodd bynnag, roedd WEFO o'r farn ei bod yn annhebygol y byddai digon o brosiectau o safon ddigon da yn cael eu cyflwyno er mwyn i'r arian a oedd yn weddill gael ei neilltuo yn llawn ac, felly, ailddywannodd £4.5 miliwn i feysydd rhaglenni eraill.

- b *Newid yn yr hinsawdd:* Roedd £141 miliwn o arian yr UE wedi cael ei ddyrannu o dan raglenni ERDF er mwyn lliniaru effaith newid yn yr hinsawdd drwy amddiffynfeydd rhag llifogydd, arbed ynni, ynni adnewyddadwy a phrosiectau rheoli gwastraff. Araf fu'r cynnydd ar y dechrau oherwydd natur gymhleth rhai prosiectau ac am nad oedd prosiectau o dan arweiniad y sector preifat a ragwelwyd wedi dod i'r golwg wrth i'r dirywiad economaidd ei gwneud hi'n anodd codi arian. Ym mis Mawrth 2011, yn sgil newid yn rheoliadau'r UE, roedd WEFO yn gallu cymeradwyo £33 miliwn o arian ERDF tuag at brosiect Arbed Llywodraeth Cymru a oedd â'r nod o hyrwyddo effeithlonrwydd ynni a microgynhyrchu mewn cartrefi presennol.

Mae WEFO hefyd wedi cymeradwyo grantiau o £50 miliwn ar gyfer prosiectau amddiffyn rhag llifogydd. O ganlyniad, roedd 74 y cant o'r dyraniad dangosol wedi'i glustnodi erbyn mis Rhagfyr 2013, ond gyda llai o bwyslais ar ynni adnewyddadwy nag a ragwelwyd yn wreiddiol. Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu cronfa ganolog, Ynni'r Fro, er mwyn helpu i gyflwyno mwy o brosiectau cynhyrchu ynni lleol ar raddfa fach drwy roi grant neu gyllid benthyciad.

- c *Seilwaith TGCh a manteisio i'r eithaf ar TGCh:* Mae rhaglenni ERDF yn cynnwys tua £101 miliwn ar gyfer y thema hon, ond gyda 54 y cant yn unig wedi'i neilltuo erbyn mis Mai 2011. Mae Llywodraeth Cymru bellach yn gweithredu prosiect mawr - Band Eang y Genhedlaeth Nesaf i Gymru - er mwyn ymestyn gwasanaethau band eang cyflym i bob rhan o Gymru erbyn 2020. Bydd y prosiect yn costio cyfanswm o £203 miliwn, y caiff £89.5 miliwn o'r swm hwnnw ei ddarparu gan ERDF ac, o ganlyniad, hwn fydd y prosiect mwyaf a ariennir gan yr UE. Mae'r broses o ddatblygu'r prosiect wedi bod yn feichus oherwydd ei faint a'i gymhlethdod, yr angen am ymchwil fanwl i ddangos methiant y farchnad, a'r gofyniad i gael cymeradwyaeth benodol fel prosiect mawr gan y Comisiwn Ewropeaidd. Mae'r prosiect wedi'i gymeradwyo bellach a bydd yn defnyddio'r holl arian o fewn blaenoriaethau perthnasol rhaglenni ERDF.

Mae'r rhaglenni wedi cyflawni targedau gwariant yr UE, er bod cyfradd y gwariant cyffredinol yn arafach na'r hyn a ragwelwyd gan noddwyr prosiect

Mae WEFO wedi cyflawni pob un o dargedau gwariant yr UE, gan sicrhau na cholodd Cymru unrhyw arian

2.10 Mae'r Comisiwn Ewropeaidd wedi pennu targedau gwariant blynyddol (N+2) ar gyfer pob un o'r rhaglenni gweithredol yng Nghymru. Mae'n rhaid i bob rhaglen wario'r gyllideb flynyddol y cytunwyd arni ac a ddyrannwyd o fewn dwy flynedd i ddiwedd y flwyddyn y'i dyrannwyd ar ei chyfer¹⁴. Os na fydd rhaglen yn cyflawni ei tharged gwariant, caiff y swm nas gwariwyd ei ddadneilltuo, ac fel arfer ni chaiff ei ailneilltuo, sy'n golygu y caiff yr arian ei golli am byth.

2.11 Ar sail y rheol dwy flynedd hon, dylai'r targedau gwariant cyntaf fod wedi ymwneud â'r sefyllfa ar 31 Rhagfyr 2009. Yn 2010, er mwyn helpu awdurdodau rheoli i reoli effaith andwyol y dirywiad economaidd ar arian cyfatebol, penderfynodd y Comisiwn Ewropeaidd ddiddymu targed gwariant 2009 a diwygio'r targedau ar gyfer 2010-2015. Roedd y targedau diwygiedig dipyn yn llai heriol yn 2010 a 2011. Fodd bynnag, penderfynodd WEFO y byddai'n ceisio cyflawni'r targedau gwreiddiol o hyd, ac mae wedi llwyddo ar y cyfan.

2.12 Fel awdurdodau rheoli eraill y DU, cyflawnodd WEFO y targedau gwariant gwreiddiol a diwygiedig ar gyfer pob un o'i phedair rhaglen yn 2009, 2010 a 2011, a hynny o gryn dipyn gan mwyaf (**Arddangosyn 9**). Cyflawnodd WEFO bob un o'r pedwar targed diwygiedig yn 2012 a 2013 ond methodd â chyflawni dau darged gwreiddiol rhaglenni ERDF o ychydig, a bu'r perfformiad yn nes at y targed yn gyffredinol wrth i'r targedau fynd yn gynyddol heriol.

Arddangosyn 9 – Gwariant arian yr UE o gymharu â thargedau'r Comisiwn Ewropeaidd, 2009-2013

Rhaglen a blwyddyn	Gwariant gwirioneddol (£ miliwn) ¹	Gwariant gwirioneddol fel canran o'r targed gwreiddiol	Gwariant gwirioneddol fel canran o'r targed diwygiedig ²
2009			
Cydgysfeirio ERDF	74.5	110%	N/A
Cystadleurwydd ERDF	15.8	403%	N/A
Cydgysfeirio ESF	68.9	153%	N/A
Cystadleurwydd ESF	5.3	154%	N/A

¹⁴ Mae perfformiad o ran targedau gwariant yn seiliedig ar hawliadau am ad-daliad gan WEFO i'r Comisiwn Ewropeaidd. Mae angen bod WEFO wedi derbyn ac wedi talu hawliad dilys am arian grant prosiect cyn y gall gynnwys y gwariant perthnasol yn ei hawliad i'r Comisiwn. O ganlyniad, gall fod oedi o hyd at chwe mis rhwng gwariant 'ar lawr gwlad' a hawliad gan WEFO.

Arddangosyn 9 – Gwariant arian yr UE o gymharu â thargedau'r Comisiwn Ewropeaidd, 2009-2012 (parhad)

Rhaglen a blwyddyn	Gwariant gwirioneddol (£ miliwn) ¹	Gwariant gwirioneddol fel canran o'r targed gwreiddiol	Gwariant gwirioneddol fel canran o'r targed diwygiedig ²
2010			
Cydgyfeirio ERDF	206.7	101%	275%
Cystadleurwydd ERDF	21.6	182%	393%
Cydgyfeirio ESF	165.9	121%	260%
Cystadleurwydd ESF	11.7	112%	239%
2011			
Cydgyfeirio ERDF	337.7	106%	152%
Cystadleurwydd ERDF	33.6	161%	220%
Cydgyfeirio ESF	276.9	115%	157%
Cystadleurwydd ESF	23.9	130%	178%
2012			
Cydgyfeirio ERDF	483.6	97%	110%
Cystadleurwydd ERDF	27.4	95%	104%
Cydgyfeirio ESF	342.1	103%	115%
Cystadleurwydd ESF	29.7	117%	131%
2013			
Cydgyfeirio ERDF	637.2	97%	101%
Cystadleurwydd ERDF	37.6	96%	103%
Cydgyfeirio ESF	466.0	103%	110%
Cystadleurwydd ESF	38.1	110%	118%

Nodiadau:

1 Mae ffigurau yn cyfeirio at ffigurau ar 31 Rhagfyr ar gyfer pob blwyddyn ac maent yn seiliedig ar y gwariant cronol dros yr holl flwyddoedd blaenorol yn ystod y cyfnod rhaglennu yr ardystiodd WEFO ei fod yn gymwys i gael ei ad-dalu gan yr UE.

2 Dd/G = Ddim yn Gymwys. Yn 2010 penderfynodd y Comisiwn Ewropeaidd ddi-ddymu targed gwariant 2009 a diwygio pob targed ar gyfer y dyfodol.

Ffynhonnell: WEFO

2.13 Mae tri ffactor wedi helpu i gynyddu faint o arian Cronfeydd Strwythurol yr UE y mae WEFO wedi'i wario:

- a Y cynnydd sylweddol yn y gyfradd ymyrraeth gyfartalog ar lefel Blaenoriaeth – cyfran cyfanswm y costau a delir drwy arian yr UE yn hytrach nag arian cyfatebol – y llwyddodd WEFO i'w gyd-drafod â'r Comisiwn Ewropeaidd, o gyfartaledd o 49.0 y cant i gyfartaledd o 59.3 y cant ar gyfer y pedair rhaglen. Drwy'r newid hwn, rhyddhawyd swm ychwanegol o £187 miliwn o arian yr UE erbyn 31 Rhagfyr 2013.
- b Rhai achosion o ariannu'n ôl-weithredol brosiectau a oedd wedi'u cwblhau'n gyfan gwbl neu'n rhannol cyn iddynt gael eu cymeradwyo gan WEFO. Bu tri phrosiect seilwaith trafnidiaeth cwbl ôl-weithredol o dan Raglen Gydgyfeirio ERDF. Hawliodd y prosiectau hyn gyfanswm o £12.1 miliwn o arian grant ôl-weithredol. Bu 10 prosiect arall hefyd lle rhoddwyd mwy na £1 filiwn neu 25 y cant o gyfanswm y grant yn ôl-weithredol.
- c Cymru oedd un o'r rhanbarthau cyntaf yn yr UE i sefydlu offerynnau ariannol JEREMIE a JESSICA, sef cronfeydd buddsoddi sy'n dilyn yr un patrwm ledled yr UE ac y bwriedir iddynt ariannu busnesau bach a mentrau datblygu eraill ar sail fasnachol, gan gynhyrchu adenillion sy'n ariannu buddsoddiadau pellach. Mae'r Comisiwn Ewropeaidd yn talu'r holl arian grant ar gyfer y cronfeydd hyn pan sefydlir y cronfeydd gyntaf (2009 ar gyfer JEREMIE a 2010 ar gyfer JESSICA), a thrwy'r rhain hawliwyd arian grant ychwanegol o £73.2 miliwn o dan ddwy raglen ERDF.¹⁵

Mae gwariant prosiectau wedi bod yn arafach na'r hyn a ragwelwyd am amrywiol resymau gan gynnwys gorhyder yn gyffredinol, anawsterau caffael a recriwtio staff ac effaith y dirywiad economaidd

- 2.14 Mae pob noddwr prosiect yn cytuno ar broffil cyflawni â WEFO sy'n nodi faint o arian y mae'r prosiect yn disgwyl ei wario a pha allbynnau y mae'n disgwyl eu cyflawni ym mhob cyfnod o dri mis yn ystod oes y prosiect. Croesgyfeirir at y proffil cyflawni y cytunwyd arno a'r cynllun busnes sylfaenol yn y ddogfen cynnig grant a lofnodir gan y noddwr. Ers mis Mehefin 2010, mae WEFO wedi paratoi adroddiadau misol sy'n cymharu'r gwariant a ragwelwyd â gwariant gwirioneddol ar gyfer pob prosiect. Hyd at fis Tachwedd 2013, roedd WEFO yn ystyried bod unrhyw brosiect o fewn 15 y cant o wariant ei broffil yn gweithredu yn ôl y bwriad, ar y cyfan, ond mae'r trothwy hwn wedi cael ei ailbennu'n bump y cant ers hynny wrth i'r rhaglenni dynnu at eu terfyn.
- 2.15 Bu patrwm cyson o brosiectau'n tanwario yn erbyn eu proffil cyflawni. Ym mis Rhagfyr 2013, roedd tua un o bob tri phrosiect a oedd yn mynd rhagddynt 20 y cant neu fwy y tu ôl i'w proffil gwariant (**Arddangosyn 10**). Er i'r diffyg cyffredinol rhwng gwariant gwirioneddol a gwariant a ragwelwyd ostwng o 31 y cant ym mis Mehefin 2010 i 19 y cant y mis Rhagfyr 2013, gellir priodoli llawer o'r gwelliant hwnnw i'r ffaith bod noddwyr prosiect wedi diweddarau eu proffiliau er mwyn adlewyrchu llithriant mawr yn hytrach na gwneud cynnydd o ran eu proffiliau gwreiddiol. Mae llawer o brosiectau wedi cadw'n fwy agos at eu proffil gwariant ar ôl iddynt ddatrys anawsterau yn ystod y cam sefydlu. Yn gyffredinol, mae WEFO yn caniatáu un ailwerthusiad mawr i noddwyr.

¹⁵ Canslwyd prosiect JESSICA ym mis Rhagfyr 2013 a thynnwyd y £25 miliwn o arian grant a dderbyniodd yn ôl o raglenni ERDF bryd hynny, gan effeithio ar berfformiad yn erbyn targed N+2 2013. Fodd bynnag, roedd yr arian yn dal i gyfrif yn erbyn targedau N+2 blaenorol.

2.16 Roedd y diffyg cyffredinol o 19 y cant ym mis Rhagfyr 2013 yn cyfrif am wariant prosiect posibl gwerth £411 miliwn, gyda thua £212 miliwn o'r swm yn arian yr UE. Ar y pryd, roedd y rhaglenni wedi talu tua £1.09 biliwn (58 y cant o gyfanswm arian yr UE a ddyrannwyd) i noddwyr o gymharu â £1.55 biliwn (69 y cant) ar yr un adeg yn ystod rhaglenni cyfatebol 2000-2006.¹⁶

2.17 Mae lefel gwariant prosiectau yn erbyn eu proffil yn gyson â'r patrwm yn y rhaglenni blaenorol. Mae lefel y gwariant a ragwelwyd gan noddwyr prosiect dipyn yn uwch na'r isafswm sy'n ofynnol i gyflawni targedau gwariant yr UE. Yn seiliedig ar ragolygon prosiectau, mae WEFO yn amcangyfrif y bydd yn cyflawni pob un o dargedau gwariant 2014, o gryn dipyn mewn tair o'r pedair rhaglen, ac mae wedi dosbarthu gwariant rhaglenni yn 'wyrdd' yn ei hadroddiadau i Bwyllgor Monitro'r Rhaglenni. Serch hynny, mae unrhyw danwariant

yn erbyn proffil yn awgrymu na fydd buddiannau sy'n deillio o brosiectau yn treiddio i economi Cymru mor gyflym â'r disgwyl. Mae swyddogion WEFO wedi gofyn i bob partner sydd wrthi'n cyflawni prosiectau ganolbwyntio ar ddarparu gwasanaethau'n brydlon er mwyn hywlyso cyflawni'r rhaglenni yn ôl y bwriad.

2.18 Ar 31 Rhagfyr 2013, roedd lefel y llithriant yn tueddu i fod yn uwch ar gyfer prosiectau cyfalaf, sy'n dwyn mwy o elfen o risg ariannol fel arfer, ac ar gyfer rhai prosiectau arloesol megis y rhai sydd â'r nod o foderneiddio gwasanaethau cyhoeddus. Fodd bynnag, mae prosiectau ERDF sydd wedi'u cynllunio i annog arloesedd a phrosiectau ESF sydd wedi'u hanelu at baratoi pobl ifanc ar gyfer y farchnad lafur wedi gwella eu perfformiad yn gyffredinol wrth i'r rhaglenni dynnu at eu terfyn. Mae llithriant wedi bod yn gymharol isel drwy gydol y cyfnod rhaglennu ym meysydd

Arddangosyn 10 – Gwariant prosiect gwirioneddol o gymharu â gwariant proffil, mis Mehefin 2010 a mis Rhagfyr 2013¹

	Rhagfyr 2013
Diffyg gwariant cyffredinol yn erbyn proffil (<i>pob prosiect sy'n mynd rhagddo</i>)	19%
Dadansoddiad o berfformiad prosiectau (<i>canran y prosiectau ym mhob band</i>):	
Coch: Mae prosiect 20% neu fwy y tu ôl i'w broffil gwariant	36%
Ambr: Mae'r prosiect 6-19% y tu ôl i'w broffil gwariant a 5% o flaen ei broffil gwariant ²	34%
Gwyrdd: Mae prosiect o fewn 5% (o flaen neu y tu ôl) i'w broffil gwariant	30%

Nodiadau:

1 Mae'r dadansoddiad yn y tabl hwn yn seiliedig ar wariant prosiect gwirioneddol o gymharu â gwariant proffil ar 31 Rhagfyr 2013. Mae'r dadansoddiad yn cynnwys pob prosiect nad oedd wedi'i gwblhau'n ariannol ar y dyddiadau perthnasol; felly nid yw'n cynnwys cronfeydd buddsoddi, prosiectau newydd nad ydynt wedi hawlio unrhyw arian grant eto, na phrosiectau wedi'u cwblhau.

2 Roedd 20 o 241 o brosiectau wedi mynd dros eu proffil ar 31 Rhagfyr 2013, gydag wyth ohonynt wedi mynd fwy na phump y cant dros eu proffil.

Ffynhonnell: Dadansoddiad Swyddfa Archwilio Cymru o ystadegau talu WEFO

16 Rhaglenni cyfatebol a ddiffinnir fel Amcan 1 ERDF, Amcan 1 ESF, Amcan 2 (heb gynnwys arian trosiannol) ac Amcan 3. Mae'r rhaglenni hyn yn cyfateb yn fras i Raglenni Cydgyfeirio ERDF, Cydgyfeirio ESF, Cystadleurwydd ERDF, Cystadleurwydd ESF yn y drefn honno. Ni fydd y swm a dalwyd i noddwyr prosiect yn gyson â'r symiau a hawliwyd oddi wrth y Comisiwn Ewropeaidd yn ystod yr un cyfnod oherwydd gwahaniaethau amseru, ac oherwydd y gall cyfraddau ymyrraeth ar gyfer prosiectau a gymeradwywyd fod yn wahanol i'r cyfraddau ymyrraeth safonol a ddefnyddir gan y Comisiwn Ewropeaidd wrth dalu arian Cronfeydd Strwythurol i aelod-wladwriaethau.

mwy sefydledig y rhaglenni megis mesurau sydd wedi'u hanelu at leihau anweithgarwch economaidd ac ar gyfer rhaglenni Llywodraeth Cymru sydd wedi parhau ers y cylchoedd rhaglennu blaenorol, megis Prentisiaethau Modern a Chymorth i Fusnesau Newydd.

- 2.19 Nid oedd y rhesymau dros lithriant bob amser yn amlwg o'r ffeiliau o'r sampl o 36 o brosiectau a adolygwyd gennym. Fodd bynnag, ymhlith themâu cyffredin roedd y canlynol:
- a *Anawsterau caffael*: Cafodd rhai noddwyr prosiect anhawster i addasu yn sgil y gofynion caffael cystadleuol newydd a gyflwynwyd gan WEFO ar gyfer rhaglenni 2007-2013 ac ni neilltuwyd yr amser yr oedd ei angen arnynt i sefydlu'r gweithdrefnau angenrheidiol. Cyfeiriwyd at gaffael fel achos o oedi mewn naw o'r 36 o brosiectau a archwiliwyd gennym a chafodd y problemau hyn gryn effaith ar rai prosiectau mawr yn ystod 2009 a 2010. Ymddengys bod y prif broblemau wedi cael eu goresgyn erbyn hyn ar ôl i WEFO adolygu ei dull gweithredu ac addasu ei chanllawiau ar fodolau cyflawni.
 - b *Anawsterau recriwtio staff*: Nododd 13 o'r 36 o brosiectau a archwiliwyd gennym anawsterau staffio, yn enwedig recriwtio, fel rheswm dros oedi. Mewn llawer o achosion, ymddengys nad oedd prosiectau wedi neilltuo'r amser yr oedd ei angen i recriwtio i swyddi allweddol a staffio prosiectau newydd neu fawr yn llawn. Mewn achosion eraill, cafodd noddwyr problemau penodol i ddod o hyd i ymgeiswyr â'r sgiliau a'r profiad priodol. O ran Llywodraeth Cymru, mae trosiant staff sy'n deillio o ailstrwythuro a diswyddo gwirfoddol, wedi'i gwneud yn anodd sicrhau parhad ac mae hyn wedi arwain at fylchau mewn timau prosiect.

2.20 Problemau eraill, llai cyffredin a nodwyd oedd:

- a *Llai o alw na'r disgwyl am wasanaethau prosiect*: a oedd yn deillio, er enghraifft, o effaith y dirywiad economaidd ar y galw am gyngor busnes a newidiadau mewn polisi a arweiniodd at newidiadau yn y farchnad ar gyfer ynni adnewyddadwy.
- b *Argaeledd arian cyfatebol*: nododd ychydig o brosiectau fod diffyg arian cyfatebol ar gyfer cyd-noddwyr neu gyd-ymgeiswyr am arian grant wedi atal cynnydd un neu fwy o elfennau o'u prosiect.
- c *Oedi cyn cymeradwyo prosiect*: a barodd i ychydig o brosiectau yn y sector addysg gollu dechrau'r flwyddyn academiaidd. Penderfynodd rhai asiantau cyflawni fynd rhagddynt ar eu menter eu hunain tra'n aros i'w prosiect gael ei gymeradwyo, ond dechreuodd eraill eu gweithgareddau flwyddyn yn ddiweddarach na'r bwriad gwreiddiol.

2.21 Yn gyffredinol, ac fel yn y rhaglenni blaenorol, ymddengys hefyd fod gorhyder cynhenid ym mhroffiliau cyflawni noddwyr. Nid yw proffiliau cyflawni prosiectau yn nodi'r rhagdybiaethau a wnaed ar y dechrau ynglŷn â dyddiadau cerrig milltir ar gyfer tasgau allweddol megis recriwtio staff a chyhoeddi hysbysiadau contractau. Yn niffyg gwybodaeth o'r fath, mae'n anodd i staff WEFO asesu pa mor realistig yw cynlluniau busnes ac ni welsom unrhyw dystiolaeth iddynt herio proffiliau gwariant hyd yn oed lle roedd cynnydd wedyn yn awgrymu eu bod yn afrealistig. Mae WEFO yn bwriadu cyflwyno 'cam rhoi ar waith' ar gyfer rhaglenni 2014-2020, lle y bydd gan brosiectau gyfnod penodol i gadarnhau eu dulliau cyflawni cyn y disgwylir i gyflawni 'ar lawr gwlad' ddigwydd. Os caiff ei gynllunio'n realistig, dylai'r cam rhoi ar waith helpu i leihau gorhyder mewn proffiliau cyflawni.

Mae'r rhaglenni ar y trywydd iawn i gyflawni'r rhan fwyaf o'u targedau perfformiad allweddol, gan ragori arnynt o gryn dipyn mewn rhai achosion, ond maent yn debygol o fethu â chyflawni'r rhan fwyaf o'u targedau cynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal

Mae WEFO yn canolbwyntio ar rhwng wyth a 14 o ddangosyddion perfformiad allweddol er mwyn monitro'r ffordd y caiff pob un o'r rhaglenni gweithredol ei chyflawni

2.22 Yn 2007, cytunodd WEFO ar gyfres o ddangosyddion monitro ar gyfer pob un o'r pedair rhaglen weithredol â'r Comisiwn Ewropeaidd. Mae'r dangosyddion hyn yn adlewyrchu prif amcanion strategol yr UE ac amcanion Llywodraeth Cymru. Mae'r dangosyddion monitro yn dod o dan ddau categori:

- a mae *dangosyddion allbynnau* yn adlewyrchu'r gweithgareddau y mae prosiect yn ymgymryd â hwy, megis nifer y busnesau a gynorthwyir neu nifer y cyfranogwyr mewn rhaglen hyfforddiant; a
- b *dangosyddion canlyniadau* yw effeithiau uniongyrchol prosiect ac maent yn adlewyrchu ei nodau allweddol, er enghraifft, creu swyddi neu ennill cymwysterau penodol.

2.23 Mae WEFO yn defnyddio dangosyddion eraill i fesur effaith gyffredinol ehangach y rhaglenni. Mae effeithiau yn digwydd dros yr hirdymor fel arfer, mae'n fwy anodd eu mesur nag allbynnau a chanlyniadau, a chânt eu hasesu drwy werthuso ar lefel rhaglen yn hytrach na lefel prosiect.

2.24 Ceir dros gant o ddangosyddion monitro i gyd, sy'n cwmpasu'r pedair rhaglen ynghyd â'u priod flaenoriaethau. Fodd bynnag, mae WEFO yn canolbwyntio ar rhwng wyth a 14 o ddangosyddion allbynnau a chanlyniadau allweddol er mwyn monitro'r ffordd y caiff pob un o'r rhaglenni gweithredol ei chyflawni. O'r rhain, chwe 'dangosydd dangosfwrdd' allweddol – swyddi a grëwyd, busnesau a gynorthwywyd, cyfranogwyr a gynorthwywyd, cyfranogwyr sy'n ennill cymwysterau a chyfranogwyr sy'n dechrau gweithio – yw sail proses adrodd ar berfformiad WEFO fel rhan o drefniadau rheoli perfformiad ehangach Llywodraeth Cymru. Mae'r ddwy raglen ERDF yn rhannu sawl un o'r dangosyddion allweddol, a hefyd y ddwy raglen ESF.

2.25 Mae targedau wedi'u pennu ar gyfer y rhan fwyaf o ddangosyddion lefel rhaglen a lefel blaenoriaeth. Pennwyd y targedau ar ddechrau'r cyfnod rhaglennu a hynny'n seiliedig ar amgylchiadau economaidd a rhagdybiaethau ar y pryd ynglŷn â maint a ffurf y rhaglen (ond mae rhai targedau wedi'u newid ers hynny, a hefyd y diffiniad o ddangosyddion penodol). Mae WEFO yn cyflwyno adroddiadau cynnydd rheolaidd i Bwyllgor Monitro'r Rhaglenni, yn seiliedig ar ffurflenni gan noddwyr prosiect. Mae **Atodiadau 3 a 4** yn disgrifio perfformiad cyffredinol pob un o'r pedair rhaglen weithredu ar 31 Rhagfyr 2013 ac fel y'i rhagwelwyd bryd hynny erbyn diwedd y rhaglenni.

Mae WEFO yn disgwyl cyflawni'r rhan fwyaf o dargedau allweddol ERDF, yn bennaf oherwydd y cynnydd yng ngwerth y rhaglenni oherwydd newidiadau yn y gyfradd gyfnewid sydd wedi helpu i wrthbwyo effaith y dirywiad economaidd

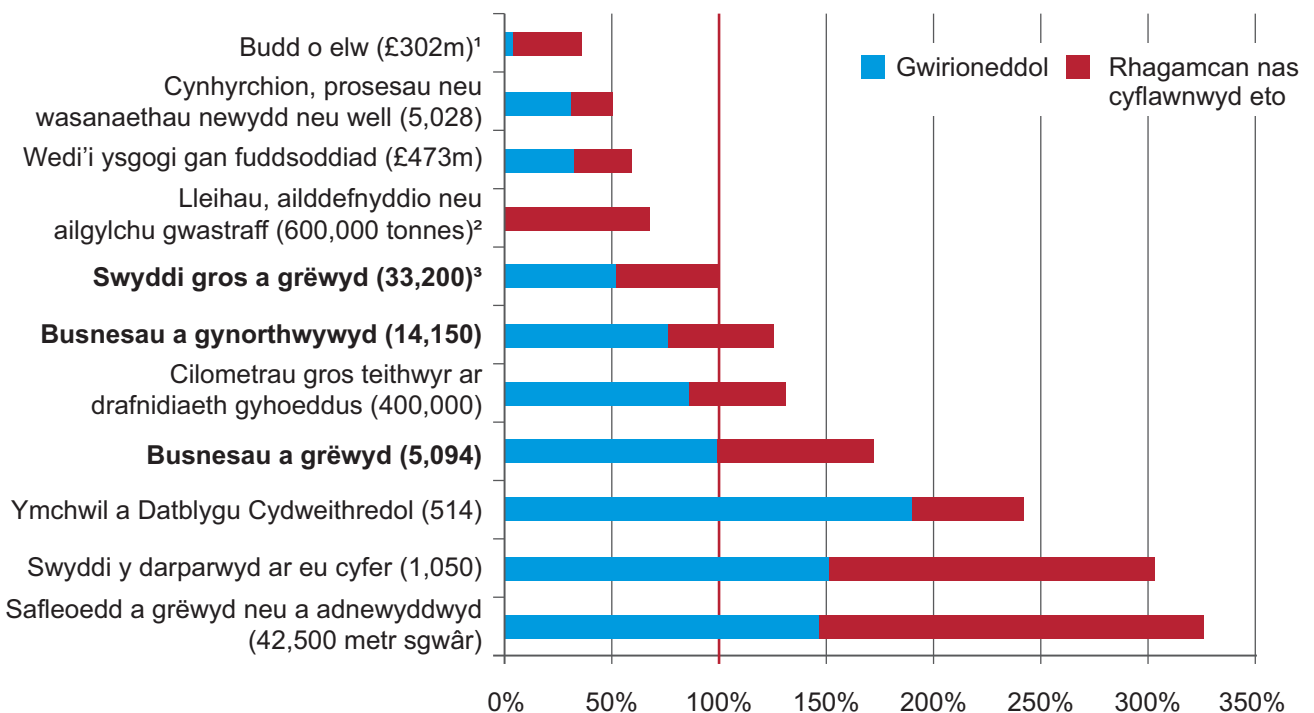
2.26 Mae'r sefyllfa a nodwyd gan noddwyr prosiect ar ddiwedd 2013 – o ran perfformiad gwirioneddol hyd hynny ac alldro a ragwelwyd – yn awgrymu y byddai WEFO yn cyflawni chwech o'i 11 o

dargedau ar lefel rhaglen ar gyfer Rhaglen Gydgyfeirio ERDF a phump o'r wyth targed ar lefel rhaglen ar gyfer Rhaglen Gydgyfeirio ERDF (Arddangosyn 11). Rhagorwyd ar sawl un o'r targedau hyn eisoes, neu rhagwelir y bydd yn rhagori ar dargedau o gryn dipyn. Er enghraifft, mae'r Rhaglen Gystadleurwydd eisoes wedi nodi bod pumwaith yn fwy o fusnesau wedi'u creu na'r targed.

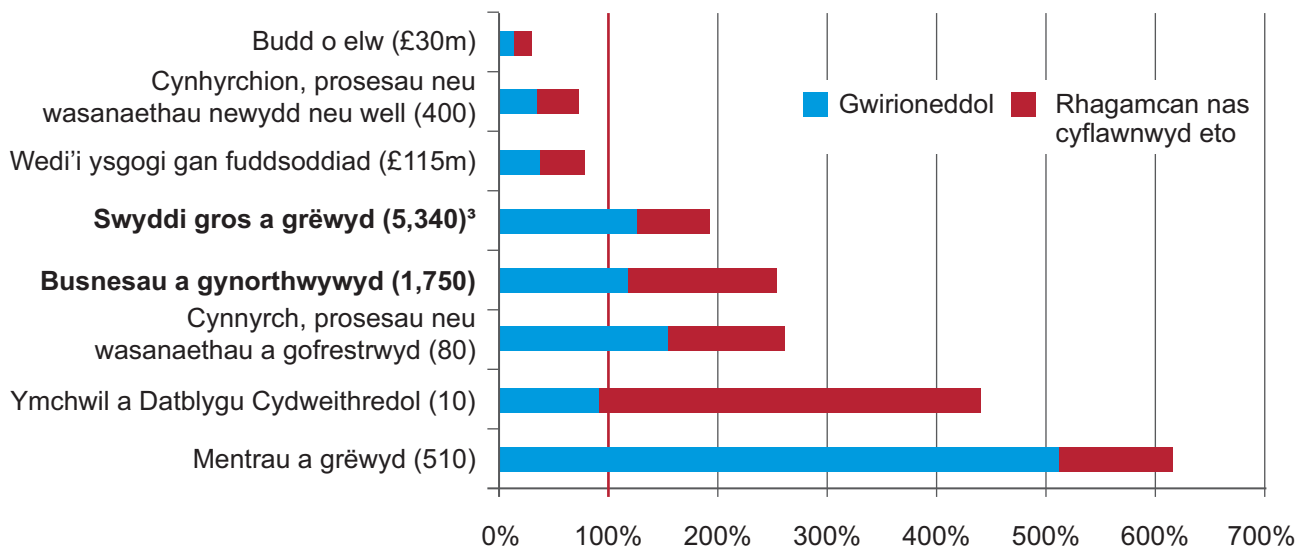
Arddangosyn 11 – Perfformiad gwirioneddol a pherfformiad a ragwelir yn erbyn targedau Rhaglenni ERDF ar 31 Rhagfyr 2013

Mae'r graff yn dangos y perfformiad a ragwelwyd hyd at ddiwedd y cyfnod rhaglenni ar gyfer pob dangosydd fel cyfran o'r targed. Mae glas yn dangos y perfformiad gwirioneddol. Mae coch yn dangos gweddill y rhagolwg nad oedd wedi'i gyflawni eto ar 31 Rhagfyr 2013. Mae'r marc 100 y cant yn dangos y targed; nodir dangosyddion dangosfwrdd (paragraff 2.24) â llythrennau trwm. Dangosir y mesur targed mewn cromfachau wrth ymyl pob dangosydd. Sail y ffigurau yw cofnodion noddwyr prosiectau a ddaeth i law yn WEFO erbyn 31 Rhagfyr 2013.

Rhaglen Gydgyfeirio

Rhaglen Gystadleurwydd

Nodiadau:

- ¹ 'Budd o elw' yw swm yr elw cynyddol a wna busnesau yn sgil arbedion neu fuddiannau cynhyrchiant, sydd wedi deillio o gymorth neu gefnogaeth ariannol y Cronfeydd Strwythurol.
- ² Mae'r targed ar gyfer lleihau, aildefnyddio neu ailgylchu gwastraff wedi'i ostwng o filiwn o dunelli i 600,000 tunnell.
- ³ Nifer y 'swyddi gros a grëwyd' yw nifer y swyddi a sicrhawyd drwy gymorth ERDF. Mae swyddi newydd a chysylltiedig (megis swyddi adeiladu ar gyfer prosiectau cyfalaf) wedi'u cynnwys ond ni chaiff swyddi gweinyddol prosiectau eu cynnwys. Mae WEFO wedi diweddarau'r diffiniad o 'swyddi gros a grëwyd' i gynnwys penodiadau am gyfnod penodol o fwy na blwyddyn. Mae WEFO o'r farn bod y dangosydd diwygiedig yn adlewyrchu'r farchnad lafur gyfredol yn well ac mae hyn yn arwain at gynnydd sylweddol yn nifer y swyddi y nodwyd eu bod wedi'u creu. Erys targedau ar gyfer creu swyddi yn ddigyfnewid.

Ffynhonnell: WEFO

- 2.27 Noda rhagolygon diwedd 2013 y byddai pob un o dargedau dangosyddion dangoswrdd ERDF ond un yn cael ei gyflawni. Fodd bynnag, mae cyflawni'r targed ar gyfer creu swyddi o dan Raglen Gydgyfeirio ERDF yn debygol o fod yn heriol iawn, er gwaethaf newid yn y ffordd y mesurir y targed sydd wedi cynyddu nifer y swyddi a nodwyd. Ar ddiwedd 2013, roedd Rhaglen Gydgyfeirio ERDF wedi cynorthwyo tua 10,700 o fusnesau ac wedi helpu i greu tua 5,000 o fusnesau newydd a 17,000 o swyddi newydd am £1.18 biliwn o gyfanswm gwariant y rhaglen (gan gynnwys arian cyfatebol). Roedd Rhaglen Gystadleurwydd ERDF wedi cynorthwyo 2,000 o fusnesau ac wedi helpu i greu tua 2,600 o fusnesau newydd a 6,600 o swyddi am £117 miliwn o gyfanswm gwariant y rhaglen.
- 2.28 Mae'r chwe dangosydd a fyddai'n methu â chyflawni targedau o bell ffordd, yn seiliedig ar ragolygon diwedd 2013, yn ymwneud â'r pedair thema ganlynol:
- a *Buddsoddiad a ysgogwyd*: yn ôl rhagolygon prosiectau bydd Rhaglen Gydgyfeirio ERDF yn sicrhau £277 miliwn o fuddsoddiad preifat (58 y cant o'r targed, sef £473 miliwn). Mae'r dirywiad economaidd wedi'i gwneud yn fwy anodd codi cyllid preifat na'r disgwyl. Nid yw WEFO yn bwriadu newid y targed hwn. Disgwylir i'r Rhaglen Gydgyfeirio ragori ar ei tharged is ar gyfer buddsoddiad a ysgogwyd.
 - b *Cynhyrchion, prosesau neu wasanaethau newydd neu well*: Mae WEFO wedi cael adborth bod cwmnïau, oherwydd y dirywiad economaidd, yn treulio mwy o amser ar y cam datblygu nes eu bod yn hyderus eto y byddai eu cynnyrch, eu proses neu eu gwasanaeth yn llwyddiant masnachol. Er gwaethaf peth gwelliant ers diwedd 2011, awgryma rhagolygon prosiectau y bydd y Rhaglen Gydgyfeirio tua 50 y cant yn brin o'i tharged. Fodd bynnag, ymddengys bod gweithgarwch ymchwil a datblygu yn mynd yn ei flaen yn dda, ar sail perfformiad yn erbyn y targed ar gyfer cynhyrchion, prosesau a gwasanaethau newydd a gofrestrir â Swyddfa Eiddo Deallus y DU¹⁷.
 - c *Lleihau, aildefnyddio neu ailgylchu gwastraff*: bu diffyg galw am brosiectau lleihau gwastraff gan fod cymaint o'r seilwaith lleihau gwastraff ar raddfa fawr wedi'i roi ar waith o dan Raglen Amcan 1 2000-2006. Mae'r newid mewn pwyslais yn y rhaglenni cyfredol o ailgylchi i leihau gwastraff mewn busnesau bach a chanolig wedi effeithio ar berfformiad. Er bod y Comisiwn Ewropeaidd eisoes wedi cytuno i leihau targed y Rhaglen Gydgyfeirio o 1 filiwn i 600,000 tonnelli, awgryma rhagolygon prosiectau mai dim ond 68 y cant o'r targed hwn o 600,000 tonnelli a gaiff ei gyflawni.
 - ch *Budd o elw*: mae noddwyr prosiect yn rhagweld y byddant ond yn cyflawni 36 y cant o darged y Rhaglen Gydgyfeirio a 29 y cant o darged y Rhaglen Gystadleurwydd. Bwriedir i'r targed gofnodi cynnydd mewn elw sy'n deilio o arbedion neu fuddiannau cynhyrchiant a gyflawnwyd drwy gymorth yr UE. Mae WEFO o'r farn bod y dirywiad economaidd wedi cael effaith, ond bod problem fawr o ran mesur hefyd, gyda buddiolwyr yn cael anhawster i briodoli elw i wasanaethau penodol a ariennir gan yr UE a'i gyfrifo. Nid yw WEFO yn bwriadu newid y targedau a bydd yn ystyried y mater hwn drwy werthuso. Nid yw WEFO wedi rhagnodi unrhyw ddull penodol o gyfrif budd o elw.

17 Mae cofrestrïadau yn rhagflaenu lansio cynnyrch, gan fod angen datblygu'r eiddo deallus a grëwyd yn gynig masnachol cyn y gellir lansio cynnyrch.

2.29 Mae gwerth cyfanswm yr arian a neilltuwyd ar 31 Rhagfyr 2013, gan gynnwys arian cyfatebol, 12 y cant yn uwch na dyraniadau gwreiddiol y rhaglenni ar gyfer Rhaglen Gydgyfeirio ERDF a 38 y cant yn uwch ar gyfer y Rhaglen Gystadleurwydd. Mae'r cynnydd yng ngwerth y rhaglenni wedi'i gwneud yn haws i gyflawni'r targedau ar lefel rhaglen, gan wrthbwysu rhai o effeithiau negyddol y dirywiad economaidd ehangach. Pe bai WEFO wedi cynyddu targedau ei rhaglenni yn unol â lefelau neilltuo yna, yn seiliedig ar ragolygon noddwyr prosiect ar 31 Rhagfyr 2013, byddai Rhaglen Gydgyfeirio ERDF wedi cyflawni chwech o'i 11 o dargedau o hyd, ond dim ond 85 y cant o'r swyddi y disgwyliid eu creu. Bydd Rhaglen Gystadleurwydd ERDF wedi methu â chyflawni pedwar o'i wyth targed, gan gynnwys swyddi gros a grëwyd.

2.30 Ar 31 Rhagfyr 2013, roedd y perfformiad gwirioneddol ar y pryd, ar ei hôl hi o'i gymharu â'r rhagolwg ar gyfer 10 o'r 19 o ddangosyddion rhaglen ERDF. Mae oedi wrth gyflawni prosiectau a thanwariant cysylltiedig yn debygol o fod yn ffactor ond hefyd gall fod oedi mawr cyn bod noddwyr a'u contractwyr yn coladu gwybodaeth am berfformiad o gymharu â thystiolaeth o wariant prosiectau. Serch hynny, byddai rhaglenni ERDF yn cyflawni rhai o'r targedau ar lefel perfformiad pe bai'r un lefel o lithriant yn parhau tan ddiwedd y rhaglenni.

2.31 O dan ddangosyddion ar lefel rhaglen, cymysg yw'r perfformiad ar lefel blaenoriaeth, unwaith eto yn rhannol oherwydd effaith benodol newidiadau yn yr amgylchiadau economaidd, newidiadau mewn polisi (gan gynnwys rheolau Cymorth Gwladwriaethol) a gwahaniaethau yn y ffordd y dosberthir arian ar feysydd penodol â blaenoriaeth o gymharu â'r tybiaethau cychwynnol. Er enghraifft, mae arian trafndiaeth wedi bod yn canolbwyntio ar gynlluniau ffyrdd yn hytrach na chynlluniau rheilffyrdd i raddau mwy

na'r disgwyl, gan olygu ei bod yn annhebygol y caiff targedau rheilffyrdd eu cyflawni.

2.32 Yn sgil adolygiad yn 2010, diwygiodd WEFO rai o'i thargedau ar lefel blaenoriaeth. Dim ond tri o'r targedau a ostyngwyd ond cynyddwyd 23 o dargedau, a hynny'n sylweddol mewn rhai achosion. Cyflwynodd WEFO dri tharged newydd hefyd er mwyn darparu ar gyfer gweithgarwch newydd ym maes marchnata cyrchfannau i ymwelwyr. Yn gyffredinol, ar sail rhagolygon noddwyr prosiect ar 31 Rhagfyr 2013, byddai 72 o'r 125 o dargedau ar lefel blaenoriaeth yn cael eu cyflawni.

Mae perfformiad rhaglenni ESF wedi bod yn gadarn, a rhagwelir y byddant yn rhagori ar eu targedau allweddol, a hynny o gryn dipyn yn achos llawer ohonynt

2.33 Mae rhaglenni'r ESF yn dibynnu i raddau helaeth ar gynlluniau cenedlaethol mawr wedi'u sefydlu'n gymharol dda ac nid ydynt wedi dioddef yn sgil yr anawsterau sy'n gysylltiedig â chymorth gwladwriaethol, prosiectau cyfalaf a newidiadau polisi sydd wedi effeithio ar rannau o raglenni'r ERDF. O ganlyniad, mae rhaglenni'r ESF wedi mynd rhagddynt yn fwy hwylus. Yn ogystal, mae'r dirywiad economaidd hefyd wedi creu mwy o alw am y gwasanaethau cymorth hyfforddiant a chyflogaeth yr anelir y rhan fwyaf o wariant rhaglenni'r ESF atynt ac mae gwerth cynyddol y rhaglenni unwaith eto wedi'i gwneud hi'n haws cyflawni targedau rhaglenni.

2.34 Ar ddiwedd 2013, roedd Rhaglen Gydgyfeirio ESF wedi helpu 423,430 o gyfranogwyr mewn rhaglenni cymorth hyfforddiant a chyflogaeth, gyda chyfanswm gwariant rhaglen (gan gynnwys arian cyfatebol) o £779 miliwn. Roedd Rhaglen Gystadleurwydd ESF wedi helpu 64,112 o gyfranogwyr, gyda chyfanswm gwariant o tua £98 miliwn.¹⁸

¹⁸ Gwariant a hawliwyd gan brosiectau, nid gwariant a hawliwyd gan WEFO oddi wrth y Comisiwn Ewropeaidd.

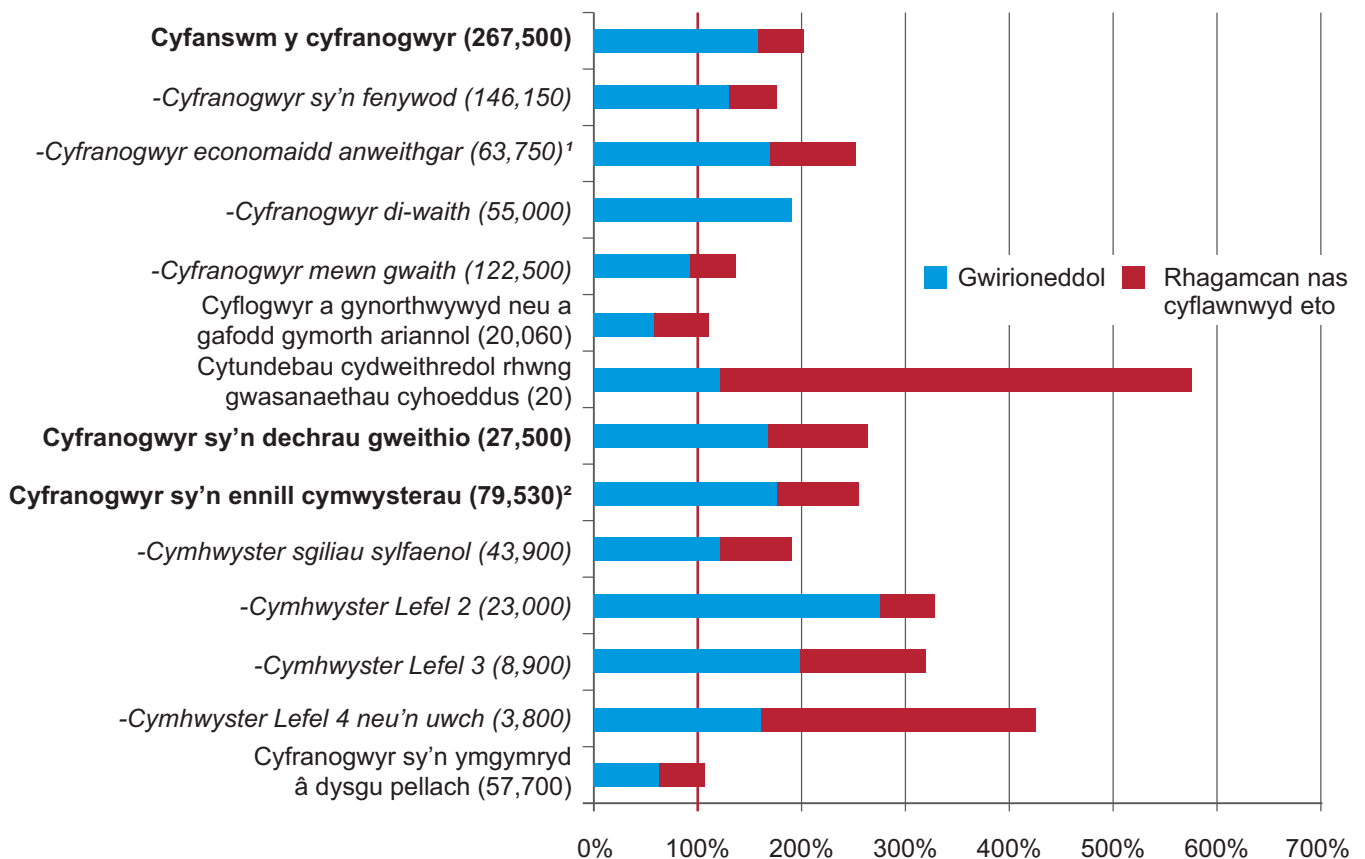
2.35 Noda rhagolygon noddwyr prosiect ar 31 Rhagfyr 2013 y caiff pob un o'r 27 o dargedau lefel Rhaglen ESF gwreiddiol eu cyrraedd, ac y rhagorir yn sylweddol ar lawer ohonynt (**Arddangosyn 12**). Nodwyd eisoes bod 22 o'r 27 o dargedau wedi'u cyrraedd ac, ar y cyfan, mae tua dwywaith cymaint o gyfranogwyr ag y disgwyliwyd

yn wreiddiol yn debygol o gymryd rhan yn y rhaglenni. Mae'r Rhaglen Gystadleurwydd yn perfformio'n eithriadol o dda, a rhagwelir y bydd y rhaglen honno hefyd yn rhagori ar bob un ond un o'i 21 o dargedau lefel blaenoriaeth. Rhagwelir y bydd y Rhaglen Gydgyfeirio yn rhagori ar 30 o'i 41 o dargedau lefel blaenoriaeth.

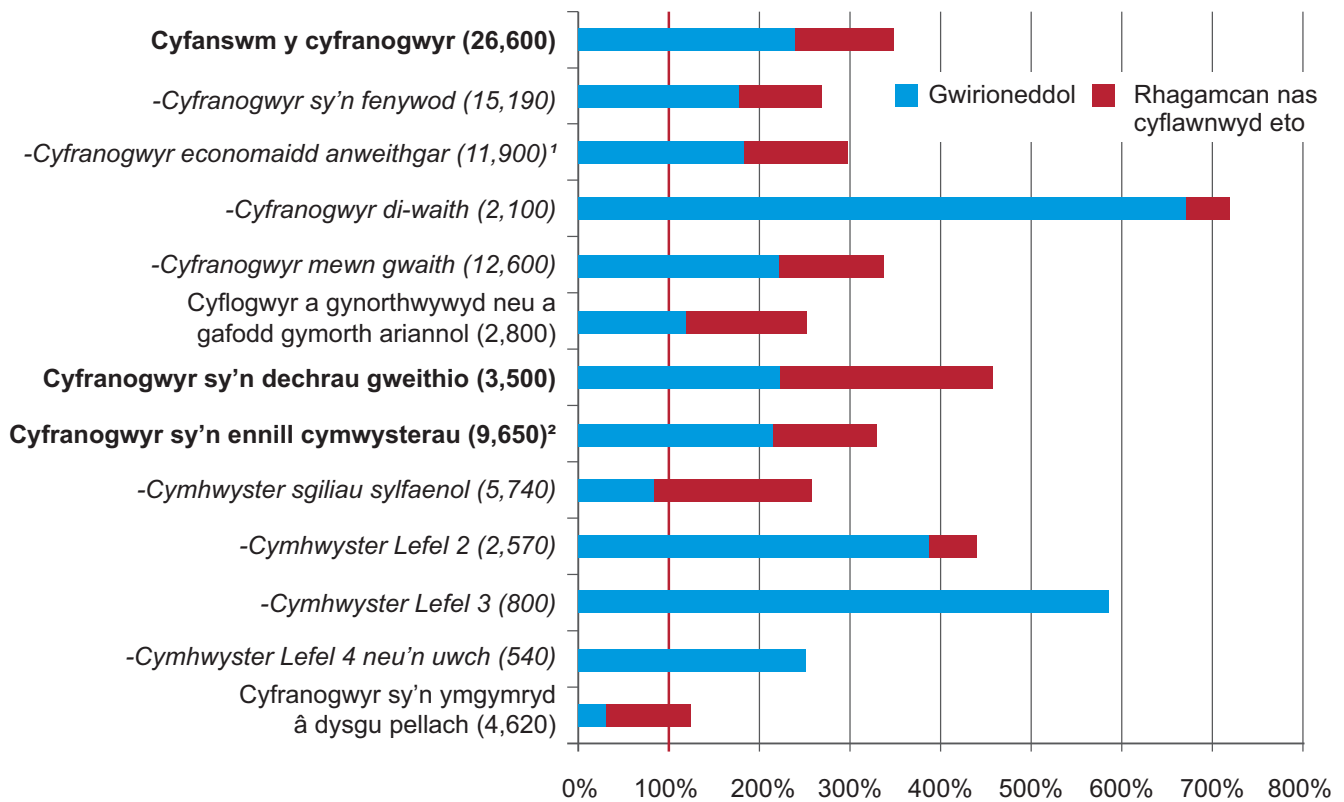
Arddangosyn 12 – Perfformiad gwirioneddol a pherfformiad a ragwelir yn erbyn targedau Rhaglenni'r ESF ar 31 Rhagfyr 2013

Mae'r graff yn dangos y perfformiad a ragwelwyd hyd at ddiwedd y cyfnod rhaglenni ar gyfer pob dangosydd fel cyfran o'r targed. Mae glas yn dangos y perfformiad gwirioneddol. Mae coch yn dangos gweddill y rhagolwg nad oedd wedi'i gyflawni eto ar 31 Rhagfyr 2013. Mae'r marc 100 y cant yn dangos y targed; nodir dangosyddion dangosfwrdd (**paragraff 2.24**) â llythrennau trwm. Dangosir y mesur targed mewn cromfachau wrth ymyl pob dangosydd. Sail y ffigurau yw cofnodion noddwyr prosiectau a ddaeth i law yn WEF0 erbyn 31 Rhagfyr 2013.

Rhaglen Gydgyfeirio

Rhaglen Gystadleurwydd

Nodiadau:

¹ Cyfranogwyr sy'n economaidd anweithgar yw'r cyfranogwyr hynny nad ydynt wedi'u cyflogi am fwy na 16 awr yr wythnos nac yn ddi-waith (yn chwilio am waith ac ar gael i weithio neu'n destun rhybudd diswyddo ffurfiol).

² Mae'r lefelau cymwysterau yn cyfeirio at Fframwaith Credydau a Chymwysterau Cymru. Yn gyffredinol, mae lefel 2 yn cyfateb i TGAU, lefel 3 i safon Uwch a lefel 4 i gymwysterau addysg uwch.

Source: WEFO

- 2.36 Er gwaethaf y perfformiad cryf yn erbyn targedau lefel rhaglen, mewn perthynas â rhaglenni'r ERDF, bu cyfradd y cynnydd yn erbyn dangosyddion yn arafach nag a ragwelwyd gan noddwyr prosiect, gan adlewyrchu o bosibl danwariant cyffredinol ac unrhyw fwch amser wrth gasglu gwybodaeth am berfformiad. Oni fodlonir y diffyg hwn erbyn diwedd y rhaglenni, byddai dau o'r targedau lefel rhaglen (cyfranogwyr sy'n ymgymryd â dysgu pellach ar gyfer y ddwy raglen) yn cael eu methu, ond byddai'r holl dargedau eraill yn cael eu cyrraedd yn hawdd.
- 2.37 Gan edrych islaw'r targedau lefel rhaglen, bu nifer o feysydd nad ydynt yn perfformio cystal â'r disgwyl. Er enghraifft:
- a Roedd Blaenoriaeth 1 o'r Rhaglen Gydgyfeirio, sy'n anelu at atal pobl ifanc rhwng 11 a 19 oed rhag rhoi'r gorau i ddysgu neu dangyflawni, yn faes gweithgarwch newydd ar gyfer y Cronfeydd Strwythurol ac roedd yn gymharol araf i ddechrau. Roedd tua 108,000 o bobl ifanc wedi cymryd rhan mewn prosiectau cysylltiedig erbyn diwedd 2013, a oedd yn sylweddol uwch na'r targed o 35,500 ar gyfer y cyfnod rhaglennu cyfan. Fodd bynnag, roedd y targed yn tybio y câi gwasanaethau prosiect eu cyfeirio at y bobl ifanc a oedd yn wynebu'r risg fwyaf. Fel y bu, llwyddodd y prosiectau i ddenu amrywiaeth ehangach o gyfranogwyr, ac mae WEFO o'r farn bod prosiectau yn fwy effeithiol os bydd grŵp ehangach o bobl ifanc yn cymryd rhan. Rhagwelir y bydd nifer y bobl ifanc sy'n ennill cymwysterau yn rhagori ar y targed, ond nid i'r un graddau â nifer y cyfranogwyr. Mae nifer y cyfranogwyr sy'n ymgymryd â dysgu pellach ar ei hôl hi'n sylweddol o gymharu â dangosyddion eraill, yn rhannol gan mai dim ond y rheini sy'n parhau i lefel uwch o addysg anorfodol o fewn chwe mis o gwblhau eu cyfranogiad yn y prosiect y gall noddwyr eu cyfrif. Ymddengys fod noddwyr wedi disgwyl diffiniad llai caeth o'r dangosydd hwn wrth bennu eu targedau.
 - b Mae'n debygol y bydd diffyg yn nifer y cyflogwyr a gaiff gymorth neu gefnogaeth ariannol gan y mesurau a gynlluniwyd i gynyddu lefelau cyflogaeth a lleihau anweithgarwch economaidd. Rhagwelir y bydd perfformiad 58 y cant yn is na'r targed ar gyfer y Rhaglen Gydgyfeirio a phedwar y cant yn is na'r targed ar gyfer y Rhaglen Gystadleurwydd. Mae amgylchiadau economaidd wedi'i gwneud hi'n anodd i brosiectau gynnwys cyflogwyr mewn mesurau i helpu pobl ddi-waith a phobl sy'n anweithgar yn economaidd, ac nid yw WEFO yn disgwyl i'r sefyllfa wella'n sylweddol erbyn diwedd y rhaglenni. I'r gwrthwyneb, mae'r rhagamcan ar gyfer nifer y cyflogwyr a gafodd gymorth i hyfforddi eu gweithwyr presennol yn rhagori'n sylweddol ar y targed.
 - c Fel y nodwyd yn flaenorol, bu cynnydd ar Flaenoriaeth 4 o Raglen Gydgyfeirio ESF (moderneiddio a gwella ansawdd gwasanaethau cyhoeddus) yn araf ac mae WEFO wedi tynnu rhywfaint o'r arian a ddyrannwyd yn wreiddiol i'r flaenoriaeth hon yn ôl. Noda rhagolygon noddwyr prosiect y bydd y flaenoriaeth hon yn methu â chyrraedd ei tharged ar gyfer nifer y cyfranogwyr o 75 y cant ac y bydd yn methu â chyrraedd ei tharged ar gyfer nifer y lleoliadau secondiad erbyn diwedd y rhaglen o 82 y cant, ond y rhagorir ar y targedau ar gyfer cytundebau cydweithredol rhwng cyrff gwasanaeth cyhoeddus, mentrau lledaenu a dangosyddion eraill sy'n ymwneud â gweithgarwch cydweithredol. Roedd gan weithgarwch yn y maes hwn bwyslais llawer cryfach ar gydweithredu nag a fwriadwyd yn wreiddiol, gyda chyfran is na'r disgwyl o'r arian a oedd ar gael yn cael ei neilltuo i arweinyddiaeth a hyfforddiant caffael.

2.38 Er bod gwahaniaethau o ran natur a maint y rhaglenni a'r diffiniad o allbwn, roedd y targedau y cytunwyd arnynt gyda'r Comisiwn ar gyfer rhaglenni'r ESF ar gyfer 2007-2013 yn is ar y cyfan na'r rheini a bennwyd ar gyfer rhaglenni'r ESF ar gyfer 2000-2006. Roedd WEFO yn awyddus i dargedau 2007-2013 adlewyrchu'r rheolaeth well dros gyfrif dwbl yr oedd yn disgwyl ei chymhwyso, a'r pwyslais cynyddol ar grwpiau anodd eu cyrraedd. Roedd WEFO hefyd yn awyddus i sicrhau mai dim ond yr allbynnau hynny lle roedd noddwr y prosiect wedi ymyrryd yn sylweddol a allai gael effaith hirdymor ar y buddiolwr y byddai'r rhaglenni yn eu datgan, a phennodd dargedau ceidwadol i adlewyrchu'r bwriad hwn.

2.39 Serch hynny, mae'r graddau y rhagorwyd ar y targedau hynny yn awgrymu y pennwyd targedau rhaglen ESF ar lefel rhy isel. Er mwyn sicrhau bod her amlwg ar waith am weddill cyfnod y rhaglen, ym mis Rhagfyr 2011, gofynnodd WEFO i'r Comisiwn Ewropeaidd gynyddu targedau ar gyfer 23 o'r 27 o ddangosyddion ar lefel rhaglen o rhwng 33 a 461 y cant¹⁹. Nid yw'r Comisiwn Ewropeaidd wedi cytuno ar y newidiadau hyn eto a cheir awgrym y byddai newid o'r fath yn cymylu'r hyn a gyflawnwyd yn erbyn y cynllun cyflawni gwreiddiol. Os bydd y targedau yn newid yn unol â chynnig blaenorol WEFO, awgryma'r rhagolygon ar 31 Rhagfyr 2013 y byddai'r rhan fwyaf o'r targedau diwygiedig yn cael eu cyflawni o hyd.

Mae'r themâu trawsbynciol sef cynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal wedi'u sefydlu'n well nag yn y rhaglenni blaenorol, ond mae'r rhaglenni yn debygol o fethu â chyflawni'r rhan fwyaf o'u targedau cysylltiedig

2.40 O dan reoliadau'r UE, mae'n rhaid i'r ddwy thema drawsbynciol, sef cynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal, gael eu hintegreiddio â phob agwedd ar raglenni'r Cronfeydd Strwythurol. Mae **Arddangosyn 13** yn amlinellu'r amcanion o dan bob thema. Mae WEFO yn monitro'r themâu trawsbynciol drwy ddefnyddio cyfres o ddangosyddion y cytunwyd arnynt â'r Comisiwn Ewropeaidd, y mae rhai ohonynt yn cael eu cymhwyso'n gyffredinol (dangosyddion cyffredinol) ac y mae eraill ar gyfer mathau penodol o weithgarwch (dangosyddion penodol). Mae'n rhaid mynd i'r afael â'r themâu trawsbynciol wrth werthuso prosiectau a rhaglenni.

2.41 Nododd proses werthuso a gomisiynwyd gan WEFO²⁰ ym mis Ionawr 2011 bod y gwaith o integreiddio'r themâu trawsbynciol ar brif lefel (er enghraifft, yng nghynlluniau prosiectau) wedi datblygu ers y cylch rhaglennu blaenorol. Dywedwyd bod canllawiau a chymorth gan gynghorwyr arbenigol WEFO yn dda a bod y rhan fwyaf o brosiectau wedi cael sgôr canolog neu uchel yn erbyn meini prawf asesu ar gyfer y ddwy thema drawsbynciol. Adlewyrchir y patrwm hwnnw hefyd mewn ffigurau a gyflwynwyd yn fwy diweddar gan WEFO i Bwyllgor Monitro'r Rhaglenni.

19 Mae WEFO hefyd wedi gofyn am ganiatâd i leihau rhai targedau ar lefel blaenoriaeth er mwyn adlewyrchu anawsterau penodol wrth gyflawni'r lefel arfaethedig o berfformiad (yn enwedig mewn perthynas â mentrau gwasanaethau cyhoeddus) neu lle mae'n disgwyl tynnu gwasanaethau yn ôl er mwyn osgoi'r risg o ddyblygu gwasanaethau a ddarperir gan Raglen Waith Llywodraeth y DU. Byddai dyblygu o'r fath yn groes i reoliadau'r UE ynglŷn ag ychwanegedd.

20 Old Bell 3 Ltd et al, *Effectiveness of Implementation in the 2007-2013 Structural Funds Programming Period*, gwerthusiasd a gomisiynwyd gan WEFO, Ionawr 2011.

Arddangosyn 13 – Amcanion trawsbynciol y Cronfeydd Strwythurol ynglŷn â chynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal

Cynaliadwyedd amgylcheddol

- lleihau allyriadau o nwyon tŷ gwydr er mwyn helpu i gyfyngu ar raddau newid yn yr hinsawdd a helpu i addasu ei effeithiau;
- hyrwyddo trafniadaeth gynaliadwy;
- hyrwyddo'r defnydd effeithlon o adnoddau;
- hyrwyddo'r gwaith o reoli tir, moroedd a dyfroedd mewnwladol yn gynaliadwy; a
- gwella ansawdd yr amgylchedd adeiledig lleol a chyfleoedd i gael mynediad i fannau gwyrdd.

Cyfle cyfartal

- cynyddu nifer yr unigolion sydd o dan anfantais luosog sy'n cael mynediad at gyflogaeth a hunangyflogaeth;
- cynyddu nifer y menywod, pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig a phobl anabl sy'n cael hyfforddiant a chyflogaeth mewn sectorau â chyflogau uwch ac uwch sgiliau a hunangyflogaeth;
- herio gwahanu yn ôl galwedigaeth drwy gynyddu nifer y menywod a dynion sy'n hyfforddi neu'n ailhyfforddi mewn meysydd annhraddodiadol, gan ganolbwyntio ar feysydd lle mae prinder sgiliau; a
- chynyddu nifer y cyflogwyr a sefydliadau hyfforddi sydd â strategaethau cydraddoldeb ac amrywiaeth gan gynnwys systemau monitro a dulliau o ymgorffori gwelliannau.

Ffynhonnell: WEFO

2.42 Fodd bynnag, daeth y gwerthusiad i'r casgliad mai amrywiol fu cynnydd noddwyr prosiect o ran integreiddio'r themâu â'r broses o gyflawni prosiectau. Roedd rhai noddwyr yn dal i edrych ar y themâu fel ymarfer cydymffurfiaeth ac, oherwydd diffyg gwybodaeth ac adnoddau, ni allai noddwyr roi digon o gyngor i gontractwyr a buddiolwyr prosiectau. Roedd rhai noddwyr wedi gohirio gwaith penodol ar y themâu trawsbynciol nes bod eu prosiectau wedi'u sefydlu, a all gyfrif am ychydig o'r perfformiad diffygiol yn erbyn y dangosyddion cyffredinol. Canfu gwerthusiadau thematig dilynol²¹ feysydd o arfer da, lle roedd prosiectau wedi mynd ati i dargedu grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol a monitro effeithiolrwydd y camau a gymerwyd, ond meysydd eraill lle nad oedd ymagwedd fwy goddefol wedi sicrhau'r cynnydd disgwylidig.

Cynaliadwyedd amgylcheddol

2.43 Mae gan raglenni ERDF darged cyffredinol o sicrhau bod 20 y cant o fusnesau neu sefydliadau a gynorthwyr yn mabwysiadu cynllun gweithredu er mwyn gwella perfformiad amgylcheddol. Ar ddiwedd 2013, dim ond 10 y cant o fusnesau neu sefydliadau a gynorthwyr oedd wedi mabwysiadu cynllun, er bod disgwyl i'r sefyllfa gyrraedd 14 y cant erbyn diwedd y rhaglenni. Canfu proses werthuso mis Ionawr 2011 fod diffyg gallu ymhlith noddwyr i roi'r cymorth arbenigol yr oedd ei angen er mwyn cyflawni'r targed gwreiddiol (sef mabwysiadu system rheoli amgylcheddol wedi'i hachredu'n ffurfiol) ac nad oedd canolfannau gwasanaethau busnes Llywodraeth Cymru y cyfeiriwyd cleientiaid atynt yn gallu ymdopi â'r galw. Mae WEFO hefyd o'r farn bod gallu'r sector cymorth busnes amgylcheddol i ddarparu

21 Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru, *Thematic Evaluations of the 2007-2013 Structural Funds Programmes in Wales: Synthesis Report*, Llywodraeth Cymru, 2013.

gwasanaethau wedi lleihau yn sgil y dirywiad economaidd. Ymatebodd WEFO drwy bennu targed newydd sef mabwysiadu cynlluniau gweithredu nad ydynt o reidrwydd yn gofyn am gyngor proffesiynol, yn lle'r targed gwreiddiol. Serch hynny, nid oes unrhyw fwriad i gynyddu adnoddau er mwyn rhoi cymorth.

- 2.44 Cymysg fu cynnydd y rhaglenni yn erbyn y dangosyddion penodol ar gyfer cynaliadwyedd amgylcheddol. Rhagwelir y bydd wyth o'r 15 o ddangosyddion yn cael eu cyflawni neu y rhagorir arnynt erbyn diwedd y cyfnod rhaglennu, a hynny o gryn dipyn yn achos rhai. Ar ddiwedd 2013 nododd rhagolygon prosiectau y byddai rhaglenni ERDF yn gwneud y canlynol:
- a Rhagori ar dargedau ar gyfer mentrau rheoli risg amgylcheddol er mwyn datblygu'r amgylchedd naturiol neu hanesyddol, darparu mynediad cyhoeddus i gefn gwlad neu'r arfordir, lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr a phobl sy'n cael budd o fesurau diogelu rhag llifogydd. Mae hyn yn adlewyrchu'r cynnydd da a wnaed ar brosiectau rheoli amgylcheddol, cyflwyno mesurau effeithlonrwydd ynni yn y cartref a'r arian uwch na'r disgwyl ar gyfer mesurau diogelu rhag llifogydd.
 - b Methu â chyrraedd o bell ffordd dargedau ar gyfer cynhyrchu ynni adnewyddadwy, arbed ynni, lleihau gwastraff a mentrau sy'n monitro allyriadau carbon. Araf fu'r cynnydd o ran y rhan fwyaf o brosiectau ynni a gwastraff.
- 2.45 Mae rhaglenni ESF yn debygol o fethu â chyflawni'r tri tharged ar lefel blaenoriaeth ar gyfer integreiddio cynaliadwyedd amgylcheddol â chodi ymwybyddiaeth, addysg a hyfforddiant, er bod gwelliant sylweddol mewn perfformiad yn ystod 2012 ar ôl ymarfer gan WEFO i roi cymorth ychwanegol i brosiectau. Roedd y rhaglenni hefyd

yn debygol o ragori ar y targed bod 10 y cant o brosiectau yn cynnig hyfforddiant arbenigol ar ddatblygu cynaliadwy.

Cyfle cyfartal

- 2.46 Daeth gwerthusiadau o raglen 2000-2006 i'r casgliad bod angen gwneud rhagor i gefnogi ac annog cyflogwyr i integreiddio gweithdrefnau cydraddoldeb yn eu gweithrediadau. Mae'r targed bod 50 y cant o fusnesau, sefydliadau a chyflogwyr yn cael cymorth i fabwysiadu neu wella strategaeth cyfle cyfartal yn un o nodau allweddol rhaglenni 2007-2013. Mae perfformiad yn erbyn y targed wedi bod yn siomedig: rhagwelir y bydd cyflawniad o 21 y cant erbyn diwedd y rhaglenni, gyda chyflwyniad gwirioneddol o 12 y cant erbyn diwedd 2013.
- 2.47 Mae cynnydd ar brosiectau ERDF wedi cael ei lesteirio yn sgil ailflaenoriaethu arian a'i dynnu oddi wrth wasanaethau cymorth penodol o ganlyniad i Raglen Adnewyddu'r Economi Llywodraeth Cymru. O ran prosiectau ESF, mae WEFO yn priodoli'r tangyflawniad i gyfuniad o dangofnodi gan noddwyr prosiect ac effaith oedi wrth gyflawni a throsiant staff o fewn timau datblygu prosiect noddwyr. Mewn rhai achosion, nid oedd staff prosiect yn ymwybodol o'r ymrwymiad i gyflawni'r dangosydd o ran cydraddoldeb. Mae WEFO wedi bod yn cyfarfod â noddwyr ac yn rhoi astudiaethau achos o arfer da iddynt er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r themâu trawsbynciol a dangos sut y gellir eu hintegreiddio â'r broses o gyflawni prosiect. Mae WEFO yn disgwyl i gyfraddau cyflawni wella wrth i noddwyr prosiect fynd i'r afael â'r materion hyn, ac mae'n disgwyl y bydd gwerthusiadau o brosiectau yn datgelu tystiolaeth arall o fuddiannau sy'n ymwneud â chydaddoldeb. Fodd bynnag, mae'n annhebygol y bydd gwelliant mawr heb adnoddau ychwanegol i gefnogi cwmnïau a chyflogwyr.

- 2.48 Mae WEFO yn paratoi data helaeth ar gyfran y cyfranogwyr ESF mewn 'grwpiau ymyrryd allweddol', sy'n cynnwys rhyw, oedran, ethnigrwydd ac anabledd. Nodir targedau allbynnau ar gyfer canran y cyfranogwyr o bob grŵp, ond nid ar gyfer canlyniadau (er enghraifft, cyfranogwyr sy'n ennill cymwysterau neu sy'n dechrau gweithio). Mae'r patrymau canlynol yn amlwg o'r data ar 31 Rhagfyr 2013:
- a *Rhyw*: roedd tua 45 y cant o gyfranogwyr rhaglenni ESF yn fenywod, o gymharu â tharged cyfartalog o 55 y cant yn y ddwy raglen ESF. Gwelwyd patrwm tebyg ar gyfer cyfranogwyr a oedd yn ennill cymwysterau (43 y cant yn fenywod) ond roedd menywod ond yn cyfrif am 36 y cant o gyfranogwyr a oedd yn dechrau gweithio a 37 y cant o'r rhai a oedd yn ymgymryd â dysgu pellach. Dim ond tua dau y cant o fenywod a gymerodd ran mewn cynlluniau hyfforddiant mewnol a ariannwyd gan Raglen Gydgyfeirio ESF oedd yn weithwyr rhan amser, o gymharu â tharged o 29 y cant.
 - b *Cyfranogwyr hŷn (50 oed a throsodd)*: cafodd y rhain eu tangynrychioli yn y ddwy raglen ESF. Dim ond wyth y cant o gyfranogwyr a ddaeth o'r grŵp oedran hwn yn erbyn targed o 36 y cant, ond rhagwelwyd y byddai hyn yn cynyddu i 21 y cant erbyn diwedd y rhaglenni. Roedd gweithwyr hŷn yn cyfrif am gyfran isel debyg o gyfranogwyr sy'n ennill cymwysterau, sy'n dechrau gweithio neu sy'n ymgymryd â dysgu pellach.
 - c *Statws pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig*: roedd cyfraddau cyfranogi pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig yn eithaf isel ar y cyfan, sef tua phedwar y cant ar gyfer y ddwy raglen ESF, ond mae hyn yn adlewyrchu'r boblogaeth gymharol fach o bobl dduon a lleiafrifoedd ethnig yn yr ardal Gydgyfeirio. Roedd cyfradd gyfranogi pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig dipyn yn uwch ar gyfer y mesurau anweithgarwch economaidd yn y Rhaglen Gystadleurwydd – 18 y cant yn erbyn targed o 12 y cant.
- ch *Pobl â salwch neu anabledd sy'n cyfyngu ar eu gallu i weithio*: roedd y rhain yn cyfrif am tua 27 y cant o'r cyfranogwyr mewn prosiectau a oedd wedi'u hanelu at fynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd, o gymharu â tharged cyfartalog o 54 y cant a rhagolwg o 39 y cant erbyn diwedd y rhaglenni. Roedd y bobl hŷn yn llai tebygol o ennill cymwysterau na chyfranogwyr eraill ond roeddent yn fwy tebygol o ddechrau gweithio na grwpiau eraill. Roedd cynrychiolaeth y grŵp yn arbennig o wan o ran cynlluniau hyfforddiant cyflogwyr, sef tua thri y cant yn erbyn targed o 13 y cant.
- 2.49 Ar y cyfan, mae'r ffigurau yn dangos na fydd rhaglenni ESF yn cael yr effaith ddisgwyliedig ar y 'grwpiau ymyrryd allweddol' o'u cymharu â grwpiau eraill. I ryw raddau mae hyn yn adlewyrchu effaith y dirywiad economaidd, sydd wedi cynyddu nifer y cyfranogwyr di-waith o'u cymharu â'r rhai sydd wedi'u dosbarthu'n economaidd anweithgar. Mae cyfran uwch o'r bobl ddi-waith yn ifanc a/neu'n ddynion. Fodd bynnag, nododd y gwerthusiadau thematig²² fod cynllun prosiectau yn broblem hefyd. O ran prosiectau a oedd wedi'u hanelu at gynyddu cyflogaeth, roedd bylchau yn y ddarpariaeth o wasanaethau penodol i weithwyr hŷn, y rhai sydd â chyfrifoldebau gofalu a'r rhai sy'n wynebu rhwystrau oherwydd trafndiaeth i gael gwaith (mae'r ddau grŵp olaf hyn yn fwy tebygol o fod yn fenywod). O ran prosiectau sydd wedi'u hanelu at wella sgiliau, canfu'r gwerthusiad fod prosiectau wedi bod yn 'eithaf goddefol' yn y

22 Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru, *Thematic Evaluations of the 2007-2013 Structural Funds Programmes in Wales: Synthesis Report*, Llywodraeth Cymru, 2013.

ffordd yr oeddent wedi mynd ati i ymgysylltu â grwpiau targed, gan adlewyrchu'r gyfran isel iawn o gyfranogwyr anabl a hŷn hyd yma, sy'n grwpiau nad oes unrhyw brosiectau penodol wedi cael eu comisiynu ar eu cyfer.

- 2.50 Gan fod rhaglenni ESF yn debygol o ragori ar eu targedau cyfranogi, a hynny o gryn dipyn, mae cyfanswm y menywod a phobl dduon a lleiafrifoedd ethnig sy'n cymryd rhan yn dal i fod yn debygol o fod yn uwch na'r disgwyl gwreiddiol. Ond mae nifer y cyfranogwyr hŷn a'r rhai sydd â salwch neu anabledd sy'n ymwneud â gwaith yn dal i fod yn debygol o fethu â chyrraedd lefelau disgwylidig o dipyn (y naill o tua 54 y cant a'r llall 23 y cant, yn seiliedig ar y sefyllfa ar 31 Rhagfyr 2013).

Camau unioni y mae WEFO yn bwriadu eu cymryd

- 2.51 Mae swyddogion WEFO yn cydnabod bod cynnydd yn erbyn targedau cyfle cyfartal a chynaliadwyedd amgylcheddol wedi bod yn anghyson ac wedi dweud wrthym eu bod yn cymryd y camau unioni canlynol neu'n bwriadu eu cymryd:
- a cyfarfod â noddwyr er mwyn trafod cynlluniau adfer lle mae perfformiad wedi bod yn anghyson;
 - b rhannu enghreifftiau o arfer da ac annog prosiectau sy'n cael anhawster i ddysgu gan eraill sy'n ymgymryd â gweithgarwch tebyg;
 - c cynnal trafodaethau â sawl sefydliad ynglŷn â datblygu prosiect penodol i helpu i gyflawni'r dangosyddion penodol;
 - ch o ran rhaglenni 2014-2020, integreiddio targedau cyfle cyfartal a chynaliadwyedd amgylcheddol yn agosach â gweithgarwch

prosiectau o ddydd i ddydd, fel nad ydynt yn cael eu hystyried yn feysydd ychwanegol sy'n gofyn am weithgarwch ar wahân; a

- d threfnu rhaglen dreigl o ddigwyddiadau hyfforddiant er mwyn ategu'r dull gweithredu newydd ar gyfer rhaglenni 2014-2020 (mae'r gyfres gyntaf o ddigwyddiadau eisoes wedi cael eu cynnal gan staff WEFO a'r rhai sy'n cyflawni prosiectau).

Er ei bod yn rhy gynnar i asesu effaith gyffredinol y rhaglenni'n llawn, ceir rhai arwyddion cadarnhaol a bydd gwerthusiadau parhaus yn rhoi darlun cliriach

Cyfyngedig yw'r dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd ynglŷn ag effaith hirdymor rhaglenni 2007-2013, ond mae gwaith gwerthuso yn mynd rhagddo

- 2.52 Mae'n anodd asesu effaith uniongyrchol rhaglenni economaidd-gymdeithasol yn fanwl am fod ffactorau eraill yn yr amgylchedd allanol, megis y dirywiad economaidd diweddar, yn dylanwadu ar hynny²³. At hynny, gall effaith y rhaglenni hyn gynnwys canlyniadau 'meddal' megis mwy o hyder personol neu well cydberthnasau a chydweithio rhwng pobl a sefydliadau.
- 2.53 Asesir perfformiad yn erbyn y dangosyddion effaith yn y rhaglenni gweithredol fel rhan o'r gwaith o werthuso prosiectau. Bwriedir ymgymryd â llawer o'r gwaith gwerthuso hwn tua diwedd y cyfnod rhaglennu ac, ar ddiwedd 2013, eithaf cyfyngedig oedd y dystiolaeth gyhoeddedig o effaith. Fodd bynnag, mae rhywfaint o dystiolaeth o effaith ar gael gan y ffynonellau canlynol, sy'n cwmpasu rhaglenni ESF yn bennaf:

²³ Un ffordd o wneud hyn yw ceisio cyfrifo'r effaith net ar ôl i ffactorau megis 'di-fuddiant' a 'dadleoli' gael eu hystyried. Difuddiant yw'r buddiannau a gofnodwyd a fyddai wedi digwydd sut bynnag heb gymorth y rhaglen. Dadleoli yw'r graddau y caiff buddiannau eu trosglwyddo o un lle i'r llall yn unig oherwydd ymyrraeth. Gall y cyfrifiad hwn gynnwys cymharu â grwpiau rheoli (neu sampl gynrychioliadol o fuddiolwyr nad ydynt wedi cymryd rhan yn y rhaglen) neu ddefnyddio ffactorau disgowntio safonol i amcangyfrif di-fuddiant, dadleoli ac effeithiau lluosydd. Yr effaith lluosydd yw'r gweithgarwch economaidd ychwanegol a gynhyrchir yn uniongyrchol gan y cymorth, fel arfer drwy wario ar gyflenwyr lleol.

- a *Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd* (arolwg blynyddol mawr o gyfranogwyr sy'n gadael darpariaeth ESF) ac *Arolwg ERDF o Fusnesau* (cwmnïau sy'n cael cymorth ERDF). Mae WEFO yn defnyddio canfyddiadau'r arolygon mawr hyn er mwyn amcangyfrif effaith net rhaglenni ESF ar ganlyniadau cyflogaeth ac effaith net rhaglenni ERDF ar greu swyddi.
- b *Gwerthusiadau thematig interim*. Comisiynodd WEFO gyfres o werthusiadau thematig interim sy'n cwmpasu blaenoriaethau rhaglenni unigol a chyhoeddodd y canfyddiadau hyn ym mis Rhagfyr 2013. Mae'r gwerthusiadau yn canolbwyntio ar faterion polisi, trefniadau gweithredol, effeithiolrwydd tebygol gwasanaethau a pherfformiad yn erbyn dangosyddion monitro yn hytrach nag effaith. Fodd bynnag, mae'r ddau werthusiad a gyhoeddwyd erbyn diwedd mis Mai 2013²⁴ yn dod i rai casgliadau ynglŷn ag effaith o dystiolaeth arolygon a chyfweliadau â chyfranogwyr. Caiff y gwerthusiadau thematig interim eu dilyn gan werthusiadau terfynol a fydd yn ystyried effaith y rhaglenni yn fanylach.
- c *Gwerthusiadau interim o brosiectau a gomisiynwyd gan noddwyr prosiect*. Erbyn 31 Mai 2013, roedd WEFO wedi cyhoeddi 10 gwerthusiad o brosiectau ar ei gwefan gyda'r bwriad o gyhoeddi tua 40 arall yn ddiweddarach yn ystod y flwyddyn. Roedd y rhan fwyaf o'r 10 gwerthusiad a gyhoeddwyd ar y pryd yn cynnwys rhywfaint o asesiad o effaith, yn seiliedig yn bennaf ar ddadansoddi data monitro a chanlyniadau arolygon o gyfranogwyr neu gyfweliadau â chyfranogwyr. Roedd wyth o'r gwerthusiadau yn ymwneud â phrosiectau ESF ac roedd dau yn ymwneud â phrosiectau ERDF, gyda gwerth y prosiectau hyn yn amrywio o £2 filiwn i £78 miliwn.
- 2.54 Yn ychwanegol at eu canfyddiadau ar effaith, daw rhai themâu cyffredinol i'r amlwg yn y rhan fwyaf o'r gwerthusiadau. Er enghraifft, canfu'r gwerthusiadau y canlynol:
- a Roedd amcanion rhaglenni a gweithgareddau disgwylidig wedi'u cwmpasu'n dda ar y cyfan ym mhob maes thematig o'r rhaglenni. Y prif fwch oedd seilwaith strategol, lle roedd ffocws llawer mwy ar gynlluniau ffyrdd yn hytrach na'r cydbwysedd disgwylidig rhwng trafndiaeth gyhoeddus a ffyrdd.
- b Cafwyd lefel uchel o foddhad gyda'r gwasanaethau a ddarparwyd ymhlith chyfranogwyr ESF a chyflogwyr, yn enwedig ansawdd y ddarpariaeth. Lle y bo'n berthnasol, roedd chyfranogwyr yn rhoi gwerth penodol ar y cymorth wedi'i deilwra'n unigol a ddarparwyd gan fentoriaid a chwmselwyr.
- c Roedd trefniadau gweinyddu prosiectau yn effeithiol ar y cyfan, er gwaethaf rhai problemau ac oedi ar y dechrau. Roedd gallu rheoli prosiect yn amrywio rhwng prosiectau ac o fewn prosiectau.
- ch Roedd prosiectau wedi addasu'n eithaf da i gydweithredu²⁵ a gwelwyd llawer o enghreifftiau ym mhob un o feysydd y rhaglenni, er ei bod wedi cymryd peth amser i sefydlu trefniadau cydweithio effeithiol lle roedd graddfa'r cydweithio yn ddatblygiad newydd, er enghraifft, mewn prosiectau rhanbarthol a oedd wedi'u hanelu at ddysgu'r sgiliau sydd eu hangen ar bobl ifanc i gael cyflogaeth yn y dyfodol. Nododd sawl gwerthusiad o brosiect bryderon nad oedd partneriaid yn cyfeirio chyfranogwyr at y prosiect cymaint ag y dylent ei wneud neu nodwyd bod angen mwy o rannu arfer da rhwng staff cyflawni prosiect.

24 Roedd y ddau werthusiad hyn yn ymwneud â Blaenoriaeth 1 o Raglen Gydyfeirio ESF (dysgu'r sgiliau sydd eu hangen ar bobl ifanc i gael cyflogaeth yn y dyfodol) a Blaenoriaeth 2 o'r un rhaglen (cynyddu cyflogaeth a mynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd).

25 Mae cydweithredu rhwng partneriaid a phrosiectau yn un o nodau allweddol y cylch rhaglennu presennol (paragraff 3.1).

Awgryma'r dystiolaeth sydd ar gael ar gyfer rhaglenni ESF fod effaith gadarnhaol ar gyfranogwyr, ond bod yr effaith ar gyfraddau cyflogaeth yn amrywio'n sylweddol yn ôl rhyw, lleoliad a hanes cyflogaeth

Rhoi i bobl ifanc sgiliau ar gyfer dysgu a chyflogaeth yn y dyfodol

2.55 Roedd gwerthusiadau yn y maes hwn yn seiliedig ar gyfweiliadau manwl â rhanddeiliaid (staff prosiect ac eraill a oedd yn ymwneud â darparu neu orchwyllo gwasanaethau) a chyfranogwyr. Cafodd y gwerthusiadau adborth cadarnhaol iawn ar y gwasanaethau a ddarparwyd a nododd cyfranogwyr effeithiau buddiol ar eu hyder, eu sgiliau cymdeithasol, eu cymhelliant a'u huchelgeisiau. Cafwyd teimlad cryf ymhlith rhanddeiliaid fod y gwasanaeth yn ychwanegu gwerth at y ddarpariaeth bresennol a'i fod wedi cael effaith gadarnhaol, sef casgliad a gadarnhawyd gan y gwerthusiadau eu hunain. Fodd bynnag, oherwydd bylchau yn y data a'r ffaith nad oedd yr offer mesur sydd ar gael wedi cael eu cymhwyso'n gyson, nid oedd modd mesur y 'canlyniadau meddal' a gyflawnwyd, y cyflawniadau sy'n awgrymu cynnydd – 'pellter a deithiwyd' – ar y llwybr tuag at gyflogaeth.

2.56 Nid oedd yr un gwerthusiad yn gallu mesur maint yr effaith ar ganlyniadau yn y tymor hwy. Fodd bynnag, ceisiodd y gwerthusiad o brosiect Engage gyfrifo effaith y prosiect ar rai dangosyddion o allgáu cymdeithasol ([Arddangosyn 14](#)).

Arddangosyn 14 – Aseu Effaith prosiect Engage

Prosiect cydweithredol rhwng 10 awdurdod lleol a choleg addysg bellach oedd Engage, gyda'r nod o helpu pobl ifanc 14-19 oed yn y de-orllewin i wella eu presenoldeb yn yr ysgol a magu hyder er mwyn manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd gyrfa. Roedd gweithgareddau yn cynnwys cwnsela, mentora, lleoliadau gwaith a gwaith gwirfoddol. Roedd y prosiect yn costio £21 miliwn gan bara am tua thair blynedd hyd at ddiwedd 2012.

Wrth werthuso prosiect Engage cymharwyd tueddiadau yng nghyfran y rhai a oedd wedi gadael yr ysgol ar ôl blwyddyn 11 nad oeddent mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant, cyfran y disgyblion sy'n gadael yr ysgol heb gymwysterau, absenoldeb o'r ysgol heb ei awdurdodi a chyfraddau gwahardd ysgolion rhwng ardaloedd a gwmpaswyd gan Engage a'r rhai nas cwmpaswyd gan y prosiect. Canfu fod tueddiadau cadarnhaol yn sylweddol uwch mewn ardaloedd Engage o'u cymharu â gweddill Cymru ac awgrymodd y gellid priodoli hyd at hanner y gwelliant i Engage. Cydnabu'r gwerthusiad fod dadansoddiad o'r fath yn ddiffygiol ar sawl cyfrif am ei bod yn anodd addasu ar gyfer effaith ffactorau eraill, ond daeth i'r casgliad bod y dadansoddiad, serch hynny, yn rhoi cipolwg ar faint y cafodd ei gyflawni mewn cyfnod cymharol fyr. Fodd bynnag, nid oedd modd priodoli canlyniadau yn y tymor hwy megis cyflogaeth i'r prosiect, o ystyried mai dim ond am gyfnod cymharol fyr yr oedd wedi bod yn weithredol.

Ffynhonnell: Wavehill Ltd ar ran Cyngor Castell-nedd Port Talbot, Prosiect Engage – 'Gwerthusiad Terfynol', mis Ionawr 2013

Cynyddu cyflogaeth a mynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd (gwella cyfranogiad)

2.57 Mae'r dystiolaeth fwyaf datblygedig o effaith yn deillio o Arolygon ESF o'r Bobl a Adawodd. Gofynnodd canfyddiadau'r arolwg diweddaraf a gyhoeddwyd²⁶ i 3,544 o gyfranogwyr a adawodd wasanaethau rhaglenni ESF yn 2011 am eu rhesymau dros gyfranogi, y buddiannau a beth oedd wedi digwydd iddynt ers hynny. Roedd yr adroddiad ar yr arolwg yn cynnwys asesiad o effaith net drwy gymharu newidiadau mewn gyrfa ar gyfer yr ymatebwyr i'r arolwg, megis cael swydd, gyda'r rhai ar gyfer sampl cyfatebol o bobl na wnaethant gyfranogi²⁷. Mae canfyddiadau allweddol o'r arolwg o'r rhai a adawodd yn cynnwys:

- a Enillodd y rhan fwyaf o gyfranogwyr gymwysterau, ac roedd cymwysterau uwch yn gysylltiedig â buddiannau gwell. Enillodd tua 73 y cant o'r ymatebwyr gymhwyster a, lle roedd modd canfod hynny²⁸, dywedodd 13 y cant o ymatebwyr fod y cymhwyster a enillwyd ganddynt ar lefel uwch na'u cymhwyster(au) blaenorol. Roedd y rhai a enillodd gymhwyster ar yr un lefel neu lefel uwch yn fwy tebygol o nodi amrywiaeth o effeithiau cadarnhaol o'u hyfforddiant na chyfranogwyr eraill.
- b Nododd cyfranogwyr gynnydd mawr mewn cyfraddau cyflogaeth yn dilyn cyfranogi: o 14 y cant i 66 y cant. Dim ond 22 y cant o'r ymatebwyr a ddaeth o hyd i waith oedd o'r farn bod ymyrraeth ESF wedi bod yn 'hanfodol' i'w helpu i gael eu swydd²⁹. Fodd bynnag, ar draws grwpiau cleientiaid gwahanol, roedd cyfraddau cyflogaeth yn uwch na'r grwpiau rheoli cymaradwy. Roedd canlyniadau cyflogaeth yn amrywio yn ôl hanes cyflogaeth cyfranogwyr ac amgylchiadau personol eraill:

- Roedd canlyniadau cyflogaeth yn sylweddol well ar gyfer y rhai a oedd wedi'u gwneud yn ddi-waith yn ddiweddar a oedd wedi cael hyfforddiant penodol ar gyfer y rhai a oedd wedi colli'u gwaith - roedd 76 y cant mewn cyflogaeth 12 mis ar ôl cwblhau eu hyfforddiant, 12 pwynt canran yn uwch na'r grŵp rheoli. I'r gwrthwyneb, 43 y cant oedd y gyfradd cyflogaeth ar gyfer y cyfranogwyr di-waith eraill (chwe phwynt canran yn uwch na'r grŵp rheoli) a dim ond 17 y cant ar gyfer y cyfranogwyr economaidd anweithgar (naw pwynt canran yn uwch na'r grŵp rheoli).
- Roedd cyfraddau cyflogaeth yn sylweddol waeth ymhlith y rhai â chyflwr iechyd neu anabledd sy'n cyfyngu ar eu gallu i weithio, y rhai o dan 25 oed neu dros 55 oed, a'r rhai a oedd wedi bod allan o waith am dros flwyddyn.
- Roedd amodau cyflogaeth lleol yn cael effaith, gyda chanlyniadau gwaeth ar gyfer y cyfranogwyr a oedd yn byw mewn ardaloedd â'r cyfraddau cyflogaeth isaf (h.y. y rhan fwyaf o Gyfoedd De Cymru).
- Roedd tua 85 y cant o'r cyfranogwyr a oedd wedi dod o hyd i waith â thâl yn fodlon ar eu swyddi. Fodd bynnag, roedd lefelau enillion a sgiliau yn dueddol o ostwng yn islaw cyfartaledd Cymru, yn enwedig ar gyfer y Rhaglen Gydgyfeirio. Roedd y cyfranogwyr a oedd wedi cael hyfforddiant diswyddo naw i 13 pwynt canran yn llai tebygol o gael gwaith â thal isel na grŵp rheoli, ond nid oedd unrhyw effaith ystadegol sylweddol ar gyfer grwpiau eraill.

26 Prifysgol Caerdydd, Old Bell 3 Ltd ac IFF Research Ltd, *The 2011 European Social Fund Leavers' Survey*, WEFO, Mawrth 2013.

27 Dewiswyd y sampl wedi'i pharu o'r rhai nad ydynt yn gyfranogwyr (y rhai nad ydynt yn cymryd rhan mewn ESF) i adlewyrchu mor agos â phosibl nodweddion yr ymatebwyr i'r Arolwg o'r Rhai a Adawodd, a thrwy hynny ei gwneud yn bosibl i gymariaethau dibynadwy gael eu gwneud rhwng y ddau grŵp. Mae'r Arolwg Blynyddol o'r Boblogaeth yn holi tua 16,000 o aelwydydd yng Nghymru bob tri mis am eu hamgylchiadau a'u profiadau o ran nifer o bynciau gan gynnwys tai, cyflogaeth ac addysg.

28 Heb gynnwys y 51 y cant o'r boblogaeth na ellid cadarnhau lefel eu cymwysterau cyn ac ar ôl ymyrraeth.

29 Yn yr un modd, cofnodwyd lefelau uchel o ddi-fuddiant gan gyfranogwyr yn rhaglen ReAct, a roddodd gymorth ariannol ar gyfer ailhyfforddi i bobl a oedd wedi colli eu swyddi yn ddiweddar am fod eu swyddi wedi'u dileu.

2.58 Nododd gwerthusiadau prosiect ar gyfer gwasanaethau cyfarwyddyd gyrfaedd a lleoli graddedigion lefelau uchel o foddhad â'r gwasanaethau cyfarwyddyd a gwasanaethau eraill a ddarparwyd, ac roedd canfyddiad ymhlith cyfranogwyr bod y prosiectau wedi eu helpu i ddod o hyd i waith lle y digwyddodd hynny. Nododd cyflogwyr a ddarparodd leoliadau i raddedigion fuddiannau masnachol mewn perthynas â'r lleoliadau a'u bod yn fwy tebygol o recriwtio graddedigion yn y dyfodol.

Gwella sgiliau ac addasrwydd cyflogeion yn y gweithle (cefnogi datblygiad)

2.59 Canfu Arolwg ESF o'r Rhai a Adawodd yn 2011 fod 73 y cant o'r cyfranogwyr wedi ennill cymhwyster, ond dim ond 17 y cant o'r rhai y gellid olrhain eu cymhwyster oedd wedi ennill cymhwyster lefel uwch na'r lefel uchaf a enillwyd ganddynt yn flaenorol. Roedd gwelliant ymylol yng nghyfran y cyfranogwyr a oedd yn meddu ar gymwysterau lefel 3 a 4 y Fframwaith Cymwysterau Cenedlaethol (Safon Uwch neu gymhwyster lefel uwch). Fodd bynnag, dywedodd cyfran uchel o'r ymatebwyr eu bod yn meddu ar sgiliau cyffredinol (e.e. cyfathrebu, trefnu, meithrin tîm, arwain) a'u bod wedi profi buddiannau meddalach megis hyder neu gymhelliant.

2.60 O ran y rhai a oedd eisoes mewn cyflogaeth, dywedodd 65 y cant o ymatebwyr yr arolwg eu bod yn cael mwy o gyfleoedd hyfforddi, roedd 64 y cant yn fwy bodlon ar eu gwaith a dywedodd 56 y cant bod ganddynt ragolygon gwell o ran cyflog a dyrchafiad yn y dyfodol, gyda 27 y cant yn dweud eu bod wedi cael dyrchafiad. Roedd y buddiannau hyn yn arbennig o amlwg lle roedd cyfranogwyr wedi newid swyddi, a dywedodd 20 y cant o'r cyfranogwyr hyn bod ymyrraeth ESF wedi

bod yn hanfodol i'w helpu i gael eu swydd. Yn gyffredinol, fodd bynnag, dim ond saith y cant o'r cyfranogwyr a ddywedodd bod unrhyw welliannau yn eu cyflogaeth wedi bod yn uniongyrchol cysylltiedig ag ymyrraeth ESF.

2.61 Roedd enillion cyfartalog yr ymatebwyr (£391 yr wythnos) yn uwch nag ar gyfer cyfranogwyr a oedd yn ddi-waith neu'n economaidd anweithgar yn flaenorol ac roeddent yn dueddol o weithio oriau hirach a bod mewn swyddi mwy diogel.

2.62 Ychydig iawn o wybodaeth sydd ar gael am effeithiau darpariaeth hyfforddiant ESF ar gyflogwyr a'r economi ehangach. Mae'r dangosyddion monitro a gymeradwywyd gan y Comisiwn Ewropeaidd yn canolbwyntio'n bennaf ar y buddiannau i unigolion. Eithriad diddorol yw'r gwerthusiad o brosiect ProAct (**Arddangosyn 15**).

Arddangosyn 15 – Effaith prosiect ProAct ar gyflogwyr

Prosiect gwerth £66.8 miliwn oedd ProAct a noddwyd gan Lywodraeth Cymru i ddarparu hyfforddiant cysylltiedig â gwaith i gyflogeion a oedd yn wynebu risg o golli eu swyddi neu newid i waith amser byr yn ystod y dirwasgiad. Rhoddwyd y prosiect ar waith rhwng mis Ionawr 2009 a mis Mehefin 2010 er mwyn mynd i'r afael ag effaith ddifrifol y dirwasgiad ar nifer fawr o gyflogwyr yng Nghymru.

Nododd y gwerthusiad o brosiect ProAct fod y buddiannau economaidd mewn gwerth ychwanegol gros (cyflogau ac elw gweithredu) yn cyfateb i £95.8 miliwn ar gost o £21 million, gan ddiogelu 1,833 o swyddi ar gost fesul swydd o £12,015. Nododd y gwerthusiad fod hyn yn ganlyniad canmoladwy o ystyried yr amgylchiadau eithriadol o anodd yr oedd y prosiect yn ymdrin â hwy. Bu ProAct yn fodd i gwmnïau wella sgiliau eu gweithlu yn barod ar gyfer y gwelliant yn yr economi ac er mwyn osgoi colli cyflogeion medrus a phrofiadol. Nododd cyflogwyr gynnydd mewn cynhyrchiant mewn dwy ran o dair o achosion, gan ddangos buddiannau a oedd yn mynd y tu hwnt i ddiogelu swyddi'n uniongyrchol.

Ffynhonnell: Cambridge Policy Consultants for the Welsh Government, 'Impact Evaluation of ProAct', Hydref 2011

Awgryma canlyniadau Arolwg 2011 ERDF o Fusnesau fod rhaglenni ERDF wedi creu neu wedi diogelu nifer sylweddol o swyddi, ond dim ond lleiafrif o ymatebwyr sy'n priodoli unrhyw ganlyniadau diriaethol i'w busnes i ERDF

- 2.63 Nododd Arolwg 2011 ERDF o Fusnesau ganlyniadau o 778 o fusnesau a oedd wedi cael cymorth drwy flaenoriaethau ymchwil a datblygu a chymorth busnes dwy raglen ERDF (cyfradd ymateb o 40 y cant). Nid oedd yr arolwg yn cwmpasu cyllid busnes, adfywio, seilwaith na phrosiectau cyfalaf eraill, ni allai gymharu'r canlyniadau â sampl o fusnesau cymaradwy nad oeddent wedi cael cymorth ac nid oedd yn addasu ar gyfer achosion posibl o gyfrif dwbl. Felly, er bod angen trin y canlyniadau â gofal, canfu'r arolwg y canlynol:
- a Roedd tua hanner y cwmnïau a oedd wedi cael cymorth i feithrin partneriaethau ymchwil a datblygu cydweithredol wedi mynd ymlaen i atgyfnerthu'r rhain, gyda'r rhan fwyaf yn nodi bod y partneriaethau hyn yn rhan bwysig o'u strategaeth fusnes.
 - b Roedd yr ymatebwyr yn "syndod o debygol" o gofio'r hinsawdd economaidd, i nodi newidiadau cadarnhaol yn eu busnes. Dywedodd tua dwy ran o dair ohonynt eu bod wedi cyflwyno cynhyrchion neu brosesau newydd neu wedi'u haddasu a nododd nifer o rai eraill fuddiannau ariannol (**Arddangosyn 16**). Fodd bynnag, roedd y graddau yr oedd yr ymatebwyr yn priodoli'r newidiadau hyn i ERDF yn fwy cyfyngedig, yn enwedig pan ofynnwyd iddynt a fyddai newidiadau o'r fath wedi digwydd heb ERDF.
 - c Roedd y rhan fwyaf o fusnesau yn canolbwyntio ar farchnadoedd yng Nghymru ac yn recriwtio o fewn Cymru, sy'n dangos y gallai'r cwmnïau a gynorthwywyd ddadleoli twf o fusnesau nas cynorthwywyd o fewn ardal y rhaglen. Fodd bynnag, nid oedd y canfyddiad hwn mor wir yn achos busnesau a oedd yn creu swyddi, ac roedd y 38 y cant o'r ymatebwyr a ddywedodd fod ERDF wedi eu helpu i ennill busnes newydd yn priodoli hyn yn gyffredinol i'r ffaith eu bod wedi mynd â chyfran o'r farchnad oddi wrth gystadleuwyr lleol. Daeth y gwerthusiad i'r casgliad fod effaith dadleoli yn gymharol fach.
 - ch Dim ond 17 y cant o'r ymatebwyr a briodolodd unrhyw swyddi a grëwyd i gymorth ERDF. Gan ystyried di-fuddiant, dadleoli a ffactorau lluosogi, amcangyfrifodd yr arolwg y gellid priodoli 275 (75 y cant) a 335 (92 y cant) o'r 363 o swyddi newydd a nodwyd gan yr ymatebwyr hyn i raglenni ERDF. Mae cyfran amcangyfrifedig y swyddi newydd y gellir eu priodoli i'r rhaglenni yn cymharu'n ffafriol â'r gymhareb 29 i 45 y cant a amcangyfrifwyd ar gyfer rhaglenni 2000-2006³⁰. Byddai cymhwyso cymarebau'r Arolwg o Fusnesau at nifer y swyddi a grëwyd ar ddiwedd 2013 yn dangos y byddai rhaglenni ERDF 2007-2013 yn creu rhwng 32,300 a 39,600 o swyddi newydd. Fodd bynnag, mae angen trin yr amcangyfrif hwn yn ofalus oherwydd cyfyngiadau'r sampl fel y'u nodir uchod.

30 Old Bell 3 – *Mid-term Evaluation Update for the Objective 1 Programme*, adroddiad terfynol, Rhagfyr 2005. Cyfrifwyd effaith net drwy ddisgowntio rhagolwg data canlyniadau gros gan WEF0 ar ddiwedd y rhaglen, gan ddefnyddio tystiolaeth o arolygon a meincnodau economaidd. Diweddarwyd y cyfrifiadau gan WEF0 drwy roi'r canlyniadau terfynol a gyflawnwyd mewn gwirionedd yn lle data'r rhagolwg.

d Mae effaith ERDF o ran diogelu swyddi yr un mor sylweddol os nad yn fwy sylweddol â'r effaith ar greu swyddi, gyda 1.25 o swyddi wedi'u diogelu am bob swydd a grewyd. Cyfrifodd yr Arolwg o Fusnesau fod rhwng 350 a 428 o swyddi net wedi'u diogelu. Nid yw WEFO yn casglu gwybodaeth fonitro am swyddi a ddiogelwyd, ond maent yn amlwg yn un o ganlyniadau cyflogaeth bwysig y rhaglenni. Nid ystyriwyd bod diogelu swyddi yn amcan ar ddechrau'r cylch o raglenni pan oedd yr amgylchiadau economaidd yn fwy llewyrchus, felly nid yw WEFO wedi casglu data yn uniongyrchol ar swyddi a ddiogelwyd

dros gyfnod cyfan y rhaglenni. Bellach maent yn gofyn i noddwyr prosiect gasglu'r data hyn yn anffurfiol, ac mae'r Comisiwn wedi nodi y bydd ganddo ddiddordeb yn y wybodaeth hon pan asesir effaith gyffredinol y rhaglenni ar ôl i gyfnod y rhaglenni ddod i ben.

dd Nid oedd yn bosibl dod i gasgliad pendant ynghylch lefelau cyflog a sgiliau swyddi a grewyd o gymharu â chyfartaledd Cymru, ond awgrymodd y dystiolaeth fod y cymwysterau sydd eu hangen ar gyfer yr holl swyddi ym musnesau'r ymatebwyr yn debyg i'r rhai sydd eu hangen ledled Cymru gyfan.

Arddangosyn 16 – Ymatebwyr Arolwg ERDF o Fusnesau – trosiant, proffidioldeb, cynhyrchiant ac allforion ers cael cymorth ERDF

	Trosiant	Proffidioldeb	Cynhyrchiant	Allforion
Newid a nodwyd:				
Cynnydd	42%	34%	42%	34%
Dim newid	49%	60%	54%	62%
Gostyngiad	9%	6%	4%	4%
Effaith ganfyddedig cymorth ERDF:				
% yr ymatebwyr a ddywedodd fod ERDF wedi cael effaith gadarnhaol	41%	37%	40%	24%
% yr ymatebwyr a ddywedodd y byddai'r canlyniad wedi bod yn waeth heb ERDF ¹	32%	29%	29%	18%

Noder:

¹ % yr ymatebwyr a ddywedodd ei bod yn "debygol iawn" neu'n "debygol" y byddai'r canlyniad wedi bod yn waeth.

Ffynhonnell: Arolwg ERDF o Fusnesau, Old Bell Ltd mewn cydweithrediad â Phrifysgol Caerdydd ac IFF Research Ltd, cyhoeddwyd gan WEFO yn 2012.

Awgryma tystiolaeth ar gyfer rhaglenni 2000-2006 fod effaith gadarnhaol ar swyddi a sgiliau, ond erys y bwch ffyniant rhwng Cymru a chyfartaledd yr UE yn sylweddol o hyd

- 2.64 Prif nod y Rhaglenni Cydgyfeirio yw helpu i gau'r bwch ffyniant rhwng cyfartaledd yr UE a'r rhanbarthau hynny sydd ar ei hôl hi. Fel arfer, defnyddir CMC fel prif ddangosydd ffyniant ardal ac fe'i defnyddir gan y Comisiwn Ewropeaidd i bennu pa ardaloedd sy'n cael arian rhaglenni, er mai diben y rhaglenni yw mynd i'r afael ag ystod eang o amcanion cymdeithasol ac amgylcheddol nad ydynt o reidrwydd yn arwain at CMC uwch.
- 2.65 Mae'n rhy gynnar i asesu effaith y rhaglenni cyfredol ar CMC y pen – mae'r effeithiau'n debygol o ddigwydd dros yr hirdymor a bydd yn anodd eu dadgyfuno o rymoedd economaidd ehangach, o ystyried bod yr arian sydd ar gael yn cyfateb i gyfran fach o economi'r ardal. Mae data ar CMC rhanbarthol hefyd yn araf yn dod i'r fei ac ar gyfer 2010 mae'r data diweddaraf, pan nad oedd y rhaglenni cyfredol ond newydd ddechrau darparu gwasanaethau.
- 2.66 Roedd y rhaglenni blaenorol yn gymharol debyg o ran maint ac yn ariannu gweithgareddau tebyg i'r rhaglenni cyfredol, er eu bod yn gwneud hynny mewn hinsawdd economaidd fwy ffafriol. Dangosodd dadansoddiad gan Lywodraeth Cymru yn 2011³¹ fod CMC wedi gostwng ychydig yn erbyn cyfartaledd 15 gwlad yr UE³² a gwelwyd y duedd negyddol hon yn cyflymu yn ystod y dirwasgiad dilynol wrth i economi gyfan y DU ddirwyo'n gynt na gweddill yr UE. O ganlyniad, gostyngodd CMC yr ardal Gydgyfeirio o 75 y cant o gyfartaledd y DU yn 2000 i 70 y cant erbyn 2010, ar ôl cyrraedd ei lefel uchaf, sef 78 y cant yn 2005. Cred Llywodraeth Cymru fod rhywfaint o'r gostyngiad yn deillio o effaith allgymudo – mae mwy o bobl yn gweithio y tu allan i ardal y rhaglenni yng Nghaerdydd a Chasnewydd, fel bod eu cynhyrchiant yn cael ei gyfrif yn Nwyrain Cymru yn hytrach na'r Gorllewin a'r Cymoedd.
- 2.67 Dangosodd dangosyddion allweddol eraill ganlyniadau mwy ffafriol ar gyfer y degawd hyd at 2010. Bu cynnydd sylweddol mewn prif incwm o gymharu â chyfartaleddau'r DU a'r UE; mae prif incwm yn mesur yr incwm a enillwyd o weithgarwch economaidd gan drigolion ardal yn hytrach na'r hyn a gynhyrchwyd yn yr ardal, ac mae'n gwrthbwysu effaith allgymudo. Mae cyfraddau cyflogaeth a gweithgarwch economaidd hefyd wedi cynyddu o gymharu â chyfartaledd y DU, felly hefyd gyfraddau cymwysterau, er eu bod yn parhau islaw cyfartaledd y DU. Mae'n anodd pennu'n sicr gyfraniad y Cronfeydd Strwythurol at y newidiadau hyn. Fodd bynnag, amcangyfrifodd dadansoddiad gan WEFO yn 2011³³, a ddefnyddiodd ganfyddiadau o werthusiad tymor canolig o'r rhaglenni blaenorol yn 2005³⁴ a'r canlyniadau a nodwyd gan brosiectau ar ddiwedd y cyfnod rhaglennu fod y rhaglenni wedi gwneud y canlynol:
- creu rhwng 26,000 a 45,500 o swyddi net (rhwng 29 a 45 y cant o'r ffigurau gros a nodwyd gan brosiectau);
 - creu rhwng 1,700 a 2,500 o BBaChau newydd net (rhwng 10 a 15 y cant o'r ffigurau gros a nodwyd gan brosiectau); ac
 - arwain at 48,700 - 89,300 o gyfranogwyr net rhaglenni ESF yn dechrau gweithio neu'n ymgymryd â dysgu pellach (rhwng 44 a 80 y cant o'r ffigurau gros a nodwyd gan y prosiectau).

31 Llywodraeth Cymru, *2000-2006 Structural Funds Synthesis Report*, Mawrth 2012 a Chyfarwyddiaeth Ystadegol Llywodraeth Cymru (2011): 'Sub-Regional GDP Estimates, paper for the Programme Monitoring Committee,' WEFO, Mawrth 2011.

32 Mae WEFO o'r farn mai UE-15 (aelodau o'r UE yn 1999 pan oedd Cymru yn gymwys i gael arian Amcan 1) yw'r cymharydd mwyaf priodol i Gymru. Mae economïau'r 14 aelod-wladwriaeth a ymunodd o 2004 yn tueddu i dyfu'n gynt o sylfaen is, a byddai eu cynnwys mewn cymariaethau yn rhoi argraff lai cywir o berfformiad economaidd yng Nghymru.

33 Llywodraeth Cymru, *2000-2006 Structural Funds Synthesis Report*, Mawrth 2012.

34 Old Bell 3 Ltd, *Mid-Term Evaluation Update for the Objective 1 Programme*, WEFO, 2005.

Rhan 3

Mae'r trefniadau rheoli yn effeithiol ac maent wedi gwella ers y cylch rhaglennu blaenorol, er gwaethaf ychydig o darfu yn ystod camau cynnar gweithredu Rhaglenni

- 3.1 Mae'r rhan o'r adroddiad yn ystyried rheolaeth WEFO o raglenni 2007-2013 gan gyfeirio'n benodol at:
- a addasrwydd y rhaglenni i newidiadau mewn polisi ac amodau allanol;
 - b mwy o bwyslais ar ddull gweithredu sy'n seiliedig ar gaffael;
 - c gweithdrefnau arfarnu prosiectau;
 - ch prosesau rheoli ariannol; a
 - d dulliau cyflawni, monitro a gwerthuso prosiectau.
- 3.2 Mae ein dadansoddiad, yn rhannol, yn defnyddio canfyddiadau o'n harolwg o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiect WEFO yn 2011³⁵ (Atodiad 1). Mae hefyd yn adlewyrchu canfyddiadau o arolwg cwsmeriaid a gomisiynwyd gan WEFO yn 2009 ac ymarfer 'gwerthuso prosesau' a gwblhawyd yn 2011. Nid yw gweithdrefnau WEFO wedi newid rhyw lawer ers i'r dystiolaeth hon gael ei chasglu a chymeradwywyd y rhan fwyaf o'r prosiectau sydd ar waith neu a gwblhawyd hyd yma cyn 2011. Serch hynny, mae'n bosibl bod safbwyntiau wedi newid ers i'r arolygon hyn gael eu cynnal.

Cymysg fu'r farn ynglŷn â gweinyddu'r rhaglenni yn gyffredinol, er bod rhanddeiliaid yn gyffredinol yn cefnogi'r camau gweithredu a gymerwyd gan WEFO i symleiddio strwythur rhaglenni a lleihau nifer y prosiectau

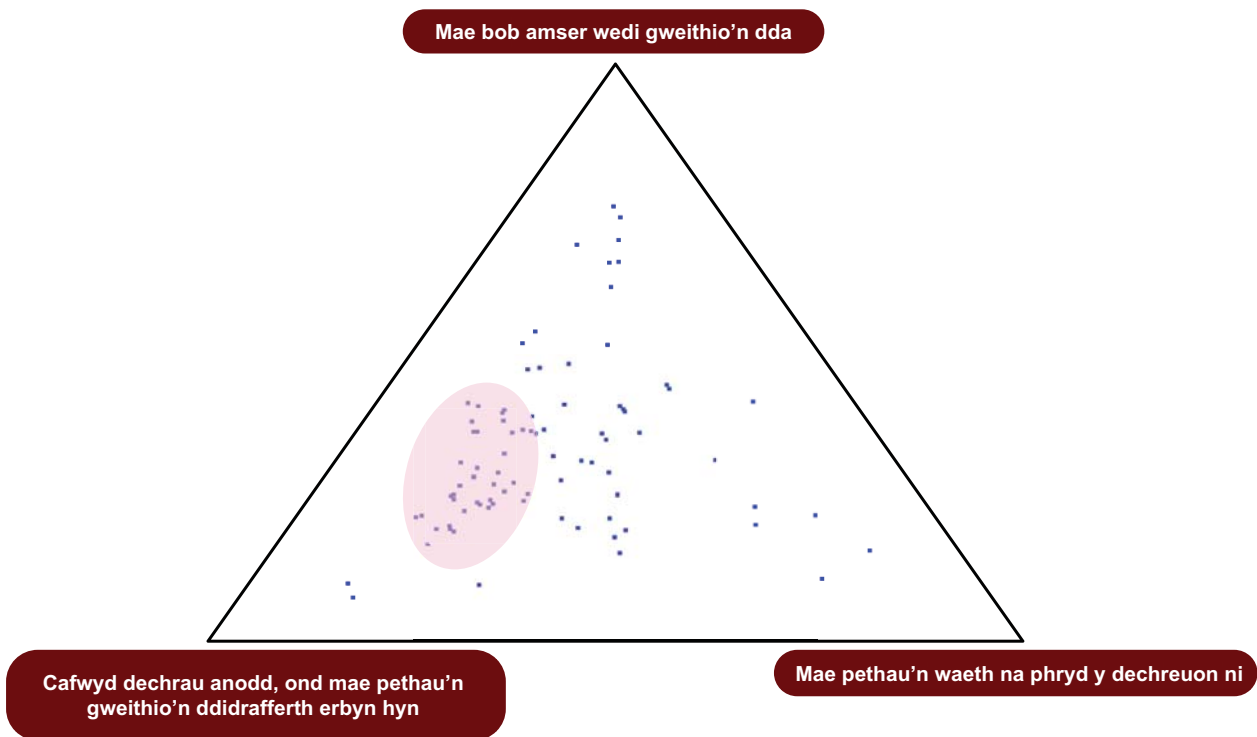
- 3.3 Roedd ein harolwg o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiect WEFO yn cynnwys rhai cwestiynau cyffredinol am gynllun a phroses weinyddu gyffredinol rhaglenni'r Cronfeydd Strwythurol. Awgrymodd yr adborth cyffredinol a gawsom y canlynol:
- a roedd y system gyfan yn gweithio'n well ar ôl dechrau anodd (Arddangosyn 17), ond cymysg oedd y farn ynglŷn â'i heffeithlonrwydd cyffredinol gyda swyddogion datblygu prosiect yn dueddol o ystyried y system yn effeithlon, tra bod barn noddwyr y prosiectau wedi'i rhannu'n lled-gyfartal;
 - b ystyriwyd hefyd fod proses gwneud penderfyniadau WEFO yn araf, ond roedd noddwyr yn priodoli hyn yn bennaf i fiwrocratiaeth tra bod swyddogion datblygu prosiect yn dueddol o'i briodoli i gymhlethdod y materion dan sylw; ac
 - c roedd noddwyr prosiect yn dueddol o gredu bod WEFO yn gymharol anhyblyg o ran ei gweithdrefnau rheoli a'i hymagwedd at reolau a rheoliadau, a'i bod yn amharod i fentro – tra bod swyddogion datblygu prosiect yn fwy tebygol o gredu bod WEFO yn meddu ar ddull gweithredu hyblyg y gellir ei addasu gyda'r risgiau'n cael eu nodi a'u rheoli;

35 Mae swyddogion datblygu prosiectau sy'n bennaf cyfrifol am arfarnu ceisiadau am arian grant ac yna fonitro cynnydd y prosiectau hynny.

Arddangosyn 17 – Barn ymatebwyr arolwg SAC ar y system reoli

Gofynnodd yr arolwg yn 2011 i ymatebwyr ddewis safiad rhwng y tri datganiad isod. Mae'r dotiau'n dangos nifer yr ymatebwyr ac mae'r ardal wedi'i lliwio yn dangos y crynhoad mwyaf o ymatebion. Dengys y canlyniadau'r cydbwysedd barn ymhlith ymatebwyr ac ni fwriedir iddynt gael eu dadansoddi'n feintiol.

Safbwyntiau ar y system gyfan a roddwyd ar waith i reoli'r rhaglenni:

Ffynhonnell: Arolwg Swyddfa Archwilio Cymru o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiect

ch lle roedd pethau'n mynd yn dda, priodolwyd hyn gan noddwyr a swyddogion datblygu prosiect i'r bobl dan sylw yn hytrach na'r broses a ddilynwyd neu'r adnoddau oedd ar gael; a d lle y bu problemau, priodolwyd hyn i'r prosesau yn hytrach na'r bobl neu'r adnoddau.	3.4 Gofynnwyd i ymatebwyr ein harolwg ddarparu sylwebaeth naratif am eu profiad o raglenni'r Cronfeydd Strwythurol. Yn gyffredinol, nododd 49 y cant o'n 91 o ymatebwyr sylwadau negyddol a nododd 32 y cant sylwadau cadarnhaol (roedd 17 y cant yn niwtral ac roedd dau y cant yn ansicr). Nid oedd unrhyw wahaniaeth pendant rhwng noddwyr prosiect a'r swyddogion datblygu prosiect.

- 3.5 Canfu arolwg boddhad cwsmeriaid 2009 WEFO³⁶ fod 41 y cant o'r noddwyr yn fodlon neu'n fodlon iawn ar lefel gyffredinol y gwasanaeth gan WEFO. Fodd bynnag, o blith y rhai a fu'n ymwneud â'r cylch rhaglennu blaenorol, dywedodd 75 y cant fod y rhaglenni cyfredol yn fwy biwrocraidaidd yn eu barn hwy.
- 3.6 Mae WEFO wedi ceisio symleiddio prosesau gweinyddu a lleihau costau drwy symleiddio strwythurau rhaglenni penodol. Y prif newidiadau, y cytunwyd arnynt yn fras gan randdeiliaid, yw:
- Dim ond un Pwyllgor Monitro Rhaglenni sy'n bodoli bellach, gan gwmpasu'r holl raglenni, yn hytrach na'r chwe phwyllgor ar wahân a fodolai ar gyfer rhaglenni 2000-2006.
 - Diddymwyd y 'grwpiau cynghori thematig' a oedd yn cynghori swyddogion WEFO yn flaenorol. Mae WEFO bellach yn gwneud penderfyniadau ariannu yng ngoleuni cyngor arbenigol priodol.
 - Mae'r Rhaglenni Gweithredol yn llai rhagnodol o ran y broses o ddyrannu adnoddau na rhaglenni 2000-2006. Rhennir blaenoriaethau rhaglenni yn nifer lai o is-adrannau (y cyfeirir atynt fel 'mesurau' yn rhaglenni 2000-2006 a 'themâu' yn y rhaglenni cyfredol). Y Comisiwn Ewropeaidd oedd yn rheoli unrhyw newidiadau i gyllidebau mesurau yn flaenorol. Ar gyfer 2007-2013, mae gan WEFO yr hyblygrwydd i drosglwyddo cronfeydd rhwng themâu gan mai dyraniadau ariannu dangosol yn unig a nodwyd.
- 3.7 Ariannodd WEFO 2,463 o brosiectau yn y rhaglenni cymaradwy³⁷ o dan y cylch rhaglenni blaenorol. Roedd gweinyddu cynifer o brosiectau cymharol fach yn defnyddio llawer o adnoddau. Roedd adnoddau WEFO yn canolbwyntio ar dasgau craidd penodol yn ymwneud ag arfarnu prosiectau, talu grantiau a materion cydymffurfiaeth yn hytrach na rheoli perfformiad prosiectau unigol yn weithredol. Mae WEFO wedi llwyddo i leihau nifer y prosiectau yn sylweddol yn ystod y cylch rhaglenni cyfredol, gyda chyfran sylweddol uwch o arian rhaglenni yn cael ei wario ar brosiectau gwerth uwch (**Arddangosyn 18**). Roedd 287 o brosiectau ar waith yn 31 Rhagfyr 2013, gyda 107 ohonynt yn cael eu noddi gan Lywodraeth Cymru. Mae WEFO yn disgwyl i nifer gyffredinol y prosiectau gynyddu ychydig erbyn diwedd y cylch o raglenni, gyda rhai prosiectau llai yn cael eu cymeradwyo er mwyn diwallu anghenion penodol a defnyddio adnoddau sydd ar gael.
- 3.8 Dangosodd canfyddiadau ein harolwg, a'n gwaith maes ehangach, gefnogaeth mewn egwyddor gyffredinol i'r symudiad tuag at lai o brosiectau mwy o faint, ond nododd canfyddiadau'r arolwg rai pryderon ynghylch cymhwyso'r dull gweithredu hwn yn ymarferol a chydweithrediad a gwaith partneriaeth yn gyffredinol. Cododd sylwadau a wnaed gan rai o ymatebwyr yr arolwg amrywiaeth o bryderon ymarferol ynghylch hanes cyflawni prosiectau mwy o faint, anawsterau o ran cynnwys y sector gwirfoddol, a'r angen i WEFO wneud mwy i annog a chefnogi cydweithrediad.

³⁶ Databuild Research and Solutions, *WEFO Customer Insight Survey 2009*, WEFO, Mai 2010.

³⁷ Rhaglenni Amcan 1, Amcan 2 ac Amcan 3 yng nghylch rhaglennu 2000-2006.

Arddangosyn 18 – Newid ym maint cyfartalog prosiectau yn ôl gwerth grant a gymeradwywyd gan yr UE ar gyfer rhaglenni cymaradwy

	2007-2013	2000-2006
Cyfanswm nifer y prosiectau	287	2,463
Gwerth cyfartalog prosiect (grant a gymeradwywyd, £000)	£6,654	£584
Cyfran y rhaglenni a gynhaliwyd gan brosiectau drwy grant a gymeradwywyd gan yr UE o:		
Llai na £100,000	0.04%	2.9%
£100,000 – £999,999	1.3%	31.2%
£1m i £9.999m	41.9%	57.3%
£10m neu drosodd	56.7%	8.6%

Ffynhonnell: WEFO (cronfeydd data prosiectau a gymeradwywyd ar 31 Rhagfyr 2013)

Mae'r rhaglenni wedi bod yn ddigon hyblyg i ymateb yn effeithiol i'r dirywiad economaidd ac i rai newidiadau sylweddol o ran polisi

Ailddyrrannodd WEFO adnoddau er mwyn ymateb i'r dirywiad economaidd gan fanteisio ar bunt wannach i leihau pwysau ar arian cyfatebol

3.9 Cymerodd WEFO nifer o gamau pwysig i sicrhau bod y rhaglenni yn y sefyllfa orau i helpu Cymru i ymateb i heriau'r dirywiad economaidd a ddechreuodd yn 2008. Cefnogwyd y camau hyn gan y Comisiwn Ewropeaidd ac roeddent yn cynnwys y canlynol:

- a Datblygodd a gweithredodd Llywodraeth Cymru brosiect ProAct er mwyn helpu cyflogwyr i hyfforddi eu staff yn ystod cyfnod tawel ac ehangodd brosiect ReAct, a

ddarparodd grantiau disgresiwn i unigolion di-waith i'w helpu i ailhyfforddi ar ôl colli swydd. Mae Twf Sgiliau Cymru, a gyflwynwyd ym mis Ebrill 2010 fel olynydd ProAct, yn cynnwys pwyslais cryfach ar dwf cwmni a sgiliau uwch er mwyn helpu i adfer yr economi. Ail-lansiwyd ReAct ym mis Ebrill 2011 er mwyn canolbwyntio'n fwy ar recriwtio staff newydd yn hytrach nag ailhyfforddi gweithwyr a oedd wedi colli eu swydd.

- b Ailddyrrannu adnoddau a newid gweithgareddau cymwys er mwyn diwallu anghenion penodol, gan gynnwys:
 - trosglwyddo £37.7 miliwn o Flaenoriaeth 1 Cydgyfeirio ESF (gwaith atal gyda phobl ifanc) i Flaenoriaeth 2 (cynyddu cyflogaeth a mynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd) er mwyn helpu i fynd i'r afael â'r cynnydd mewn diweithdra;

- gwneud cyngor a chyfarwyddyd gyrfaoedd yn weithgarwch cymwys er mwyn ateb y galw am gyfarwyddyd gyrfaoedd personol manwl; a
 - darparu rhywfaint o arian i annog mentrau twristiaeth cynaliadwy i achub ar gyfleoedd i gynyddu'r gyfran o'r farchnad tra'n mynd i'r afael â phroblemau a grewyd gan y dirwasgiad.
- c Negodi â'r Comisiwn Ewropeaidd gyfradd ymyrraeth gynyddol ar gyfer arian yr UE er mwyn lleihau'r pwysau ar arian cyfatebol a oedd yn deillio o'r dirywiad economaidd yn gyffredinol a'r gyfradd gyfnewid ewro/sterling wannach. Roedd y ffaith bod gwerth y bunt yn gwanhau yn golygu bod mwy o arian yr UE, a delir mewn ewros, ar gael i Gymru o bosibl Ond byddai hyn, yn ei dro, wedi golygu bod angen arian cyfatebol ychwanegol heb gynydd yn y gyfradd ymyrraeth ar gyfer arian yr UE.
- c ehangu a chynyddu'r sylfaen sgiliau;
- ch annog arloesedd; a
- d thargedu cymorth busnes Llywodraeth Cymru tuag at chwe sector lle y gall Cymru gael mantais gystadleuol (TGCh, ynni a'r amgylchedd, deunyddiau a gweithgynhyrchu uwch, diwydiannau creadigol, gwyddorau bywyd a gwasanaethau ariannol a proffesiynol).
- 3.11 Yn dilyn cyhoeddiad y Gweinidog, cychwynnodd WEFO adolygiad o ddwy raglen ERDF. Ochr yn ochr â hyn, cynhaliodd Llywodraeth Cymru adolygiad o brosiectau a noddwyd ganddo o dan raglenni ERDF er mwyn sicrhau eu bod hefyd yn gyson â'r Rhaglen Adnewyddu'r Economi. Cwblhawyd yr adolygiadau erbyn mis Medi 2010 ac yn sgil hynny, gyda chymeradwyaeth y Comisiwn Ewropeaidd, gwnaed y newidiadau canlynol i Raglen Gydgyfeirio ERDF yn ogystal â newidiadau dilynol i dargedau rhaglenni perthnasol:

Gweithiodd WEFO yn gyflym ac yn effeithiol gyda rhannau eraill o Lywodraeth Cymru er mwyn adlewyrchu newidiadau mewn polisi a oedd yn deillio o lansip Rhaglen Adnewyddu'r Economi yn 2010

- 3.10 Ym mis Gorffennaf 2010, lansiodd Gweinidog yr Economi a Thrafnidiaeth ar y pryd *Adnewyddu'r Economi: cyfeiriad Newydd*. Cynlluniwyd y 'Rhaglen Adnewyddu'r Economi' ategol i helpu'r economi i adfer mewn modd cynaliadwy o'r dirwasgiad ac mae'n canolbwyntio ar bum blaenoriaeth:
- a buddsoddi mewn seilwaith o ansawdd uchel a chynaliadwy;
 - b gwneud Cymru yn lle mwy deniadol i fusnesau;
 - c canolbwyntiwyd cymorth i fusnesau ar y chwe sector â blaenoriaeth a nodwyd yn Rhaglen Adnewyddu'r Economi;
 - b ailddyranwyd cronfeydd a glustnodwyd yn wreiddiol ar gyfer cymorth i fusnesau (£40 miliwn o arian yr UE a £50 miliwn mewn arian cyfatebol) i brosiectau seilwaith trafndiaeth, gan adlewyrchu'r newid mewn pwyslais oddi ar grantiau i fuddsoddi a seilwaith; ac
 - c ailddyranwyd arian a glustnodwyd yn wreiddiol ar gyfer cymorth technegol (£10 miliwn o arian yr UE ac £11 miliwn mewn arian cyfatebol) i brosiectau adfywio.

3.12 Gwnaed dau newid i Raglen Gystadleurwydd ERDF hefyd:

- a Daeth gweithgarwch seilwaith TGCh ac ymchwil a datblygu (y cafodd yr olaf ei ariannu drwy'r Rhaglen Gydyfeirio yn unig yn flaenorol) yn gymwys i gael cymorth a, lle y bo angen, datblygwyd dangosyddion perthnasol i adlewyrchu hyn; a
- b lleihawyd dau o dargedau'r rhaglen, sef 'cynorthwyo mentrau' a 'lansio cynhyrchion, prosesau a gwasanaethau newydd' er mwyn adlewyrchu'r broses o leihau prosiectau penodol.

3.13 Ailgynlluniwyd rhai prosiectau a diddymwyd rhai eraill neu eu lleihau. Yn gyffredinol, tynnodd WEFO £50 miliwn yn ôl oddi wrth brosiectau a gymeradwywyd, gyda'r nod o ailddyrrannu'r arian hwn i brosiectau a oedd yn cefnogi nodau Rhaglen Adnewyddu'r Economi yn well. Roedd nifer y prosiectau mawr o fewn y rhaglenni cyfredol, y caiff llawer ohonynt eu rheoli gan Lywodraeth Cymru, yn golygu ei bod yn haws ailgynllunio prosiectau a/neu dynnu arian yn ôl oddi wrth brosiectau yn haws nag y gallai fod wedi bod o dan y rhaglenni blaenorol.

Mae WEFO wedi addasu rhaglenni ESF er mwyn osgoi dyblygu 'Rhoglen Waith' Llywodraeth y DU

3.14 Cyflwynodd Llywodraeth y DU y 'Rhoglen Waith' ym mis Gorffennaf 2011. Mae'r Rhoglen Waith yn disodli holl gynlluniau o fudd-dal i waith Llywodraeth y DU sy'n bodoli eisoes i raddau helaeth ac fe'i hariennir yn rhannol gan ESF³⁸. Mae'r Rhoglen Waith yn darparu cymorth wedi'i deilwra i helpu pobl ddi-waith yn yr hirdymor neu economaidd anweithgar i gael gwaith. Mae'n cwmpasu'r rhai sy'n cael Lwfans Ceisio Gwaith a Lwfans Cyflogaeth a Chymorth unwaith y byddant

wedi bod yn cael budd-daliadau am gyfnod penodol o amser, yn amrywio o dri i 12 mis yn dibynnu ar amgylchiadau unigol.

3.15 Mae'r Rhoglen Waith yn targedu'r un bobl â nifer o brosiectau ar draws y ddwy raglen ESF yng Nghymru. Er mwyn osgoi dyblygu a sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion i ddangos gwerth ychwanegol, penderfynodd WEFO y byddai'n ailganolbwyntio'r rhan fwyaf o weithgarwch rhaglenni ESF ar y rhai nad ydynt yn gymwys ar gyfer y Rhoglen Waith, megis rhieni unigol â phlant ifanc, pobl ifanc rhwng 16 a 17 oed a hawlwr Budd-dal Analluogrwydd, yn ogystal â'r rhai, er eu bod yn gymwys i ymuno â'r Rhoglen Waith, nad ydynt wedi gwneud hynny eto. Roedd WEFO wedi cynnig eithrio'r holl bobl a oedd yn gymwys i ymuno â'r Rhoglen Waith, ond diwygiodd ei chynlluniau i adlewyrchu pryderon na fyddai'r Rhoglen Waith yn gallu cefnogi'r holl gleientiaid cymwys ac efallai na fyddai rhai unigolion yn gymwys i gael cymorth gan unrhyw raglen.

3.16 Sut bynnag, ystyriwyd bod y Rhoglen Waith yn debygol o leihau'r galw am fesurau a gynlluniwyd i gynyddu cyflogaeth. Felly cynigiodd WEFO ailddyrrannu £26 miliwn o arian yr UE i fesurau a gynlluniwyd i atal anweithgarwch economaidd ymhlith pobl ifanc a datblygu sgiliau'r gweithlu, y bu galw mawr am y ddau ohonynt. Cymeradwywyd y newidiadau hyn gan y Pwyllgor Monitro Rhaglenni ym mis Rhagfyr 2011, ac maent ar hyn o bryd yn aros am gymeradwyaeth gan y Comisiwn Ewropeaidd.

³⁸ Ym mis Ionawr 2012, cyflwynodd y Swyddfa Archwilio Genedlaethol adroddiad ar The introduction of the Work Programme. Mae'r Rhoglen Waith ei hun wedi'i hariannu'n rhannol drwy ESF a delir i'r Adran Gwaith a Phensiynau.

Mae'r defnydd cynyddol o gaffael cystadleuol fel model cyflawni wedi bod yn anodd ei weithredu, ond os caiff ei reoli'n dda, dylai gael effeithiau cadarnhaol yn y tymor hwy

Mae WEF0 wedi rhoi pwyslais cynyddol ar gaffael cystadleuol ac mae'n disgwyl i tua un rhan o dair o'r holl wariant rhaglenni gael ei gwario drwy gaffael gan noddwyr prosiect

- 3.17 Ar gyfer rhaglenni 2000-2006, defnyddiwyd caffael cystadleuol³⁹ gan noddwyr prosiect ar gyfer rhai prosiectau cymorth busnes a hyfforddi ond nid hwnnw oedd y model cyflawni mwyaf cyffredin. Ar gyfer rhaglenni 2007-2013, mae WEF0 wedi ei gwneud yn ofynnol i noddwyr gaffael gwasanaethau oni bai bod cydberthynas arbennig rhwng y noddwr neu dderbynydd y grant a'r grŵp targed o fuddiolwyr, a hynny dim ond os oes marchnad wirioneddol ar gyfer y gwasanaethau dan sylw.
- 3.18 Mae llawer o brosiectau yn gweithredu modelau cyflawni cymysg, gyda rhai gwasanaethau'n cael eu caffael ac eraill yn cael eu darparu'n uniongyrchol neu drwy gynlluniau grant. Yn gyffredinol, mae WEF0 yn disgwyl i o leiaf £1.30 biliwn neu 35 y cant o gyfanswm gwariant y rhaglenni gael ei wario ar gcontractau a gaffaelwyd gan noddwyr. Ar 31 Rhagfyr 2013, roedd noddwyr prosiect wedi dyfarnu cyfanswm o 2,569 o gcontractau gwerth £1.09 biliwn drwy gaffael, yn bennaf i'r sector preifat. Mae nifer y contractau a gaffaelwyd yn debygol o fod yn sylweddol uwch oherwydd tangofnodi gan noddwyr.

3.19 Bwriedir i'r pwyslais cynyddol ar gaffael cystadleuol gyflawni'r buddiannau canlynol:

- a Llai o risg o ddiffyg cydymffurfiaeth â'r rheoliadau, yn enwedig:
- *Rheoliadau caffael cyhoeddus yr Undeb Ewropeaidd*; Mae'r rheoliadau hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gcontractau a osodir gan awdurdodau cyhoeddus gael eu gosod drwy gystadleuaeth agored yn unol â gweithdrefnau penodol.
 - *Rheolau Cymorth Gwladwriaethol*⁴⁰: Er mwyn osgoi ystumio'r gystadleuaeth rhwng aelod-wladwriaethau, mae Cymorth Gwladwriaethol yn anghyfreithlon oni bai ei fod wedi'i gymeradwyo'n benodol neu wedi'i gwmpasu gan gategoriâu eithrio penodol. Drwy brofi'r farchnad a thalu pris y farchnad drwy gaffael cystadleuol, mae WEF0 yn lleihau'r risg yr ystyrir bod unrhyw gcontractwr wedi cael Cymorth Gwladwriaethol anghyfreithlon.
 - *Rheolau'r Comisiwn Ewropeaidd sy'n llywodraethu cymhwysedd a chywirdeb gwariant*: Unwaith y caiff gwasanaeth ei gaffael, nid oes angen i wariant y contractwr ei hun fel arfer gael ei archwilio. I'r gwrthwyneb, caiff gwariant prosiect gan dderbynwyr grant ei gwmpasu'n llawn gan y rheolau⁴¹.
- b Gwerth am arian gwell ac amlwg, oherwydd caiff gwasanaethau eu darparu ar ôl profi'r farchnad ar gyfer y cyflenwyr mwyaf priodol.

39 Mae ymarfer caffael cystadleuol yn profi'r farchnad gyflenwyr gwasanaethau a nodwyd yn benodol, caiff tendrau eu gwerthuso drwy ddefnyddio meini prawf a ddiffiniwyd ymlaen llaw, ac mae rhyddid gan gcontractwyr i wneud elw. Mae cynlluniau grant cystadleuol yn dyfarnu grantiau i nifer lai o sefydliadau, fel arfer gyda chryn hyblygrwydd o ran ffurf y ddarpariaeth, ac mae rheolau a gweithdrefnau yn aml yn symlach na threfniadau caffael. Caiff dyfarniadau grant eu gwerthuso yn erbyn meini prawf a ddiffiniwyd ymlaen llaw. Fodd bynnag, ni all y rhai sy'n derbyn grant wneud elw o'r grant.

40 Ystyr Cymorth Gwladwriaethol yw unrhyw gymhorthdal a roddir o adnoddau'r wladwriaeth (arian cyhoeddus) i unrhyw sefydliad er mwyn ymgymryd â gweithgarwch economaidd penodol sy'n cael ei fasnachu rhwng aelod-wladwriaethau'r UE.

41 Mae'n rhaid i'r rhai sy'n derbyn grant gadw cofnodion manwl iawn er mwyn dangos bod pob gwariant yn gymwys ac wedi'i gyfrifo'n gywir sydd yn aml yn cynnwys defnyddio tafenni amser er mwyn dosrannu costau. Mae'r gofynion hyn yn gymhleth, yn feichus ac yn agored i wallau. Caiff cydymffurfiaeth ei harchwilio gan archwilydd allanol prosiect ac o bosibl gan WEF0 a'r Awdurdod Archwilio hefyd.

- c Mynediad ehangach at y cyfleoedd a ddarperir gan arian yr UE i'r sector preifat ac, o bosibl, i'r sector gwirfoddol (er bod y sector gwirfoddol wedi cael budd yn flaenorol o arian grant ac mae'n llai cyfarwydd â chaffael cystadleuol fel ffynhonnell ariannu).

Bu'r pwyslais cynyddol ar gaffael cystadleuol yn anodd ei weithredu er bod rhai o'r heriau cynnar wedi'u goresgyn

- 3.20 Pan lanswyd y rhaglenni yn 2007, nid oedd polisi WEFO ar gaffael yn glir i rai noddwyr ac ni chyhoeddwyd canllawiau ffurfiol tan 2008. Hyd yn oed bryd hynny, cafodd WEFO gwynion gan rai noddwyr nad oedd y canllawiau yn glir. Dangosodd arolwg boddhad cwsmeriaid 2009 WEFO lefel is o foddhad ar gyfer cyngor ar gaffael a materion yn ymwneud â Chymorth Gwladwriaethol nag ar gyfer agweddau eraill ar ddatblygu'r prosiect, a nodwyd pryderon tebyg yn ein gwaith maes ein hunain ac yng ngwerthusiad WEFO o brosesau yn 2011. Roedd cwynion yn canolbwyntio ar gyngor amwys a rhwystredigaeth na ellid cael gaffael ar arbenigedd Llywodraeth Cymru mewn caffael yn uniongyrchol.
- 3.21 Ni chyflogodd WEFO ei harbenigwyr caffael ei hun ar gyfer y rhaglenni cyfredol a bu'n rhaid iddi geisio cyngor cyfreithiol ar y risgiau o ran caffael a Chymorth Gwladwriaethol fesul achos. Bu'n rhaid i rai noddwyr prosiect ailgynllunio eu cynlluniau busnes er mwyn mabwysiadu dull caffael, gan beri anawsterau lle y gallai noddwyr ar y cyd fod wedi disgwyl darparu gwasanaethau yn uniongyrchol. At hynny, wynebodd llawer o noddwyr prosiect anawsterau ymarferol wrth fabwysiadu gweithdrefnau addas ar gyfer caffael cystadleuol oherwydd diffyg arbenigedd neu yn syml am eu bod wedi tanamcangyfrif y gwaith dan sylw, gan arwain at oedi sylweddol (Arddangosyn 19). Nid oes ar WEFO unrhyw rwymedigaeth o

dan reoliadau neu ganllawiau Ewropeaidd i roi unrhyw gymorth i noddwyr ar gyfer caffael neu unrhyw swyddogaeth reoli arall. Yn wir, mae'n bwysig bod WEFO yn parhau'n annibynnol ar gyflawni prosiectau er mwyn sicrhau nad yw'n cyfaddawdu ei swyddogaeth oruchwylio swyddogol. Serch hynny, gan weithredu ar un o argymhellion Adolygiad Guilford, ar gyfer y cylch rhaglennu nesaf, mae WEFO wedi penderfynu galluogi rhywfaint o gymorth caffael hyd braich i'r noddwyr hynny a allai, ym marn WEFO, yn rhesymol, gan fod y broses o gynnwys gorbenion yn annioddefol. Barn WEFO o hyd, fodd bynnag, yw y dylai noddwyr yn y sector preifat a'r sector cyhoeddus feddu ar eu gallu caffael eu hunain ac na ddylai fod angen cymorth arbenigol arnynt.

- 3.22 Bu sicrhau arian cyfatebol wrth gaffael yn her benodol ar gyfer rhai prosiectau. Mae'r prosiectau hyn wedi ei gwneud yn ofynnol i gynigwyr gyfrannu arian cyfatebol er mwyn helpu i dalu cost gyffredinol y prosiect. Mae hyn yn cynyddu'r risg o groesgymhorthdal – caiff y grant Ewropeaidd hwnnw a delir i'r contractwr fel rhan o'i elw ei ad-dalu i'r prosiect fel arian cyfatebol - a fyddai wedi mynd yn groes i ganllawiau WEFO. Mae contractwyr sy'n darparu arian cyfatebol felly'n ddarostyngedig i ofynion caffael a chadw cofnodion llaw fel pe baent yn dderbynwyr grant. Mae'r gofynion hyn yn dileu prif fuddiannau caffael i asiantau cyflenwi (elw a gweinyddu syml) ac wedi golygu na all busnesau masnachol i raddau helaeth ymrwymo i gontractau penodol, am nad oes ganddynt yr adnoddau na'r mandad i ddarparu arian cyfatebol.

- 3.23 Mae rhai noddwyr wedi cwyno am ofynion caffael a oedd yn rhy feichus yn ei barn hwy, gan gynnwys canllawiau ar y defnydd o wefan 'prynwchigymru' a gynhelir gan Gwerth Cymru (cangen gaffael Llywodraeth Cymru). Mae canllawiau Gwerth Cymru yn argymhell mai

Arddangosyn 19 – Problemau a wynebir gan noddwyr wrth fodloni gofynion caffael

Dywedodd noddwyr prosiect wrthym am sawl enghraifft o anawsterau ymarferol a wynebwyd ganddynt wrth sefydlu arferion caffael effeithiol yn eu prosiectau:

- Anawsterau wrth recriwtio staff â sgiliau a'r profiad dymunol ac oedi wrth hyfforddi aseswyr tendrau.
- Anawsterau ymhlith cynigwyr - sefydliadau gwirfoddol bach nad oeddent yn gyfarwydd â chaffael fel llwybr ariannu yn bennaf - i addasu i ofynion caffael, gyda llawer ohonynt yn methu ar y cam diwydrwydd dyladwy oherwydd methiannau technegol nad oeddent yn gysylltiedig ag ansawdd sylfaenol eu cynnig, megis diffyg polisi ar ddiogelu data.
- Amharodrwydd sefydliadau gwirfoddol i ymrwymo i gontractau cyfreithiol rhwymol, gan arwain at oedi cyn dechrau darparu gwasanaethau.
- Y defnydd o ddeialog cystadleuol gan noddwyr, proses lle y caiff cynnig terfynol ei ddatblygu drwy nifer o fersiynau nes ei fod yn cyflawni amcanion y prynwr. Fodd bynnag, defnyddir y dechneg hon yn fwy aml ar gyfer prosiectau cyfalaf mawr a phrofodd yn anymarferol ac yn feichus, gan beri i'r noddwr newid i ddull gweithredu mwy confensiynol.
- Ni chynhaliodd y noddwr ymarferol cyn-gymhwyso (arfer safonol ar gyfer ymarferion caffael mawr er mwyn cyfyngu ar nifer y tendrau) a bu'n rhaid iddo asesu dros 200 o dendrau llawn. Cyflogodd y noddwr ymgynghorwyr caffael yn dilyn hynny er mwyn datblygu proses a oedd yn cynnwys cam cyn-gymhwyso.

Ffynhonnell: Astudiaethau achos Swyddfa Archwilio Cymru

dim ond contractau sy'n werth dros £25,000 y dylid eu hysbysebu ar prynwchigymru. Roedd canllawiau WEFO yn ei gwneud yn ofynnol i noddwyr prosiect hysbysebu pob contract drwy prynwchigymru, ni waeth beth fo'i werth. Er bod y canllawiau yn caniatáu mathau eraill o hysbysebu lle yr ystyrir nad prynwchigymru yw'r "dull gorau" o wneud hynny, nid yw'n glir beth yn union y mae hyn yn ei olygu yn ymarferol. Yn ymarferol, ymddengys bod noddwyr prosiect wedi teimlo rheidrwydd i gaffael drwy prynwchigymru ar gyfer hyd yn oed y contractau lleiaf.

- 3.24 Cyhoeddodd WEFO ganllawiau cliriach ar fodolau cyflawni yn 2010. Er na fu unrhyw newid sylfaenol mewn dull gweithredu, mae WEFO wedi addasu ei chanllawiau i alluogi grantiau cystadleuol mewn ystod ehangach o amgylchiadau. O ganlyniad, mae nifer o brosiectau wedi newid o rai caffael i brosiectau nawdd ar y cyd neu grantiau, sydd wedi bod yn llawer mwy syml a haws eu

defnyddio yn eu barn hwy. Un newid amlwg fu penderfyniad WEFO i alluogi Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC) i fabwysiadu cynllun grantiau cystadleuol ar gyfer ei brosiectau Porth Ymgysylltu⁴² o fis Mawrth 2011. Noda CGGC fod y newid mewn dull gweithredu wedi cynyddu nifer y ceisiadau yn sylweddol ac wedi lleihau'n sylweddol y cyfnod o amser rhwng dewis cynigwyr llwyddiannus a chadarnhau cytundebau cyfreithiol, gan fod y sefydliad yn dychwelyd i broses fwy cyfarwydd a llai biwrocraidd.

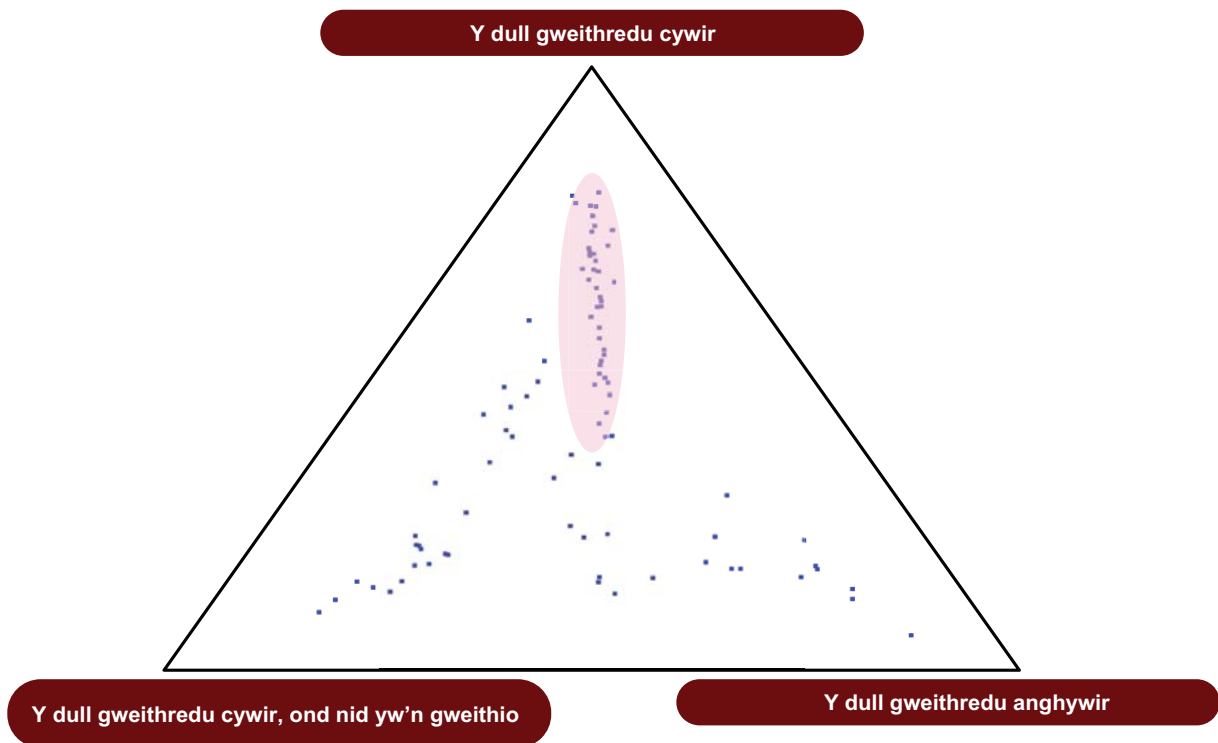
- 3.25 Er gwaethaf yr heriau, nododd ein harolwg o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiect fod y mwyafrif o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiect yn cefnogi'r newid i gaffael cystadleuol mewn egwyddor, er bod nifer sylweddol yn teimlo nad oedd yn gweithio yn ymarferol (Arddangosyn 20).

⁴² Cynllun a gynhelir gan CGGC yw'r Porth Ymgysylltu, sy'n rhoi grantiau i fudiadau gwirfoddol er mwyn helpu unigolion sydd y tu allan i'r farchnad lafur i ddod yn fwy cyflogadwy ac, os oes modd, gael gwaith â thâl.

Arddangosyn 20 – Barn ymatebwyr yr arolwg ar gaffael cystadleuol

Gofynnodd yr arolwg i ymatebwyr ddewis safiad rhwng y tri datganiad isod. Mae'r dotiau'n dangos nifer yr ymatebwyr ac mae'r ardal wedi'i lliwio yn dangos y crynhoed mwyaf o ymatebion. Dengys y canlyniadau'r cydbwysedd barn ymhlith ymatebwyr ac ni fwriedir iddynt gael eu dadansoddi'n feintiol.

Mae caffael cystadleuol ffurfiol fel y ffordd arferol o ddewis asiantau cyflawni ar gyfer prosiectau yn:

Ffynhonnell: Arolwg Swyddfa Archwilio Cymru o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiect. Mae pob dot yn cynrychioli un ymatebydd.

Mae WEFO wedi cyflawni lefel uchel o gydymffurfiaeth â'i rheoliadau caffael, ond mae'n llai amlwg i ba raddau y mae'r pwyslais cynyddol ar gaffael cystadleuol wedi sicrhau gwerth am arian gwell a mynediad ehangach i arian yr UE

- 3.26 Hyd yma, mae WEFO wedi cyflawni lefel uchel o gydymffurfiaeth â rheoliadau caffael a Chymorth Gwladwriaethol yr UE ar draws rhaglenni 2007-2013. I'r gwrthwyneb, mae'r Comisiwn Ewropeaidd wedi nodi bod caffael, yn fwy cyffredinol, wedi bod yn un o brif achosion gwallau ar draws gwariant yr UE mewn perthynas â Chronfeydd Strwythurol, gan arwain at gosbau ariannol mawr i rai aelod-wladwriaethau. Roedd materion yn ymwneud â chydymffurfiaeth â rheoliadau caffael hefyd yn un o achosion sylweddol gwallau yn rhaglenni 2000-2006 yng Nghymru.
- 3.27 Canfu gwerthusiad o brosesau WEFO yn 2011 fod y rhan fwyaf o'r noddwyr prosiect a gyfwelwyd o'r farn ei bod yn rhy gynnar i bennu a oedd caffael wedi gwella gwerth am arian⁴³. Fodd bynnag, roedd nifer o'r farn bod profi'r farchnad drwy gaffael wedi cael effaith gadarnhaol ar ansawdd gwasanaethau, er enghraifft drwy alluogi'r prosiect i recriwtio ystod ehangach o arbenigedd. Nododd rhai noddwyr hefyd fod y pwyslais ar gaffael cystadleuol wedi arwain at ddiwylliant sy'n canolbwyntio'n fwy ar ganlyniadau.
- 3.28 Roedd noddwyr prosiect wedi dyfarnu bron 2,600 o gontractau a gaffaelwyd gwerth cyfanswm o £1.09 biliwn erbyn diwedd 2013, yr oedd £644 miliwn ohono wedi mynd i'r sector preifat (Arddangosyn 21). Mae gwerth y contractau hyn yn llawer mwy na'r £22 miliwn o arian yr UE a ddyfarnwyd i noddwyr prosiect yn y sector

preifat. Nid yw'n bosibl gwneud cymariaethau uniongyrchol â rhaglenni 2000-2006 am na chasglwyd data ar gontractau, ond ymddengys yn debygol fod ehangu caffael fel model cyflawni wedi galluogi'r sector preifat i ddarparu cyfran uwch o arian y rhaglenni.

- 3.29 Mae'n llai amlwg i ba raddau y mae BBaChau neu fusnesau sy'n hano o Gymru wedi gallu cael budd o'r rhaglenni drwy gymryd rhan yn y gwaith o'u cyflawni (yn hytrach na chael cymorth fel buddiolwr uniongyrchol). Nododd WEFO wrth Bwyllgor Cyllid y Cynulliad Cenedlaethol ym mis Medi 2012 fod 78 o gontractau a osodwyd o dan y rhaglenni wedi mynd i gwmnïau â chyfeiriad yng Nghymru, ond gallai nifer y contractau a ddyfarnwyd i gwmnïau â phencadlys yng Nghymru, yn ogystal â'r gyfran o wariant y rhaglenni y gellid ei briodoli i gontractau o'r fath, fod yn sylweddol lai. Nid yw WEFO yn monitro nifer na gwerth contractau nac is-gontractau a ddyfermir i BBaChau a busnesau sy'n hano o Gymru fel mater o drefn⁴⁴.
- 3.30 Mae gan nifer o'r sefydliadau noddï mwy o faint eu polisïau eu hunain i annog BBaChau i gymryd rhan mewn caffael cyhoeddus ac mae canllawiau WEFO yn gofyn i noddwyr, o leiaf, gwblhau asesiad risg cynaliadwedd⁴⁵. Mae'r canllawiau hyn yn ei gwneud yn ofynnol i'r noddwr ystyried cyfleoedd i BBaChau gyflawni'r contract ac i ystyried mesurau ymarferol i helpu BBaChau i wneud cais. Mae'r asesiad risg cynaliadwyedd hefyd yn hyrwyddo mesurau sy'n ymwneud â themâu trawsbynciol y rhaglenni, sef cynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal. Fodd bynnag, nid yw WEFO yn monitro i ba raddau y caiff mesurau o'r fath eu mabwysiadu ar gyfer contractau a ariennir gan yr UE.

43 Yn gyffredinol, canolbwyntiodd sylwadau ynglŷn â chaffael yn ein harolwg ein hunain o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiectau WEFO ar yr anawsterau a wynebwyd wrth gymhwyso trefniadau caffael cystadleuol yn hytrach na'r buddiannau canfyddedig. Mae angen i unrhyw asesiad byrdymor o fuddiannau gwerth am arian sy'n deillio o gaffael cystadleuol ystyried yr anawsterau a wynebwyd wrth weithredu'r dull hwnnw.

44 Ym mis Awst 2012, nododd 'Adolygiad McLelland' a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru fod y sector cyhoeddus yng Nghymru ar y cyfan wedi gwneud cynnydd da o ran mynd i'r afael â rhwystrau sy'n atal BBaChau rhag cymryd rhan mewn caffael cyhoeddus. Canfu'r adolygiad fod gwerth contractau a ddyfermir i gwmnïau â swyddfa yng Nghymru wedi cynyddu o tua 30 y cant yn 2005 i 52 y cant yn 2020-11, ond daeth i'r casgliad bod perfformiad yn anghyson ledled Cymru a bod modd gwneud cynnydd pellach. John F McLelland CBE, *Maximising the Impact of Welsh Procurement Policy*, Awst 2012.

45 Er ei bod yn anghyfreithlon gwahaniaethu yn erbyn cyflenwyr ar sail cenedligrwydd neu leoliad o dan reoliadau caffael cyhoeddus yr UE, gellir gwneud cryn dipyn o fewn y rheoliadau er mwyn helpu BBaChau lleol i ennill contractau.

Arddangosyn 21 – Contractau caffael a osodwyd gan noddwyr prosiect ar 31 Rhagfyr 2013

	ERDF	ESF	Cyfanswm
Nifer y contractau	1,196	1,373	2,569
yn cynnwys: Y sector cyhoeddus	9%	17%	13%
Y sector preifat	86%	45%	65%
Y trydydd sector	5%	38%	22%
Cyfanswm gwerth y contract (£m)	£565.3 miliwn	£521.5 miliwn	£1,086.8 miliwn
yn cynnwys: Y sector cyhoeddus	13%	37%	25%
Y sector preifat	75%	42%	59%
Y trydydd sector	12%	21%	16%
Gwerth y contract (£000)	£473	£380	£423

Ffynhonnell: WEFO

3.31 Ar 31 Rhagfyr 2013, roedd noddwyr prosiect wedi arwain contractau gwerth £178 miliwn (tua 16 y cant o gyfanswm gwerth y contractau a ddyfarnwyd ar y pryd, sef £1.09 biliwn) i sefydliadau gwirfoddol. At hynny, ar 31 Rhagfyr 2013 roedd WEFO wedi cymeradwyo prosiectau â chyfanswm cost o £185 miliwn (£102 miliwn o arian yr UE) i sefydliadau yn y trydydd sector⁴⁶. Cyflwynodd y sector gwirfoddol ran sylweddol o raglenni 2000-2006 ac nid yw'n glir a yw ei gyfranogiad cyffredinol yn rhaglenni 2007-2013 wedi lleihau. Mae'r broses o newid i gaffael mwy cystadleuol hefyd wedi bod yn anos i'r sector gwirfoddol a chreodd y newid diwylliannol o bartneriaeth (a bwysleisiwyd yn y rhaglenni blaenorol) i gystadleuaeth rywfaint o ansicrwydd ynghylch i ba raddau y gallai sefydliadau gydweithredu yn ystod y broses gynnig.

3.32 Gwerth cyfartalog contract oedd £388,000 ar gyfer y sector preifat a £308,000 ar gyfer y sector gwirfoddol ar gyfer y cyfnod hyd at 31 Rhagfyr 2013. Mae maint cymharol fach nifer o gontractau yn debygol o fod wedi golygu bod y mwyafrif o gontractau yn agored i'r rhan fwyaf o BBaChau a sefydliadau gwirfoddol, yn unol â'u gallu i gydymffurfio â gofynion y tendr.

⁴⁶ Bydd y £185m yn cynnwys arian a drosglwyddir i fudiadau gwirfoddol ar ffurf contractau wedi'u caffael.

Mae WEFO wedi sefydlu system gadarn i gefnogi'r broses o ddatblygu a dewis prosiectau ond, ym marn y noddwyr, gall y broses fod yn heriol ac yn feichus

Mae WEFO wedi sefydlu dulliau effeithiol o sicrhau bod prosiectau'n gyson ag amcanion strategol, fel y'u nodwyd yn y dogfennau fframwaith strategol, ond mae lle i ddatblygu dull gweithredu mwy soffistigedig ar gyfer y cylch nesaf o raglenni

- 3.33 Mae'r fframweithiau strategol sy'n cefnogi'r rhaglenni gweithredol yn un o'r ffyrdd y mae WEFO yn ceisio sicrhau bod prosiectau'n mynd i'r afael ag amcanion strategol pob rhaglen. Mae dau ddiben i'r fframweithiau strategol: arwain noddwyr prosiect i ddatblygu prosiectau sy'n cyflawni amcanion strategol y rhaglenni, a helpu WEFO i ddewis a blaenoriaethu prosiectau. Mae gan bob fframwaith gydgyssylltydd fframwaith strategol sy'n un o swyddogion Llywodraeth Cymru y tu allan i WEFO sy'n gyfrifol am ddatblygu, adolygu a hyrwyddo'r fframwaith mewn ymgynghoriad â phartneriaid.
- 3.34 Nododd canfyddiadau ein harolwg fod noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiect WEFO o'r farn bod y rhaglenni ar y cyfan yn cydweddu â pholisïau a strategaethau swyddogol eraill, ond roedd rhai o'r farn nad oedd y rhaglenni bob amser yn diwallu anghenion lleol. Fodd bynnag, byddai asesiad manylach o anghenion lleol yn ymestyn y fframweithiau strategol yn sylweddol ac yn golygu bod angen eu diweddarau'n fwy rheolaidd⁴⁷.

- 3.35 Canfu arolwg cwsmeriaid WEFO yn 2009 fod 94 y cant o'r ymatebwyr wedi defnyddio'r fframwaith perthnasol i baratoi eu ceisiadau a bod 77 y cant o'r farn ei bod yn hawdd neu'n hawdd iawn pennu'r fframwaith perthnasol ar gyfer eu prosiect. Nododd gwerthusiad o brosesau WEFO yn 2011 fod y fframweithiau strategol wedi bod yn amhrisiadwy wrth helpu swyddogion datblygu prosiect i asesu ceisiadau am brosiectau, yn enwedig yn ystod camau cynnar y rhaglenni. Canfu'r gwerthusiad o brosesau hefyd fod y fframweithiau wedi helpu i arwain noddwyr prosiect tuag at feysydd dymunol o weithgarwch a bod nifer o randdeiliaid o'r farn bod y fframweithiau wedi eu helpu i sefydlu dull mwy cydweithredol, er nad y rheini oedd y prif ddylanwad⁴⁸. Fodd bynnag, daeth y gwerthusiad i'r casgliad nad oedd y fframweithiau ynddynt eu hunain wedi newid cynllun prosiectau yn sylweddol ac nad oeddent wedi chwarae rhan fawr wrth dargedu gweithgareddau at leoliadau penodol.
- 3.36 Cynhaliodd Llywodraeth Cymru adolygiad o'r holl fframweithiau strategol yn 2009 a gwnaed newidiadau pellach i rai fframweithiau ar ddechrau 2011. Er i'r gwerthusiad o brosesau argymhell y dylid eu cynnal, mae nifer o randdeiliaid allweddol o'r farn bod y fframweithiau strategol wedi cyflawni eu diben, ac nad ydynt yn chwarae unrhyw rôl allweddol yng ngwaith WEFO o reoli a monitro rhaglenni'n barhaus. Canfuwyd bod rhai cydgysylltwyr fframwaith yn aneglur ynghylch cwmpas eu cyfrifoldebau ac nad oeddent yn ystyried bod monitro parhaus yn rhan o'u rôl, neu eu bod o'r farn nad oedd ganddynt yr amser i gyflawni dyletswyddau o'r fath. Yn gyffredinol, canfuwyd bod cydgysylltwyr y fframweithiau thematig llai yn ymgysylltu'n well â WEFO na chydgyssylltwyr fframweithiau gofodol.

47 Dim ond y fframweithiau strategol gofodol sy'n nodi unrhyw fanylion am flaenoriaethau neu brosiectau lleol; mae pob fframwaith thematig yn cynnwys adran ar y 'cyd-destun gofodol' sy'n nodi anghenion a blaenoriaethau ar lefel uchel ac nid yw'n ddefnyddiol iawn wrth ddyfunio prosiectau.

48 Y prif ddylanwadau yw polisiau cyfredol Llywodraeth Cymru, gwerthusiadau perthnasol eraill, profiad gyda'r rhaglenni blaenorol, negeseuon cynnar gan Weinidogion yn pwysleisio'r angen am gydweithredu ac ymdrechion swyddogion WEFO yn ystod y broses dewis prosiectau.

- 3.37 Soniodd nifer o'r cydgysylltwyr fframwaith a gyfwelwyd gennym am y wybodaeth sydd ar gael gan WEFO i olrhain cynnydd y fframweithiau. Roedd y rhan fwyaf ohonynt yn cael gwybodaeth am brosiectau a gymeradwywyd ac yn yr arfaeth, ond nid ar eu cynnydd o ran gwariant ac allbynnau. O ganlyniad, nid oeddent bob amser yn ymwybodol o unrhyw broblemau, er enghraifft, oedi, bylchau mewn darpariaeth neu ddyblygu gweithgarwch.
- 3.38 Gan weithredu ar un o argymhellion Adroddiad Guilford, mae WEFO yn datblygu *Fframwaith Blaenoriaethu Economaidd* er mwyn cefnogi'r gwaith o dargedu rhaglenni 2014-2020 ar feysydd allweddol o gyfle economaidd. Mae'r fframwaith drafft, a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2013, yn rhestru'r prif feysydd o gyfle, buddsoddiadau sy'n bodoli eisoes a rhai arfaethedig ym mhob maes, a'r potensial ar gyfer defnyddio Cronfeydd strwythurol i sicrhau bod y buddsoddiadau hyn yn cael yr effaith fwyaf bosibl. Y nod yw helpu noddwyr i ddatblygu prosiectau a fydd yn gwella'r synergedd rhwng buddsoddiadau sy'n bodoli eisoes yn yr economi yng Nghymru a'r Cronfeydd Strwythurol, a thrwy hynny sicrhau bod y rhaglenni'n cael yr effaith fwyaf bosibl drwy ddull gweithredu mwy penodol. Mae WEFO yn bwriadu diweddarau'r fframwaith yn rheolaidd er mwyn adlewyrchu'r newidiadau yn y cyd-destun economaidd a strategol, cyfleoedd economaidd sy'n dod i'r amlwg a chynnydd a wnaed wrth weithredu rhaglenni'r UE.

Mae WEFO wedi sefydlu system gadarn ar gyfer dewis prosiectau yn seiliedig ar feini prawf cadarn, sydd wedi gwella ansawdd cynigion prosiect

- 3.39 Mabwysiadodd WEFO dull newydd o flaenoriaethu, datblygu a dewis prosiectau ar gyfer rhaglenni 2007-2013. O gymharu â'r rhaglenni blaenorol, bellach ceir ymgysylltu llawer agosach rhwng noddwr y prosiect a WEFO er mwyn helpu noddwyr i ddatblygu cynigion o ansawdd uchel sy'n bodloni gofynion cyfundrefn asesu fwy heriol.
- 3.40 Mae WEFO yn annog darpar ymgeiswyr i gyhoeddi eu syniadau ar gyfer prosiect ar wefan WEFO ac i gydweithredu â phartïon eraill â diddordeb (y cam cyn datgan diddordeb) ac mae'n ystyried cynigion ar gam cynnar drwy ddatganiad o diddordeb⁴⁹. Mae'r cynigion cryfaf yn symud ymlaen i'r cam datblygu prosiect a chânt eu gwahodd i gyflwyno cynllun busnes manwl, sydd wedyn yn destun arfarnu pellach (*Arddangosyn 21*). Mewn gwirionedd, mae'r datganiad o ddiddordeb a'r cynllun busnes yn datblygu dros sawl fersiwn. Mae cynnwys gofynnol y cynllun busnes (*Atodiad 5*) yn darparu fframwaith cadarn ar gyfer asesu achos busnes pob cynnig. Canfu archwiliad gan yr Awdurdod Archwilio yn 2010 fod gwendidau gweithdrefnol (gyda rhai dogfennau allweddol yn anghyflawn neu ddiffyg gwybodaeth neu eglurhad digonol mewn rhai ohonynt) a nodwyd mewn archwiliad blaenorol yn 2009 wedi'u hunioni. Caiff y penderfyniad terfynol i gymeradwyo, gwrthod neu gadw prosiect wrth gefn ei wneud gan un o uwch swyddogion WEFO.

⁴⁹ Ar y dechrau, roedd dau gam mynegi diddordeb ond symleiddwyd y system gan WEFO ar ôl cyflogi arbenigwr ar newid busnes yn 2008 a chynnal adolygiad o'r broses. Nododd yr adolygiad hwnnw anghysondebau yn y ffordd yr oedd swyddogion datblygu prosiectau yn gweithredu a gwahaniaethau o ran yr amser a gymerwyd i ymateb i ymholiadau neu wybodaeth newydd.

- 3.41 Sefydlodd WEFO a Llywodraeth Cymru sawl math o gymorth i ategu'r broses o ddatblygu prosiect:
- a Ar ddechrau'r cam mynegi diddordeb, mae WEFO yn neilltuo swyddog datblygu prosiect i bob prosiect er mwyn bod yn brif bwynt cyswllt, helpu'r noddwr i ddatblygu'r prosiect ac arwain y gwaith o arfarnu'r prosiect.
 - b Mae aelodau eraill o staff WEFO yn rhoi cyngor arbenigol ar themâu trawsbynciol cynaliadwyedd amgylcheddol a chyfle cyfartal, monitro a gwerthuso, arfarnu ariannol, cyfathrebu a materion cydymffurfiaeth. Gall swyddogion datblygu prosiect hefyd gael gafael ar gyngor arbenigol Llywodraeth Cymru ar ystadau, caffael a materion cyfreithiol.
 - c Mae 'Tîmau Ewropeaidd Gofodol' yn annog cydweithrediad, yn rhoi cymorth a chyngor annibynnol i ddarpar ymgeiswyr ar y cam datblygu, yn cynorthwyo noddwyr ar y cam gweithredu ('ôl-ofal'), ac yn rhoi cyngor i sefydliadau ar wneud cynigion ar gyfer contractau cyflawni mewn ymarferion caffael. Darperir y swyddogaethau allgymorth hyn gan dîm arbenigol o fewn WEFO a 17 o dimau a leolir mewn awdurdodau lleol⁵⁰.
 - ch Mae Cydgysylltwyr Fframwaith Strategol Llywodraeth Cymru hefyd yn rhoi cyngor arbenigol ar bolisi i staff WEFO a noddwyr prosiect.
 - d Mae canllawiau ysgrifenedig ar gael ar wefan WEFO.
- 3.42 Mae WEFO yn asesu cynigion prosiect drwy eu sgorio'n uchel, canolig neu isel yn erbyn pob un o'r 12 o feini prawf dethol (Arddangosyn 22). Nid oes angen i brosiect gyrraedd trothwy penodol i gael ei gymeradwyo, er na fyddai WEFO yn cymeradwyo prosiect â llawer o sgorau 'isel' neu sgôr isel ar gyfer un o'r meini prawf allweddol a aseswyd ar y cam datgan diddordeb. Yn dilyn cymeradwyo prosiect, bydd WEFO yn defnyddio'r sgorau i nodi risgiau y gall fod angen eu rheoli fel rhan o'r broses fonitro.
- 3.43 Yn ein barn ni, mae'r meini prawf dethol yn gynhwysfawr ac yn briodol. Yn benodol, maent yn welliant ar y system sgorio fwy cadarn a ddefnyddiwyd i asesu prosiectau ESF yn y cylch rhaglennu blaenorol, a oedd yn cynnwys trothwy a bennwyd ymlaen llaw ar gyfer cymeradwyo prosiectau a llawer llai o gwmpas i arfer barn ar rinweddau cynllun y prosiect. At hynny, mae'r Comisiwn Ewropeaidd wedi nodi bod dull gweithredu WEFO yn enghraifft o arfer da. Mae WEFO yn bwriadu cynnal meini prawf tebyg ar gyfer cylch rhaglennu 2014-2020.
- 3.44 Dengys ein hastudiaethau achos fod WEFO yn cymhwyso pob un o'r 12 o feini prawf dethol mewn modd hyblyg ond yn ddigon trylwyr i ddod i benderfyniad eang am gryfder pob cynnig am brosiect. Canfuwyd nifer o enghreifftiau lle roedd y broses arfarnu wedi arwain at ostyngiadau mewn cost, gwelliannau o ran ansawdd neu fuddiannau eraill⁵¹. Roedd y rhain yn cynnwys:
- a Cwtogi gwaith cyfalaf datblygiad newydd heb gyfaddawdu buddiannau allweddol prosiect. Ystyriodd WEFO y gost fesul gwaith gormodol o gymharu â phrosiectau tebyg a negododd ostyngiad arfaethedig mewn costau o £1.2 miliwn yn erbyn yr amcangyfrif gwreiddiol o

50 Bwriadwyd i'r tîmau hyn, a phum tîm arall yn Llywodraeth Cymru, gyfrannu tuag at ddatblygu fframweithiau strategol, cydgysylltu â rhanddeiliaid, codi ymwybyddiaeth o'r Cronfeydd Strwythurol, ac ymgysylltu â chydgyssylltwyr y Fframwaith Strategol ynglŷn â monitro a gwerthuso prosiectau.

51 Wrth ymateb i'n harolwg, nododd un noddwr prosiect o'r sector addysg uwch: "As a result of the interactions with WEFO during the business plan development stage, we have ended up with a far superior project to the draft project originally submitted".

Arddangosyn 22 – Meini prawf asesu prosiect WEFO

Maen prawf (math)	Maen prawf (penodol) ¹
Ffactorau cyfrannu Y cyfraniad tebygol y bydd prosiect yn ei wneud at amcanion rhaglen.	<ul style="list-style-type: none"> • Cydweddu â strategaeth y cytunwyd arni a chyfrannu ati • Graddau'r ymgysylltu â phartneriaid • Diwallu anghenion y farchnad (tystiolaeth o fethiant penodol yn y farchnad neu fwlch mewn darpariaeth) • <i>Cyfraniad at themâu trawsbynciol</i> • <i>Cyfraniad at werth (gwerth am arian)</i> • <i>Cyfraniad at etifeddiaeth (effaith barhaus y tu hwnt i'r cyfnod ariannu)</i>
Ffactorau sicrwydd Y tebygolrwydd y caiff y prosiect ei gyflawni'n llwyddiannus.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Cyflawni'r dangosyddion a ragwelwyd</i> • Sicrwydd y pecyn ariannu • Cynlluniau cyflawni dibynadwy ar waith • Cymhwysedd sefydliadol a'r gallu i gyflawni • Strategaeth ymadael glir a chynaliadwy • <i>Cydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau perthnasol</i>

Noder:

¹ Yn dilyn proses adolygu busnes yn 2008, penderfynodd WEFO mai dim ond y pum maen prawf a ddangosir mewn llythrennau italig a gâi eu hasesu ar y cam datgan diddordeb. Caiff pob maen prawf ei asesu ar y cam datblygu prosiect.

Ffynhonnell: WEFO

- gost gwaith adeiladu o £3.9 miliwn. Sicraodd WEFO hefyd nifer o newidiadau i wella perfformiad amgylcheddol yr adeilad dan sylw, er enghraifft drwy ailgylchu 'dŵr llwyd'.
- b Rhoi cyngor ar gam cynnar ar sut i integreiddio cydraddoldeb a chynaliadwyedd amgylcheddol i mewn i brosiect sy'n rhoi cymorth i ddiwydiant gwyddorau'r môr yng Nghymru.
- 3.45 Fodd bynnag, canfu ein hadolygiad o grantiau WEFO i AWEMA dystiolaeth gymysg o effeithiolrwydd gweithdrefnau arfarnu yn yr achos penodol hwnnw. Canfu'r adroddiad fod WEFO wedi herio costau'r tri phrosiect a arfarnwyd ganddi yn 2009 a 2010 ac wedi'u cwtogi'n sylweddol, ond nid oedd wedi herio prosesau llywodraethu'r sefydliad a'i allu i gyflawni yn ddigonol o ystyried problemau blaenorol â phrosiectau a ariannwyd gan WEFO a phrosiectau a reolwyd gan rannau eraill o Lywodraeth Cymru.

Mae noddwyr prosiect yn fodlon ar y cyfan ar y cymorth a roddir gan WEFO, ond mae rhai o'r farn bod hyd a chymhlethdod cyffredinol y broses arfarnu yn anodd eu rheoli

3.46 Yn gyffredinol, roedd noddwyr prosiect yn croesawu'r swyddogion datblygu prosiect a gyflwynwyd, sy'n darparu un pwynt cyswllt parhaus drwy oes y prosiect. Canfu arolwg boddhad cwsmeriaid WEFO yn 2009 fod 73 y cant o'r ymatebwyr yn fodlon ar wybodaeth eu swyddog datblygu prosiect a bod 68 y cant yn fodlon ar ei effeithlonrwydd. Roedd y sylwadau a wnaed gan noddwyr prosiect mewn ymateb i'n harolwg ein hunain yn gadarnhaol ar y cyfan, er i rai profiadau negyddol gael eu nodi ynghylch anghysondeb cyngor a chyngor anghywir, diffyg canllawiau yn gyffredinol, lefel o graffu a her nad oedd yn ystyried profiad noddwyr prosiect, a chyflymder ymateb lle roedd angen i swyddogion datblygu prosiect gael gafael ar gyngor arbenigol gan swyddogion eraill WEFO neu Lywodraeth Cymru. Canfu arolwg cwsmeriaid WEFO yn 2009 fod cyfraddau boddhad yn uwch na 50 y cant ar gyfer holl dimau arbenigol WEFO, gyda chyfran gymharol uchel o ymatebion niwtral a chyfraddau anfodlonrwydd isel iawn⁵².

3.47 Mae barn ar agweddau eraill ar y system gymorth wedi amrywio:

- a Timau Ewropeaidd Gofodol - Yn gyffredinol ac er gwaethaf rhai pryderon am allu ac adnoddau, daeth gwerthusiad gan WEFO yn 2010 i'r casgliad bod y timau allgymorth a leolwyd mewn awdurdodau lleol a'r timau ESF a leolwyd yn Llywodraeth Cymru wedi cael effaith gadarnhaol. Roedd y timau wedi ehangu gwaith cydweithredol, gan ddatblygu prosiectau cenedlaethol a rhanbarthol cryfach, ac roeddent wedi helpu darpar gyflenwyr i wneud cais am gcontractau caffael.

Fodd bynnag, roedd rôl y timau a leolwyd yn Llywodraeth Cymru yn aneglur ac nid oeddent wedi ychwanegu'r un gwerth. Gan weithredu ar yr adolygiad, dileodd WEFO y Timau Ewropeaidd Gofodol hyn gan gynnal y cymorth drwy'r timau allgymorth.

- b Cydgysylltwyr fframwaith strategol – canfu arolwg cwsmeriaid WEFO yn 2009 fod 45 y cant o'r ymatebwyr yn fodlon ar y gwasanaeth a gawsant wrth geisio cyngor gan gydgysylltydd fframwaith strategol a bod 11 y cant yn anfodlon ar y gwasanaeth hwnnw, ond dim ond ar gyfer 42 y cant o'r prosiectau y ceisiwyd cyngor o'r fath ar y cam cyn datgan diddordeb a 51 y cant ar y cam datgan diddordeb.
- c Canllawiau ysgrifenedig – canfu arolwg barn cwsmeriaid WEFO yn 2009 fod cyfraddau boddhad yn amrywio o 39 y cant i 77 y cant yn dibynnu ar y canllawiau penodol, gyda'r gyfradd boddhad isaf ar gyfer canllawiau ar fodelau cyflawni, a ddiwygiwyd yn dilyn hynny.

3.48 Bu'n anodd iawn rhoi cymorth effeithiol yn ystod camau cynnar y rhaglenni oherwydd newidiadau mewn trefniadau gweinyddu rhaglenni, gyda llawer o noddwyr prosiect a staff WEFO yn anghyfarwydd â'r systemau newydd. Roedd rhai noddwyr, yn enwedig mewn llywodraeth leol a'r sector gwirfoddol, yn ansicr ynghylch y math o brosiectau a fyddai'n dderbyniol i WEFO o ran maint, graddau'r cydweithredu a ddisgwyliid, a ph'un a oedd WEFO yn disgwyl i Lywodraeth Cymru yn hytrach na sefydliadau eraill noddol prosiectau mewn meysydd polisi penodol. Nid oedd canllawiau ar y materion hyn bob amser ar gael yn hawdd. Cafwyd hefyd rai pryderon cynnar ymhlith noddwyr prosiect ynghylch yr amser a gymerwyd gan WEFO i brosesu ceisiadau, faint o wybodaeth y gofynnwyd amdani a nifer y

52 Caiff noddwyr prosiect eu hannog i gyfeirio pob ymholiad drwy'r swyddog datblygu prosiectau. Ymddengys bod gan noddwyr a swyddogion datblygu prosiectau feddwl mawr o gyngor timau WEFO ar y themâu trawsbynciol, sef cynaliadwydd amgylcheddol a chyfle cyfartal yn arbennig. Mae'r timau hynny wedi cael adnoddau da. Mae'r cyngor gan arbenigwyr eraill wedi cymryd mwy o amser i'w gael fel arfer, yn aml oherwydd cyfyngiadau ar adnoddau. Cymerodd sawl mis i gael cyngor cyfreithiol terfynol ar gydymffurfiaeth â rheoliadau Cymorth Gwladwriaethol a chaffael cyhoeddus wrth i drafodaethau gael eu cynnal ar fodelau cyflawni a ganiateir.

fersiynau o gynlluniau busnes yr oedd yn rhaid iddynt eu llunio er mwyn mynd i'r afael ag adborth WEFO. Yn 2009, cyhoeddodd WEFO ganllawiau newydd a chynhwysfawr i noddwyr a swyddogion datblygu prosiect a chynhaliwyd digwyddiadau hyfforddi ar sut i lunio cynllun busnes.

- 3.49 Yn gyffredinol, nododd ymatebion i'n harolwg farn gymysg ar gynllun a gweithrediad y system ar gyfer gweinyddu'r cam 'cyn cymeradwyo', er bod swyddogion datblygu prosiect WEFO yn naturiol o bosibl yn fwy tebygol o fod o'r farn bod y system wedi'i chynllunio'n dda ac yn cael ei rhedeg yn dda. Mae'r broses sy'n arwain at gymeradwyo prosiect fel arfer yn cymryd o leiaf naw mis ac yn aml llawer hirach i'w chwblhau. Dywedodd un noddwr prosiect sector preifat wrth ymateb i'n harolwg fod ei brosiect, oherwydd yr amser a gymerwyd, eisoes wedi'i gwblhau yn rhannol cyn y cam cymeradwyo terfynol a bod hyn yn ei gwneud hi'n anodd rheoli cyllid a disgwyliadau noddwyr am gymeradwyaeth gyflym o'u prosiectau.
- 3.50 Er bod WEFO yn monitro nifer y prosiectau yn yr arfaeth a'u gwerth, nid yw'n monitro'r amser a dreulir ar bob cam o'r broses o ddatblygu a dewis prosiectau yn ffurfiol. Mae'r amser a dreulir ar bob cam yn dibynnu ar ffactorau y tu hwnt i reolaeth uniongyrchol WEFO i raddau helaeth, ac felly cred WEFO fod targedau cadarn ar gyfer amseroedd arfarnu yn amhriodol. Fodd bynnag, mae effeithlonrwydd cyffredinol y broses, a pha mor gyflym y caiff Cronfeydd Strwythurol eu defnyddio, yn dibynnu ar amseroldeb y broses datblygu prosiectau i raddau helaeth.
- 3.51 Er bod hyd y broses, ei gofynion gweinyddol, a graddau'r adborth gan WEFO yn ystod y broses, wedi peri rhwystredigaeth i rai noddwyr prosiect, nid ydym wedi nodi unrhyw gonsensws clir o ran y gwelliannau y gellir eu gwneud. Mae'r broses wedi esblygu dros amser ac, yn ein barn ni, nid

oes angen gwneud unrhyw newidiadau sylfaenol i'r system datblygu ac arfarnu prosiectau ar gyfer y cylch rhaglennu nesaf, er y gellid gwella rhai agweddau penodol ar y broses. Dylai hyn hefyd helpu i sicrhau proses bontio ddidrafferth. Yn yr un modd, daeth Adolygiad Guilford i'r casgliad ei bod yn well adeiladu ar y prosesau sy'n bodoli eisoes na gwneud newidiadau sylweddol, ond awgrymodd y dylid profi cymhwysedd prosiect a'r modd y mae'n cydweddu â chyfleoedd economaidd a nodwyd ar gam cynnar iawn. Gan weithredu ar argymhellion yr adroddiad, mae WEFO yn bwriadu cyflwyno dull gweithredu diwygiedig ar gyfer rhaglenni 2014-2020. Caiff cymhwysedd ac addasrwydd strategol eu trafod â noddwr fel rhan o gam cynllunio cyn i'r broses ffurfiol ddechrau, gydag asesiad manylach, yn canolbwyntio ar risgiau cyflawni, yn cael ei gynnal ar ôl i'r cynllun busnes ddod i law. Cyflwynir y cam cynllunio yn lle'r cam datgan diddordeb ffurfiol ac fe'i cynhelir ar ffurf sgwrs strwythuredig rhwng y noddwr a WEFO ar ofynion allweddol y prosiect. Gellir terfynu'r cais ar unrhyw adeg os bydd WEFO o'r farn na fydd yn bodloni meini prawf arfarnu hanfodol yn llawn.

Mae rheoli ariannol yn gadarn

Mae trefniadau WEFO ar gyfer rheoli arian rhaglenni yn gweithredu o fewn fframwaith o reolaethau a nodir gan yr UE

- 3.52 Mae'r Comisiwn Ewropeaidd wedi cyhoeddi canllawiau manwl ar sut y dylai rheolaethau ariannol weithredu yn ymarferol. Er nad ydynt yn gyfreithiol gyfrwymol, mae risg y byddai'r Comisiwn yn atal taliadau pe na fyddai WEFO yn dilyn y canllawiau hyn mewn unrhyw ffordd berthnasol. At hynny, gall y Comisiwn gymhwyso 'cywiriadau ariannol' (tynnu arian yn ôl o raglen) os bydd yn canfod achosion difrifol o dorri'r rheoliadau. Felly, mae er budd WEFO i nodi ac unioni achosion o afreoleidd-dra ei hun.

Mae angen i WEFO hefyd dalu grantiau mewn ffordd amserol, cael ad-daliad gan y Comisiwn Ewropeaidd a sicrhau bod y gyfran fwyaf bosibl o arian a neilltuwyd i raglenni yn cael ei gwario cyn i'r rhaglenni gau. Mae hyn yn cynnwys rheoli'r risg y bydd cyfraddau cyfnewid yn amrywio a phrosiectau yn tanwario.

Mae datblygu system TG newydd wedi ei gwneud yn haws i WEFO reoli arian y rhaglenni

- 3.53 Er mwyn ei helpu i reoli rhaglenni 2007-2013, comisiynodd WEFO system TG newydd ar-lein, sef PPIMS⁵³. Cyflwynwyd y system ym mis Mehefin 2008 wrth i'r prosiectau cyntaf gael eu datblygu. Bu'n rhaid cwtogi ar rywfaint o swyddogaethau'r system i ddechrau yn dilyn gorwariant sylweddol, ond mae'r rhan fwyaf o'r swyddogaethau hyn bellach wedi'u hadfer ac mae'r system yn gweithio'n ddidrafferth. Mae'r system yn galluogi:
- a ymgeiswyr i gyflwyno datganiadau o ddiddordeb, cynlluniau busnes a chynlluniau cyflawni yn electronig;
 - b noddwyr i gyflwyno hawliadau grant yn electronig, gyda llawer o'r cyfrifiadau bellach yn cael eu gwneud yn awtomatig, a chael arian yn llawer cynt nag o'r blaen;
 - c staff WEFO i ddogfennu ffeiliau yn electronig mewn system safonol, gan gael gwared ar ffeiliau papur i raddau helaeth, ac arbed amser drwy brosesu hawliadau grant a gwybodaeth arall yn electronig; a
 - ch rheolwyr WEFO i gael gafael ar ystod eang o wybodaeth reoli yn gynt nag o'r blaen, gan eu helpu i wella gwaith rhagamcanu a chael arian gan y Comisiwn Ewropeaidd yn gynt nag o'r blaen.

- 3.54 Mae WEFO yn amcangyfrif bod y system newydd wedi arwain at arbedion effeithlonrwydd blynyddol yn ei phrosesau gweinyddu ei hun o ychydig o dan £277,000 o gymharu â'r gost cyfalaf untro o £18.1 miliwn a chostau rhedeg blynyddol o tua £1.25 miliwn y flwyddyn. Nid aseswyd arbedion ar gyfer noddwyr prosiect, ac maent yn anodd eu gwerthuso o ystyried newidiadau eraill sydd wedi gwneud gofynion adrodd yn fwy beichus yn gyffredinol. Cred WEFO mai prif fudd system PPIMS fu atgyfnerthu'r rhaglen reoli drwy wella ansawdd ac amseroldeb gwybodaeth reoli bwysig. Mae hyn yn ei dro yn arwain at fuddiannau ymarferol o ran rhagamcanu, adrodd a hawlio ad-daliadau gan y Comisiwn Ewropeaidd. Noda'r Comisiwn Ewropeaidd fod y system yn feincnod ar gyfer awdurdodau rheoli eraill oherwydd yr amrywiaeth o swyddogaethau sydd ganddi. Mae WEFO yn hyderus y gall barhau i ddefnyddio'r system am wyth mlynedd arall heb fod angen llawer o fuddsoddiad ychwanegol.

Mae WEFO yn talu grantiau mewn ffordd amserol ar ôl cynnal gwiriadau priodol ac mae wedi atgyfnerthu rheolaethau dros flaendaliadau yn ddiweddar

- 3.55 Mae tîm taliadau WEFO yn gyfrifol am gadarnhau hawliadau, gwneud taliadau a mynd ar drywydd hawliadau hwyr er mwyn sicrhau y caiff arian rhaglenni ei dalu mewn ffordd amserol. Fel arfer caiff taliadau eu gwneud mewn ôl-ddyledion ond gall sefydliadau gwirfoddol gael blaendaliadau yn erbyn hawliadau yn y dyfodol yn seiliedig ar wariant amcangyfrifedig. Cynhelir gwiriadau dilysu sylfaenol yn awtomatig drwy system PPIMS. Ceir dwy lefel o wiriadau ychwanegol:

53 Nid ydym wedi archwilio'r broses gaffael nac unrhyw agwedd arall ar y prosiect hwn yn fanwl fel rhan o'r astudiaeth hon. Mae rhagor o fanylion am brosiect PPIMS ar gael yn adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru, Darparu Gwasanaethau TGCh a Phrosiectau TGCh o dan Contract Merlin, Awst 2011 (Astudiaeth Achso 1, tudalen 42).

- a Mae tîm taliadau WEFO yn cynnal gwiriadau desg er mwyn sicrhau bod hawliadau yn ymddangos yn rhesymol. Mae pob hawliad wedi'i gefnogi gan restr o drafodion a gaiff ei adolygu ar gyfer unrhyw eitemau a all fod yn anghymwys, ac ers canol 2012 cynhelir gwiriadau sampl ar ddogfennaeth ategol er mwyn cadarnhau bod costau yn ddilys ac wedi'u talu.
- b Mae pob noddwr yn cyflogi archwilydd allanol annibynnol ar gontract, a elwir yn gyfrifydd adrodd, er mwyn cynnal archwiliad blynyddol a chyflwyno adroddiad i WEFO ar ddigonolrwydd rheolaethau a ph'un a oedd y gwariant a hawliwyd yn ystod y cyfnod yn gymwys ac wedi'i nodi'n gywir. Swyddfa Archwilio Cymru sy'n cynnal yr archwiliadau hyn ar gyfer y rhan fwyaf o brosiectau. Ar ôl derbyn adroddiad yr archwilydd, bydd WEFO yn ceisio datrys unrhyw faterion a godwyd gan yr archwilydd ac yn addasu taliad nesaf y grant i gwmpasu unrhyw wallau a ganfuwyd.
- 3.56 Mae lefel y gweithgarwch craffu yn llawer uwch nag yn ystod y cylch rhaglennu blaenorol, ac mae'r nifer lai o brosiectau yn y cylch cyfredol wedi helpu yn hyn o beth. Mae'r Awdurdod Archwilio (Tîm Archwilio Cronfeydd Ewropeaidd Llywodraeth Cymru, sy'n arfer swyddogaethau archwilio ar ran y Comisiwn Ewropeaidd) wedi adolygu'r system taliadau ac wedi dod i'r casgliad ei bod yn effeithiol.
- 3.57 Yn 2012, atgyfnerthodd WEFO reolaethau dros flaendaliadau i sefydliadau yn y trydydd sector ar ôl colli'r rhan fwyaf o'r £300,000 o arian Ewropeaidd a ddarparwyd gan AWEMA, a aeth yn fethdalwr ar ôl cael blaendaliadau heb wario'r arian ar y gweithgarwch prosiect a gymeradwywyd. Mae hyn yn un o risgiau cynhenid blaendaliadau. Mae WEFO bellach yn ei gwneud yn ofynnol i sefydliad gwirfoddol brofi bod angen blaendaliadau arno er mwyn ariannu'r prosiect ac wedi tynhau gweithdrefnau cymeradwyo ac amodau grant er mwyn lleihau'r risg y caiff arian ei golli neu na chaiff ei drosglwyddo i gontractwyr mewn ffordd amserol⁵⁴.
- 3.58 Mae'r broses o lunio hawliad sy'n cyrraedd safonau gofynnol y rheoliadau yn gymharol feichus i noddwyr ac mae risg y bydd hawliadau hwyr neu hawliadau wedi'u tanddatgan yn lleihau faint o arian y gall WEFO ei hawlio gan y Comisiwn Ewropeaidd, gan effeithio ar berfformiad yn erbyn targedau gwariant ac o bosibl arwain at ddadymrwymo arian rhaglenni. Yn gyffredinol, fodd bynnag, ceir hanes cymharol dda: mae noddwyr yn gwneud 80 y cant o'u hawliadau ar amser (o fewn tair wythnos i ddiwedd y chwarter y mae'r hawliad yn berthnasol iddo) ac nid yw'r rhan fwyaf o'r hawliadau sy'n weddill yn fwy nag ychydig wythnosau yn hwyr. Mae'r tîm taliadau yn mynd ar drywydd hawliadau hwyr yn rheolaidd ac yn talu tua 90 y cant o hawliadau o fewn y cyfnod targed o bedair wythnos i'w derbyn. Canfu arolwg cwsmeriaid WEFO yn 2009 fod 72 y cant o'r ymatebwyr yn fodlon neu'n fodlon iawn ar yr amser a gymerwyd i dalu hawliadau grant.
- 3.59 Un o is-adrannau WEFO yw'r 'Awdurdod Ardystio' sy'n gyfrifol am gyflwyno ceisiadau am ad-daliadau i'r Comisiwn Ewropeaidd ar ôl cynnal y gwiriadau priodol i sicrhau mai dim ond gwariant dilys a gynhwysir. Mae'r Awdurdod Archwilio wedi adolygu systemau a rheolaethau'r Awdurdod Ardystio ac yn fodlon eu bod yn effeithiol.

⁵⁴ Swyddfa Archwilio Cymru, *Cyberthynas Llywodraeth Cymru âChymdeithas Lleiafrifoedd EthnigCymru Gyfan*, Hydref 2012, paragraffau 3.37 (colli arian) a 3.49 (atgyfnerthu rheolaethau). Noda paragraff 3.37 i WEFO dalu £301,614 yn fwy na'r swm a hawliwyd a bod gwariant anghymwys anadenilladwy wedi cynyddu cyfanswm yr arian a gollwyd i £405,705.

Mae WEFO mewn sefyllfa dda i reoli amrywiadau yn y gyfradd gyfnewid a risgiau ariannol wrth i'r rhaglenni dynnu at eu terfyn

3.60 Gan fod WEFO yn gwneud ymrwymadau a thaliadau i noddwyr prosiect mewn punnoedd sterling, ond yn cael ei had-dalu gan y Comisiwn Ewropeaidd mewn ewros, mae WEFO yn gwneud elw neu golled yn seiliedig ar y gwahaniaeth rhwng y gyfradd gyfnewid pan gaiff taliad ei wneud i noddwr prosiect a phan gaiff arian yr UE ei hawlio mewn gwirionedd. Gall yr enillion a'r colledion hyn fod yn sylweddol oherwydd anwadalrwydd y gyfradd gyfnewid a'r amser sy'n mynd heibio, a all fod yn fisoedd lawer. Ni ddechreuodd WEFO wneud taliadau tan 2009, ar ôl i werth yr ewro gyrraedd ei lefel isaf ac, ers yr adeg honno, mae cryfder cynyddol y bunt wedi tueddu i arwain at golledion o £5.9 miliwn yn 2010, £6.6 miliwn yn 2010 a £5.8 miliwn yn 2011. Fodd bynnag, gwnaeth WEFO elw o £655,000 yn 2012, gan adlewyrchu mantais y bunt wannach yn ail hanner y flwyddyn a phenderfyniad WEFO i wneud ceisiadau mwy rheolaidd am ad-daliadau i'r Comisiwn Ewropeaidd. Parhaodd y duedd yn 2013 gydag enillion cyfnewid disgwylidig o £4.6 miliwn ar gyfer y flwyddyn gyfan.

3.61 Pe bai gwerth y bunt yn gwanhau yn ystod 2014 a 2015, gallai WEFO ei chael hi'n anodd sicrhau bod cyllidebau'r rhaglenni (a bennwyd mewn ewros) yn cael eu defnyddio'n llwyr erbyn i'r rhaglenni gau yn 2015. I'r gwrthwyneb, pe bai gwerth y bunt yn cryfhau, gallai fod yn rhaid i WEFO ganslo neu gwtogi rhai prosiectau neu ddod o hyd i arian o adnoddau Llywodraeth Cymru er mwyn talu cost llawn prosiectau a gymeradwywyd. Byddai'n anodd delio â hyn pe bai'n digwydd ar gam hwyr iawn, ond gallai WEFO, pe bai angen, ariannu gweithrediadau parhau drwy raglennu newydd 2014-2020 ar yr amod bod gweithdrefnau cymeradwyo prosiectau

ar waith. Mae'r ffaith bod prosiectau yn tueddu i danwario yn erbyn eu cyllidebau gwreiddiol yn cymhlethu ymhellach y dasg o sicrhau bod cyllidebau rhaglenni yn cael eu gwario'n llwyr.

3.62 Polisi presennol WEFO yw i ymrwymo mwy na gwerth sterling presennol dyraniadau rhaglenni er mwyn caniatáu ar gyfer tanwariant gan brosiectau a goblygiadau unrhyw gynnydd sylweddol yng ngwerth y bunt. Yn seiliedig ar brofiad o raglenni 2000-2006, mae WEFO yn bwriadu gorymrwymo rhaglenni ERDF bump y cant a rhaglenni ESF 10 y cant. Mae gan raglenni ERDF fwy o brosiectau cyfalaf yr ystyrir eu bod yn llai tebygol o danwario na phrosiectau refeniw. Defnyddiodd WEFO ddull tebyg yn llwyddiannus ar gyfer rhaglenni 2000-2006, gan sicrhau bod 97 y cant o arian yr UE a oedd ar gael yn cael ei wario er gwaethaf cynnydd annisgwyl yng ngwerth yr ewro yn y ddwy flynedd cyn i'r rhaglenni gau yn 2009.

Mae gan WEFO systemau rheoli ariannol effeithiol ar y cyfan i sicrhau cydymffurfiaeth â rheoliadau'r UE, ond gallant fod yn faich gweinyddol trwm i noddwyr

3.63 Mae'r Awdurdod Archwilio wedi dod i'r casgliad bod system reoli WEFO yn darparu rheolaethau effeithiol a bod trefniadau a gweithdrefnau WEFO yn cydymffurfio'n llawn â rheoliadau perthnasol y DU. Mae gan yr Awdurdod Archwilio strategaeth archwilio sy'n cynnwys asesu holl systemau rheoli gwybodaeth WEFO dros y cyfnod rhaglennu er mwyn sicrhau eu bod yn gweithredu'n effeithiol yn ymarferol. Mae canlyniadau'r archwiliadau o systemau hyd yma wedi bod yn dda: canfuwyd bod y rhan fwyaf o systemau yn gweithio'n dda a gwnaed gwelliannau a argymhellwyd o fewn 12 mis. Mae'r Awdurdod Archwilio wedi rhoi barn archwilio ddiamod (mewn geiriau eraill, mae'r rheolaethau yn effeithiol) ym mhob un o'i adroddiadau rheoli blynyddol hyd yma.

3.64 Caiff yr Awdurdod Archwilio ei hun ei archwilio gan y Comisiwn Ewropeaidd. Cyhoeddodd y Comisiwn dri adroddiad archwilio ar gyfer y rhaglenni cyfredol a oedd yn gadarnhaol ar y cyfan, ond mae wedi codi pryderon yn ddiweddar ynghylch y fethodoleg samplu a ddefnyddiwyd gan yr Awdurdod Archwilio i ddewis prosiectau a thrafodion ar gyfer profion archwilio a'r sail a ddefnyddiwyd i gyfrifo cyfraddau gwallau rhagamcanol. Fel sawl rhanbarth arall yn Ewrop, mae'r Awdurdod Archwilio hyd yn hyn wedi defnyddio methodoleg samplu ar hap nad yw'n ystadegol, ond mae'r Comisiwn Ewropeaidd bellach yn gorfodi canllawiau a gyhoeddwyd yn ddiweddar sy'n argymhell dull ystadegol yn seiliedig ar waith samplu uned ariannol. Mae gwaith yn mynd rhagddo i ailgyfrifo cyfraddau gwallau yn seiliedig ar samplau ystadegol. Tra bod y gwaith hwn yn mynd rhagddo, ac er mwyn bod yn ofalus, penderfynodd y Comisiwn atal taliadau ERDF i WEFO dros dro ym mis Rhagfyr 2013. Dengys y ffigurau diweddaraf fod cyfraddau gwallau yn parhau'n isel yng Nghymru ar y cyfan ac mae Llywodraeth Cymru yn obeithiol y caiff y mater ei ddatrys yn fuan.

3.65 Mae systemau WEFO yn cynnwys cyfres o 'wiriadau rheoli' er mwyn sicrhau bod prosiectau'n cydymffurfio â'u rhwymedigaethau a nodi gwallau cyn i'r gwariant cysylltiedig gael ei ddatgan i'r Comisiwn Ewropeaidd. Yn unol â rheoliadau'r UE, mae'r gwiriadau hyn yn cynnwys:

- a 'gwiriadau gweinyddol' ar bob hawliad er mwyn sicrhau ei fod wedi'i gyfrifo'n gywir, bod arian cyfatebol wedi'i gael a bod y costau'n gymwys, a'i fod wedi'i gefnogi gan anfonebau; a
- b 'gwiriadau yn y fan a'r lle' er mwyn cadarnhau bod prosiectau'n mynd rhagddynt yn unol ag amodau'r grant a chadarnhau eu bod yn

cydymffurfio â rheoliadau na ellir eu hasesu'n ymarferol ar y cam hawliadau, er enghraifft cydymffurfiaeth lawn â rheoliadau caffael a chyhoeddusrwydd.

3.66 Mae'r gwiriadau gweinyddol yn cynnwys gwaith y Tîm Taliadau ac archwilwyr allanol, a elwir yn gyfrifwyr adrodd (Swyddfa Archwilio Cymru fel arfer) sy'n gweithredu o dan gyfarwyddyd WEFO. Mae tîm arolygu a gwirio prosiectau WEFO yn cynnal gwiriadau 'yn y fan a'r lle'. Mae'r tîm hefyd yn adolygu system rheolaethau'r noddwr ac yn profi trafodion mewn ffordd debyg i'r archwilydd cyffredinol. Nod y tîm, dros y cyfnod rhaglennu, yw ymweld â phrosiect cyntaf pob noddwr ac asesu 50 y cant o'r prosiectau sy'n weddill ar sail sampl sy'n seiliedig ar risg. Mae'r tîm wedi atgyfnerthu ei weithdrefnau ac mae wrthi'n gwella sgiliau staff mewn ymateb i feirniadaeth gan archwilwyr am ei ddetholiad o samplau, dogfennaeth, ansawdd gwaith a gweithdrefnau ar gyfer mynd ar drywydd argymhellion⁵⁵. At hynny, mae'r tîm bellach yn adolygu rheolaethau ariannol cyffredinol, trefniadau llywodraethu a hyfywedd ariannol yn y prosiectau hynny lle mae WEFO wedi nodi risg benodol yn y meysydd hyn.

3.67 Mae'r Awdurdod Archwilio hefyd yn archwilio sampl o brosiectau bob blwyddyn er mwyn cadarnhau bod y gwariant a hawliwyd gan WEFO yn ddilys ac yn gywir. Mae'r sampl yn cwmpasu pob prosiect sy'n cyfrif am fwy na dau y cant o'r arian a hawliwyd gan WEFO ac o leiaf 10 y cant o'r prosiectau eraill. Gall archwilwyr yr UE ei hun ac Archwilwyr Llys Ewrop hefyd archwilio systemau rheoli WEFO a phrosiectau unigol, er bod archwiliadau o'r fath yn anghyffredin ac yn llai sylweddol o lawer na gwaith yr Awdurdodau Rheoli ac Archwilio.

⁵⁵ Pryderon a godwyd mewn adroddiadau gan archwilwyr y Comisiwn Ewropeaidd (Tachwedd 2009) a'r Awdurdod Archwilio (Ebrill 2010). Canfu adroddiad dilynol gan yr Awdurdod Archwilio ym mis Mehefin 2010 fod y gwelliannau a argymhellwyd i weithdrefnau wedi'u gwneud, a bod y tîm yn rhoi cymorth i'r rhan fwyaf o'i staff ennill cymwysterau archwilio a chyfrifeg broffesiynol.

- 3.68 Ategir y rheolaethau hyn gan ganllawiau ysgrifenedig helaeth ynghyd â chysiau hyfforddi i noddwyr prosiect ar y broses archwilio a sut i gydymffurfio â'r prif reoliadau. Cyfyngwyd hyfforddiant yn wreiddiol i staff Llywodraeth Cymru ond ers hynny fe'i hestynnwyd i noddwyr eraill.
- 3.69 Y gyfradd gymhwyso – cyfradd y gwallau neu wallau posibl a ganfuwyd gan gyfrifwyr adrodd – oedd 0.44 y cant o'r gwariant a archwiliwyd hyd at 30 Medi 2013, gostyngiad calonogol o gymharu ag 1.09 y cant pan gofnodwyd y ffigurau gyntaf ym mis Awst 2011. Hon oedd cyfradd weddilliol y gwallau ar ôl i unrhyw waith unioni, sydd weithiau'n sylweddol, gael ei wneud. Cyfanswm cyfradd y gwallau a nodwyd gan reolaethau rheoli WEFO oedd 0.65 y cant hyd at ddiwedd mis Medi 2013. Ymhlith y problemau cyffredin a ganfuwyd mewn gwiriadau rheoli⁵⁶ mae:
- a **Gwariant anghymwys:** symiau cymharol fach a hawliwyd ar gyfer gwasanaethau nas cwmpeisir gan y Rhaglenni neu ar gyfer taliadau na chawsant eu gwneud neu a wnaed y tu hwnt i gyfnod y prosiect.
 - b **Costau anuniongyrchol** a gyfrifwyd yn anghywir. Gall y broses o ddosrannu gorbenion i brosiectau fod yn gymhleth a rhaid iddi gael ei gwneud gan ddefnyddio dull a gymeradwywyd gan WEFO, gan ddiweddarau cyfraddau gorbenion drwy gydol y prosiect. Mae WEFO wedi ceisio symleiddio'r broses i noddwyr drwy gymeradwyo costau gorbenion cyfradd sefydlog i noddwyr yn y sector addysg uwch [ac mae'n bwriadu ymestyn yr arfer hwn i sectorau eraill].
 - c Mae angen **taflenni amser** i gefnogi'r costau a hawliwyd ar gyfer staff sy'n gweithio'n rhan amser ar brosiect, ond ni chânt eu cadw weithiau, gan olygu bod y gwariant staff cysylltiedig yn cael ei ystyried yn anghymwys.
- ch **Adalw dogfennau:** gwelwyd problem gynyddol lle nad yw prosiectau'n cadw'r holl ddogfennau sydd eu hangen i gefnogi eu hawliadau grant.
- 3.70 Yn ddiweddar, mae WEFO wedi nodi problem sy'n dod i'r amlwg lle na all noddwyr ddarparu tystiolaeth ddigonol i ddangos eu bod wedi cydymffurfio â rheoliadau caffael yr UE, a lle nad yw rhai eraill yn gallu cefnogi eu hallbynnau a hawliwyd. Serch hynny, mae cyfradd gyffredinol y gwallau yn gymharol isel ac nid yw'r problemau a nodwyd uchod yn adlewyrchu gwendidau sylfaenol a fyddai'n rhoi'r gwaith o gyflawni'r rhaglenni yn y fantol. Mae'r gwiriadau rheoli yn effeithiol o ran lleihau nifer y gwallau mewn gwariant a gaiff ei ddatgan i'r Comisiwn Ewropeaidd (h.y. ar ôl unioni gwallau a ganfuwyd gan gyfrifwyr adrodd): dim ond 0.36 y cant oedd cyfradd ragamcanol y gwallau a nodwyd gan yr Awdurdod Archwilio wrth brofi gwariant prosiectau yn 2012 (y flwyddyn ddiweddaraf y mae ffigurau ar gael ar ei chyfer), a oedd yn ostyngiad o 0.46 y cant ar gyfer 2011 a thipyn yn is na'r trothwy perthnasedd o ddau y cant a bennwyd gan y Comisiwn Ewropeaidd. Mae'r sefyllfa hon yn cyferbynnu'n ffafriol ag awdurdodau rheoli mewn manau eraill yn y DU a'r UE, y mae rhai ohonynt wedi wynebu taliadau'n cael eu hatal a/ neu gosbau ariannol mawr oherwydd gwallau a ganfuwyd gan awdurdodau archwilio. Nid yw'r rhaglenni cyfredol wedi bod yn destun unrhyw gywiriadau ariannol hyd yma, yn wahanol i'r rhaglenni blaenorol y gwnaed cywiriadau ariannol o tua £19 miliwn ar eu cyfer mewn grantiau gan y Comisiwn Ewropeaidd yn 2005⁵⁷.

⁵⁶ Grŵp Cyflawni a Chydymffurfio WEFO, adroddiad i Bwyllgor Monitro'r Rhaglenni, Mehefin 2013.

⁵⁷ Cywiriad ariannol yw lleihad yn yr arian grant a hawliwyd oddi wrth y CE er mwyn adlewyrchu gwallau neu wendidau gweithdrefnol. Gall yr awdurdod rheoli ei hun ofyn am y cywiriad, ac os felly ni chaiff cyfanswm yr arian sydd ar gael ei leihau a gellir ailgyrchu'r arian a gollwyd drwy'r cywiriad mewn prosiectau eraill, neu gall y Comisiwn Ewropeaidd ei orfodi ar ôl archwiliad, ac os felly caiff yr arian a ddyrannwyd i'r rhaglen ei leihau fel arfer. Yn 2005 rhoddodd WEFO wybod am wall ei hun a derbyniodd y CE y cywiriad heb leihau'r arian a oedd ar gael i'r rhaglenni.

- 3.71 Er bod system rheolaeth ariannol WEFO yn effeithiol, mae'n rhoi baich gweinyddol trwm ar noddwyr. Mae'r gofynion yn llawer mwy heriol nag ar gyfer rhaglenni a ariennir gan Lywodraeth Cymru yn gyfan gwbl ac mae'r gyfundrefn archwilio yn fwy llym. Er enghraifft, mae'r Awdurdod Archwilio yn gwirio cydymffurfiaeth â rheoliadau caffael cyhoeddus yn llawer mwy manwl ac mae unrhyw achosion o dorri rheoliadau a nodir gan y Comisiwn Ewropeaidd yn arwain at gosb ariannol benodedig ar gyfer yr awdurdod rheoli perthnasol, y gellir ei throsglwyddo i'r noddwr.
- 3.72 Nododd ein harolwg o noddwyr prosiect a swyddogion datblygu prosiect rywfaint o rwystredigaeth ymhlith noddwyr o ran natur a graddau'r rheolau a'r prosesau archwilio ac arolygu beichus. Soniodd nifer o ymatebwyr am yr anawsterau o ran cael atebion defnyddiol ac amserol gan WEFO i gwestiynau am gydymffurfiaeth, er enghraifft p'un a oedd costau penodol yn gymwys. Nododd yr ymatebion i'r arolwg bod noddwyr a WEFO yn pryderu am wneud penderfyniad anghywir a allai olygu bod arian yn cael ei adennill gan yr UE, ond gall y pwyll a'r gofal sy'n deillio o hynny arwain at ansicrwydd ac oedi rhwystredig.
- 3.73 Roedd rhywfaint o bryder hefyd ynghylch dyblygu gweithdrefnau archwilio gan y tîm Arolygu a Gwirio Prosiectau, yr archwilwyr allanol a'r Awdurdod Archwilio. Er bod ffocws a diben pob un o'r dulliau rheoli hyn yn wahanol, maent i gyd yn cynnwys asesiad o reolaethau ac mae llawer o'r profion a gynhelir ganddynt yr un fath neu'n debyg. Caiff y prosiectau mwyaf eu harchwilio o leiaf ddwywaith y flwyddyn, unwaith gan yr Awdurdod Archwilio ac unwaith eto gan gyfrifydd adrodd y prosiect ei hun. Caiff prosiectau eraill eu harchwilio gan eu cyfrifydd adrodd bob blwyddyn ond maent yn llai tebygol o lawer o gael eu harchwilio gan yr Awdurdod Archwilio neu'r tîm Arolygu a Gwirio Prosiectau fel rhan o'u profion sampl o wariant.
- 3.74 Cyfyngir ar allu WEFO i ddatrys y dyblygu hyn a lleihau'r baich gweinyddol cyffredinol gan reoliadau'r UE a'r canllawiau a gyhoeddwyd gan y Comisiwn Ewropeaidd. Serch hynny, mae rhywfaint o le i leihau gorgyffwrdd. Er enghraifft, mae'r profion a gynhelir gan y tîm taliadau ers 2012 (a gyflwynwyd yn ôl argymhelliad gan yr Awdurdod Archwilio) yn dyblygu rhywfaint o'r gwaith a wneir gan y cyfrifydd adrodd. Mae'r canllawiau'n nodi'r math o wiriadau rheoli sydd eu hangen, ond nid yw'n nodi bod angen iddynt ddigwydd fwy nag unwaith. Felly, dylai fod yn bosibl ailystyried sut y gellir gweithredu'r argymhelliad hwn er mwyn sicrhau nad oes perygl o ddyblygu gwaith arolygu.
- 3.75 Mewn ymateb i ymgynghoriad WEFO ym mis Chwefror 2014 ar drefniadau gweithredu ar gyfer y cyfnod rhaglennu nesaf, awgrymwyd nifer o fesurau ymarferol gennym i wella'r gyfundrefn archwilio sy'n deillio o'n profiad fel cyfrifydd adrodd, megis teilwra lefel y profion yn agosach at lefel y risg, trefniadau rhannu gwybodaeth gwell rhwng WEFO a'r cyfrifydd adrodd, a sicrhau bod hyfforddiant yn cael ei ddarparu mewn ffordd amserol i bob aelod o staff priodol noddwyr prosiect.

Caiff perfformiad ei reoli'n well nag o dan y rhaglenni blaenorol ond gall fod yn dynnach mewn rhai meysydd

- 3.76 Mae gan WEFO system glir ar gyfer rheoli perfformiad ar lefel rhaglen. Mae'r Pwyllgor Monitro Rhaglenni yn cyfarfod deirgwaith y flwyddyn i ystyried cynnydd cyffredinol ac yn cael adroddiadau cynhwysfawr sy'n cwmpasu'r cynnydd yn erbyn targedau ymrwymiad, gwariant ac allbwn ar gyfer pob rhaglen ac unrhyw 'faterion gweithredu sylweddol', megis yr her o

reoli risgiau o ran y gyfradd gyfnewid a sicrhau bod arian cyfatebol digonol ar gael. Cofnodir data dangosyddion yn fanwl iawn, ond nid yw'r adroddiadau monitro yn asesu'r canlyniadau yn fanwl, er enghraifft i ystyried i ba raddau y mae'r rhaglenni yn llwyddo i gynyddu cyfranogiad ymhlith grwpiau difreintiedig.

- 3.77 Cyfrifoldeb y Bwrdd Rhaglennu a Pherfformiad yw gwaith rheoli o ddydd i ddydd, sy'n cynnwys Cyfarwyddwr WEFO a phedwar uwch swyddog arall o WEFO. Mae'r Bwrdd yn adolygu cynnydd yn erbyn y prif ddangosyddion perfformiad ar lefel rhaglen a phrosiect, gan gynnwys ystyried unrhyw afreoleidd-dra a nodwyd drwy waith archwilio ac arolygu, ac mae'n gwneud penderfyniadau gweithredol ar y broses o reoli'r rhaglenni. Mae penderfyniadau allweddol yn destun cymeradwyaeth Gweinidogion lle y bo'n briodol.
- 3.78 Mae'r Swyddog Datblygu Prosiect yn arwain y gwaith o fonitro cynnydd prosiectau unigol. Noda canllawiau WEFO y dylid cynnal cyfarfod cychwynnol â phob noddwr o fewn tri mis i gymeradwyo prosiect a chynnal adolygiadau rheolaidd wedi hynny bob chwe mis o leiaf. Yn y pen draw, gall y broses adolygu arwain at arian yn cael ei dynnu'n ôl o brosiect os yw'n tanberfformio'n gyson ac yn annhebygol o adennill tir cyn diwedd y rhaglenni.
- 3.79 Mae WEFO yn aml yn defnyddio amodau arbennig mewn llythyrau cymeradwyo grant er mwyn delio â risgiau sy'n benodol i brosiect penodol. Er enghraifft, gallai WEFO ofyn am werthusiad interim o brosiect neu gymeradwyo prosiect cyfalaf yn amodol ar ganiatâd cynllunio neu asesiad amgylcheddol. Caiff amodau arbennig eu monitro fel rhan o'r broses o adolygu prosiect ac maent yn helpu WEFO i reoli risgiau prosiect yn effeithiol drwy nodi materion allweddol ar gyfer noddwyr y prosiect a swyddogion WEFO.

3.80 Yn gyffredinol, mae prosesau rheoli perfformiad yn fwy cadarn ar lefel prosiect na'r rhaglenni blaenorol, lle nad oedd gan WEFO y gallu i fonitro cynnydd y prosiectau lu a ddaeth i fodolaeth dros oes y cylch rhaglennu blaenorol. Fodd bynnag, nododd ein hadolygiad o ffeiliau prosiectau nad oedd problemau o ran cynnydd araf i gyflawni prosiectau bob amser yn cael eu hegluro'n ddigonol neu eu cofnodi'n gyson ar PPIMS yn ystod camau cynnar rhaglenni yn 2009 a 2010. Ni chynhaliwyd cyfarfodydd cychwynnol a chynnydd bob amser o fewn y terfynau amser a ragwelwyd yng nghanllawiau WEFO ei hun ac nid oedd adroddiadau ar gynnydd yn egluro'n fanwl y rhesymau am lithriant prosiectau a sut y gellid adfer y sefyllfa. Mewn rhai achosion, cyfyngwyd camau gweithredu WEFO i ofyn i brosiectau ailbroffilio eu gwariant a'u hallbynnau er mwyn cyfrif am lithriant, a gwelwyd rhai prosiectau yn ailbroffilio sawl gwaith nes i WEFO benderfynu cyfyngu ar weithgarwch ailbroffilio i ddwywaith yn ystod oes prosiect.

3.81 Serch hynny, ymddengys bod materion wedi gwella wrth i systemau a phrosiectau WEFO ei hun gael eu sefydlu'n well. Canfu adroddiad gan yr Awdurdod Archwilio ym mis Rhagfyr 2011 fod y system honno o adrodd ar gynnydd a monitro yn gadarn i bob pwrpas ond argymhellodd welliannau mewn dogfennaeth a gwaith monitro mwy rheolaidd mewn perthynas ag amodau arbennig hirdymor⁵⁸. Yn ei hymateb i adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru ar AWEMA, lle y nodwyd materion tebyg, ymrwymodd WEFO i adolygu'r broses o gymhwyso ei chanllawiau a sicrhau bod pob cyswllt sylweddol yn cael ei gofnodi'n gyson. Mae hyn yn bwysig oherwydd gellir lleihau amllder cyfarfodydd os yw prosiectau wedi'u sefydlu'n dda ac yn perfformio'n dda, neu gellir cyfathrebu yn ysgrifenedig yn hytrach nag wyneb yn wyneb.⁵⁹

58 Nododd adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol ar AWEMA hefyd fod amodau arbennig wedi'u cofnodi'n rhai agored ar system rheoli prosiectau WEFO ymhell ar ôl yr adeg y dylent fod wedi cael eu cau.

59 Tystiolaeth ysgrifenedig Llywodraeth Cymru i'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ar Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar gydbertynas Llywodraeth Cymru â Chymdeithas Lleiafrifoedd Ethnig Cymru Gyfan (AWEMA), Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Cynulliad Cenedlaethol Cymru (PAC (4) 28-12 papur 1), Rhagfyr 2012.

Mae WEFO wedi atgyfnerthu trefniadau monitro a gwerthuso ac wedi datblygu dulliau mwy cadarn o fesur effeithiau, ond mae ansawdd data yn achos pryder o hyd

Ceir atebolrwydd clir am fonitro a gwerthuso, ynghyd ag arbenigedd ac adnoddau priodol

3.82 Datblygodd WEFO Strategaeth Monitro a Gwerthuso ar gyfer rhaglenni 2007-2013 a ategir gan gynllun gwerthuso a gaiff ei ddiweddarau'n rheolaidd. Mae prif nodweddion y strategaeth yn cynnwys:

- a Gwaith monitro allbynnau a chanlyniadau rheolaidd ar lefel rhaglen.
- b Gwerthusiadau ar lefel rhaglen, gan ganolbwyntio i gychwyn ar brosesau a systemau, ac yn ddiweddarach ar effeithiolrwydd ac effaith gweithgareddau.
- c Gwerthusiadau ar lefel prosiect a fframwaith strategol. Bydd yn ofynnol i bob fframwaith strategol weithredu a monitro cynllun gwerthuso, a bydd yn ofynnol i bob prosiect gynnal ei werthusiadau ei hun yn unol â chynllun busnes y cytunwyd arno â WEFO.
- ch Adnoddau ar ffurf tîm Ymchwil, Monitro a Gwerthuso penodedig, sy'n cynnwys sawl aelod o staff â sgiliau ymchwil arbenigol. Mae WEFO hefyd wedi sefydlu grŵp annibynnol o arbenigwyr, sef y Grŵp Cyngori ar Werthuso, er mwyn cyngori a chynorthwyo WEFO i gyflawni'r swyddogaethau hyn. Ariennir gwerthusiadau yn rhannol gan y Cronfeydd Strwythurol: ar ffurf cymorth technegol ar gyfer gwerthusiadau ar lefel rhaglen, ac fel cost a ganiateir ar gyfer gwerthusiadau o brosiectau.

- d Adroddiadau penodol sy'n ofynnol gan y Comisiwn Ewropeaidd ar gyfer pob rhaglen. Mae'r rhain yn cynnwys gwerthusiad ymlaen llaw (asesiad o anghenion economaidd-gymdeithasol yr ardal ar ddechrau'r cyfnod rhaglennu), adroddiadau gweithredu blynyddol sy'n cwmpasu testunau penodol, a gwerthusiad dilynol sy'n crynhoi effaith y rhaglenni.

Ceir cyfres gydlynol o ddangosyddion ar gyfer mesur llwyddiant y rhaglenni ar bob cam datblygu ond ni chaiff effaith lawn y rhaglenni ar gyflogaeth ei nodi

3.83 Mae gwerthuso effeithiol yn dibynnu i raddau helaeth ar ddata dibynadwy am allbynnau a chanlyniadau'r rhaglenni wrth iddynt gael eu cyflawni. Mae WEFO hefyd wedi cytuno ar gyfres o ddangosyddion effaith gyda'r Comisiwn Ewropeaidd er mwyn cwblhau'r 'gadwyn resymeg' (allbynnau sy'n arwain at ganlyniadau, sy'n arwain at effeithiau) i fesur effaith hirdymor y rhaglenni. Mae'r gyfres o ddangosyddion yn darparu fframwaith cynhwysfawr ar gyfer asesu cynnydd ac effaith y rhaglenni ar bob cam. Daeth astudiaeth yn 2010⁶⁰ i'r casgliad bod data monitro WEFO yn ffynhonnell werthfawr o ddata ar gyfer cynnal gwaith gwerthuso soffistigedig, yn enwedig ar lefel prosiect, a bod strwythur a chynnwys y gronfa ddata fonitro yn gynhwysfawr ac yn gwella'n barhaus yn ôl pob golwg.

3.84 Mae WEFO wedi gostwng nifer y dangosyddion yn sylweddol o gymharu â'r rhaglenni blaenorol, yn unol â chanllawiau'r Comisiwn Ewropeaidd sy'n nodi bod cyfres fwy syml o ddangosyddion yn haws ei rheoli ar gyfer noddwyr prosiect ac yn fwy tebygol o gynhyrchu data cyson, o ansawdd uchel. Nid yw'r nifer lai o ddangosyddion yn nodi'n llawn gynnydd ac effaith yr ystod amrywiol o weithgareddau a ariennir, yn enwedig

⁶⁰ TZ Consulting, *A feasibility study of methodological approaches to undertake impact evaluation of 2007-13 Structural Fund Programmes in Wales*, adroddiad a gomisiynwyd gan WEFO, Medi 2010 (t102 a t104).

ar gyfer rhaglenni ERDF. Er enghraifft, mae cynlluniau adfywio ffisegol yn aml yn brosiectau amlhaenog ac ni chaiff agweddau penodol, megis gwelliannau amgylcheddol, eu nodi gan y dangosyddion a gymeradwywyd. Mae canllawiau'r Comisiwn Ewropeaidd yn pwysleisio ei bod yn bwysig bod prosiectau yn defnyddio eu dangosyddion eu hunain, yn ogystal â'r rhai a bennir gan y rhaglenni gweithredol, i asesu pa mor dda y maent yn cyflawni amcanion.

- 3.85 Mae WEFO wedi diffinio'n glir y rhan fwyaf o'r dangosyddion monitro mewn canllawiau cyhoeddedig, gan gynnwys pennu gofynion cysylltiedig o ran cadw cofnodion ac adrodd. Tynhawyd diffiniadau rhai o'r dangosyddion ar gyfer y rhaglenni cyffredinol er mwyn pennu lefelau gofynnol o ddarpariaeth ac atal hawliadau uwch ar allbynnau prosiectau; er enghraifft, ni all prosiect gyfrif busnes yn erbyn y dangosydd 'menter a gynorthwywyd' oni bai ei fod wedi darparu gwerth o leiaf £2,000 neu 14 awr o gymorth. Mae'r canllawiau'n unioni gwendid a nodwyd mewn gwerthusiadau o raglenni 2000-2006, pan oedd nifer o brosiectau yn ansicr ynghylch diffiniadau dangosyddion a gofynion o ran tystiolaeth.
- 3.86 Un o brif ddangosyddion rhaglenni ERDF yw swyddi a grëwyd, fel canlyniad (swyddi gros a grewyd) ac effaith (swyddi net a grewyd, ar ôl addasu ar gyfer effaith ffactorau allanol). Fel yn achos y rhaglenni blaenorol, ceir rhai materion problematig o ran swyddi a grëwyd:
- a Nid yw bob amser yn glir a gyflawnwyd swyddi drwy gymorth Cronfeydd Strwythurol, yn enwedig ar gyfer prosiectau cymorth busnes sy'n cyfrif am tua 80 y cant o'r swyddi a briodolir i'r rhaglenni. Mae noddwyr yn cyfrif pob swydd a grëwyd gan fusnesau newydd a'r rhan fwyaf o swyddi a grëwyd gan gwmnïau sydd wedi cael cyngor neu gymorth ariannol.

Mae'r tîm Ymchwil, Monitro a Gwerthuso yn adolygu'r data a gyflwynwyd gan noddwyr ac yn dileu swyddi a hawliwyd yr ymddengys na ellir eu priodoli'n ymarferol i ERDF er ei bod yn debygol o hyd y byddai cyfran sylweddol o'r swyddi sy'n weddill wedi'u creu heb gymorth ERDF. Mae WEFO yn defnyddio Arolwg Busnes ERDF i asesu effaith net y Cronfeydd.

- b Nid yw WEFO yn cyfrif swyddi a ddiogelwyd, swyddi dros dro y disgwylir iddynt bara llai na 12 mis, na swyddi ym maes gweinyddu prosiectau; a hyd at fis Mawrth 2012, nid oedd yn cyfrif penodiadau am gyfnod penodol o fwy na 12 mis ar y sail mai nod y Cronfeydd Strwythurol oedd creu swyddi cynaliadwy a pharhaus. Mae'r cyfyngiadau hyn yn golygu, gyda ffactorau eraill yn gyfartal, na chaiff effaith lawn y Cronfeydd Strwythurol ar gyflogaeth yn cyffredinol ei nodi gan y dangosyddion. Canfu Arolwg Busnes ERDF yn 2012 fod nifer y swyddi a ddiogelwyd yn sylweddol, tra bod swyddi dros dro (e.e. ym maes adeiladu) a swyddi ym maes gweinyddu prosiectau hefyd yn debygol o fod yn sylweddol. Gall lleoliadau swyddi â chymhorthdal a ddarperir gan brosiectau ESF gael effaith fawr ar lefelau cyflogaeth cyffredinol, er mai effaith dros dro yw honno. Fodd bynnag, mae'n bwysig mesur y categorïau swyddi hyn ar wahân gan fod iddynt werth cymdeithasol ac economaidd amrywiol, gyda chyflogaeth barhaus newydd wedi'i nodi fel y categori gwerth uchaf.
- c Ni chaiff ansawdd a chynaliadwyedd cyflogaeth eu mesur yn barhaus, ond caiff ansawdd ei asesu drwy werthuso. Rhaid i noddwyr adrodd ar bob swydd (nid yr unigolyn sy'n llenwi'r swydd), sy'n briodol, ond ni chaiff unrhyw wiriad ei gynnal i sicrhau y caiff y swydd ei chynnal, er enghraifft ei

bod yn bodoli o hyd ar ôl 12 mis. Mae angen gwybodaeth am gyflogau fel procsi am ansawdd swyddi ond ni chaiff lefel y sgiliau ei chofnodi.

na fydd gwelliannau o'r fath neu 'ganlyniadau meddalach' yn arwain at 'ganlyniadau caled' megis cyflogaeth neu gymwysterau ar unwaith, ond disgwylir iddynt wneud hynny maes o law.

3.87 Cyflwynwyd y dangosydd budd o elw ar gyfer y rhaglenni cyfredol er mwyn mesur yr elw ychwanegol sy'n deillio o arbedion neu fuddiannau cynhyrchiant a gyflawnwyd drwy gymorth yr UE. Fodd bynnag, mae perfformiad wedi bod yn siomedig, ac mae WEFO yn priodoli hyn yn bennaf i anawsterau wrth fesur budd o elw - bydd ffigurau yn aml yn dibynnu ar argymhellion a barn cyfrifyddu - ac amharodrwydd ymhlith busnesau bach i dalu am help proffesiynol i gyfrifo'r elw. Byddai canllawiau manylach ag enghreifftiau penodol yn ddefnyddiol i annog buddiolwyr a noddwyr i fesur elw mewn modd cyson a chynhwysfawr. Gallai dangosydd amgen fel gwerth gros ychwanegol neu gynnydd mewn trosiant fod yn haws ei fesur ar gyfer y rhan fwyaf o fuddiolwyr a nodi'n well fudd ariannol cymorth busnes cyffredinol.

3.88 Mae dangosyddion canlyniadau ar gyfer mesurau diwygio gwasanaethau cyhoeddus Rhaglen Gydgyfeirio ESF yn gyson â dangosyddion canlyniadau eraill gan eu bod yn debycach i allbynnau na chanlyniadau. Er enghraifft, mae'r dangosyddion yn cynnwys cyfranogwyr yn cwblhau cyrsiau, cynlluniau dilyniant i ferched, lleoliadau secondiad, cynllunio'r gweithlu a strategaethau datblygu a ddatblygwyd.

3.89 Cynlluniwyd nifer o brosiectau ESF i wella cyflogadwyedd cyfranogwyr ac mae hyn yn aml yn cynnwys datblygu rhinweddau personol megis hyder, hunan-barch, sgiliau cyfweiliad a sgiliau gweithle meddalach megis cyfathrebu a gwaith tîm na chânt eu nodi gan y 'canlyniadau caled' a fesurir gan y dangosyddion monitro. Efallai

3.90 Gall canlyniadau meddal fod yn anodd eu mesur ond mae gan WEFO darged y dylai 50 y cant o brosiectau ESF yn y Blaenoriaethau perthnasol⁶¹ ddefnyddio systemau mesur canlyniadau meddal. Fodd bynnag, ar ddiwedd 2013, dim ond 14 o'r 50 o brosiectau a gymeradwywyd oedd â systemau o'r fath ar waith. At hynny, nid yw WEFO yn ei gwneud yn ofynnol i system fesur gwmpasu holl weithgareddau perthnasol prosiect. Canfu gwerthusiad annibynnol o Flaenoriaeth 1 Cydgyfeirio ESF yn 2012 fod data coll a defnydd anghyson o adnoddau mesur (rhwng brosiectau ac oddi mewn iddynt) yn ei gwneud hi'n anodd asesu canlyniadau meddal, er bod cyfranogwyr wedi nodi manteision sylweddol o ran eu hyder a'u sgiliau meddalach.

3.91 Mae WEFO yn adrodd yn erbyn y dangosyddion olrhain (er enghraifft, cyfraddau cyflogaeth a diweithdra cyffredinol yn ardal y rhaglen) ym mhob Adroddiad Gweithredu Blynyddol. Gwerth cyfyngedig sydd i'r dangosyddion olrhain fel adnodd monitro oherwydd byddai'n gamarweiniol cymharu data monitro gros (yn hytrach na data effaith net) â newidiadau ym mhob dangosydd olrhain, a achosir gan ystod eang o ffactorau. Fodd bynnag, byddai'n fwy gwerthfawr cymharu amcangyfrifon o effaith net sy'n deillio o waith gwerthuso gyda'r symudiadau yn y dangosyddion olrhain allweddol er mwyn asesu a yw'r rhaglenni wedi gwneud cyfraniad cadarnhaol sylweddol at dueddiadau economaidd-gymdeithasol.

61 Blaenoriaeth 1 Cydgyfeirio ESF (Rhoi i bobl ifanc sgiliau ar gyfer dysgu a chyflogaeth yn y dyfodol) a Blaenoriaeth 2 Cydgyfeirio ESF a Blaenoriaeth 1 Cystadleuwydd ESF (cynyddu cyflogaeth a mynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd)

Mae WEFO wedi gwella'r broses o gasglu data monitro ond mae rhai agweddau ar ansawdd data yn achos pryder o hyd

3.92 **Cesglir data mewn modd cyson ar gyfer pob prosiect.** Mae'n ofynnol i brosiectau ddewis yr holl ddangosyddion perthnasol yn y rhaglen weithredol ar gyfer y flaenoriaeth y cânt eu hariannu oddi tani, gan sicrhau y caiff y wybodaeth honno ei chasglu mewn modd cyson ar draws y rhaglenni. Caiff data ar allbynnau a chanlyniadau eu casglu'n rheolaidd a'u cyflwyno i WEFO gan noddwyr prosiect gan ddefnyddio system hawliadau ar-lein WEFO, sydd wedi'i chysylltu â PPIMS ac sy'n galluogi gwaith casglu a dadansoddi data effeithlon. Daw'r holl ddata ar allbynnau ar gyfer prosiectau a gynhelir gan Adran yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth o un gronfa ddata benodol a ailgynlluniwyd tua'r un adeg â lansio rhaglenni 2007-13, ac mae'r system yn defnyddio'r un diffiniadau ar gyfer allbynnau a chanlyniadau â'r rhai a nodwyd ar gyfer rhaglenni'r UE.

3.93 **Caiff cywirdeb data monitro ei archwilio gan dîm arolygu a gwirio prosiectau WEFO a dengys bod data a gofnodir yn gywir ar lefel prosiect, ond erys problemau mewn rhai meysydd o ran ansawdd data.**

a **Ansawdd data ar lefel cyfranogwyr:** Mae WEFO bellach yn ei gwneud yn ofynnol i brosiectau gyflwyno gwybodaeth am bob sefydliad neu unigolyn a gefnogir gan y rhaglenni. Mae'r data hyn yn cynnwys oedran, rhyw, statws cyfranogwyr ESF yn y farchnad lafur a maint, perchenogaeth a lefelau staffio cwmnïau a gefnogir gan ERDF. Fodd bynnag, mae ansawdd cofnodion manwl yn amrywio

ac mae llawer o'r manylion angenrheidiol ar goll neu'n anghywir. Mae hyn wedi ei gwneud hi'n anodd dadansoddi data monitro fesul categori o gyfranogwyr neu fusnes ac wedi llesteirio'r broses o gynnal Arolwg Busnes ERDF oherwydd ni fu'n bosibl cyfateb cwmnïau a gynorthwywyd i gronfeydd data a gynhelir gan adrannau eraill o'r Llywodraeth.

b **Cyfrif dwbl mewn perthynas â chanlyniadau:** canfu gwerthusiadau o'r rhaglenni blaenorol fod cyfrif dwbl yn peri pryder sylweddol am fod nifer o fuddiolwyr wedi cael cymorth gan sawl prosiect a ariannwyd gan yr UE, ac nid oedd unrhyw reolaethau i atal pob prosiect rhag hawlio'r un canlyniad. Mae WEFO wedi cyhoeddi canllawiau i brosiectau ESF lle mae unigolion yn cymryd rhan mewn mwy nag un prosiect ESF. Dylai pob prosiect gyfrif ei holl gyfranogwyr, ond dim ond un prosiect all hawlio ar gyfer yr un canlyniad (e.e. cymhwyster a enillwyd neu fynediad at gyflogaeth) ac mae angen i'r prosiectau perthnasol gydgyssylltu i benderfynu pa un ohonynt sy'n hawlio'r canlyniad. Fodd bynnag, mae'r dull o orfodi'r canllawiau hyn ar lefel prosiect yn aneglur. Nid oes unrhyw ganllawiau ar gyfer prosiectau ESF, er bod y risg i brosiectau cymorth busnes, lle y caiff cwmnïau gymorth gan nifer o ffynonellau, yn debyg i'r risg i gyfranogwyr ESF. Dylai'r gronfa ddata o gyfranogwyr alluogi WEFO i nodi ac unioni canlyniadau lle bu achosion o gyfrif dwbl, ond mae'r gwaith yn debygol o fod yn llafurus yn enwedig os yw ansawdd y data yn wael. Ar hyn o bryd, nid yw graddau'r achosion o gyfrif dwbl yn glir.

3.94 Mae WEFO wedi datblygu ei chronfeydd data cyfranogwyr a busnesau ei hun o'r cofnodion a ddarparwyd gan noddwyr, y gellir eu huwchlwytho o daenlenni neu o gysylltiadau â chronfeydd data'r noddwyr mwy o faint eu hunain. Er bod y cronfeydd data yn gweithredu'n gymharol dda, byddai cronfa ddata a oedd yn galluogi noddwyr i gyflwyno cofnodion unigol yn uniongyrchol ac ar-lein yn lleihau costau gweinyddol i WEFO (er y byddai'r gwaith datblygu cychwynol yn gostus) ac yn helpu i wella ansawdd data. Gellid rhaglennu cronfa ddata ryngweithiol i'w gwneud yn ofynnol i'r holl fanylion perthnasol gael eu cofnodi cyn y gellid cyflwyno cofnodion ac i hysbysu noddwyr os oedd prosiect arall yn hawlio canlyniad ar gyfer yr un unigolyn. Penderfynodd WEFO beidio â datblygu cronfa ddata o'r fath ar ddechrau'r rhaglenni cyfredol mewn ymateb i adborth gan noddwyr a oedd yn dymuno cynnal y systemau presennol a oedd yn diwallu eu hanghenion eu hunain yn ddigonol. Byddai angen i gronfa ddata ryngweithiol fod yn gydnaws â'r systemau hyn er mwyn osgoi achosion costus o gofnodi dwbl, a byddai angen iddi weithredu o fewn cyfyngiadau deddfwriaeth diogelu data sy'n cyfyngu ar rannu data.

Mae WEFO wedi atgyfnerthu trefniadau gwerthuso, ond mae'n debygol mai dim ond wrth i'r rhaglenni dynnu at eu terfyn y daw gwybodaeth gynhwysfawr am effeithiau ar lefel prosiect i'r amlwg

3.95 **Mae WEFO yn cynllunio cyfres o werthusiadau thematig a fydd yn cwmpasu'r prif agweddau ar weinyddu a chyflawni rhaglenni.** Mae'r Comisiwn Ewropeaidd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau rheoli werthuso'r rhaglenni yn barhaus mewn ymateb i anghenion polisi a rhaglennu. Fel rhan o'i hymrwymiad i werthuso'n barhaus, mae WEFO wedi comisiynu'r canlynol:

- a Cyfres o astudiaethau ar y broses o weithredu'r rhaglenni a'r systemau ar gyfer gwneud hynny. Mae'r rhain yn cynnwys arolwg o foddhad cwsmeriaid; gwerthusiad o brosesau gan ystyried fframweithiau strategol, themâu trawsbynciol a dulliau cyfathrebu; adolygiad o'r Timau Ewropeaidd Gofodol; ac ymchwil i ddichonolrwydd dulliau amrywiol o werthuso effaith y rhaglenni.
- b Wyth gwerthusiad, a elwir yn werthusiadau o flaenoriaethau neu fframweithiau statudol, i werthuso meysydd allweddol o weithgarwch rhaglen. Mae'r gwerthusiadau interim yn ystyried i ba raddau y mae'r fframweithiau perthnasol yn berthnasol i anghenion ardal y rhaglen, pa mor dda y mae'r rhaglen yn gweithio fel ffordd o gyflawni amcanion y rhaglen a chynnydd yn erbyn dangosyddion monitro. Cyhoeddwyd dau werthusiad interim a synthesis o'r gwerthusiadau a oedd yn weddiill yn 2013. Cyhoeddir gwerthusiadau terfynol yn dilyn yr adroddiadau interim tuag at ddiwedd cyfnod y rhaglenni a fydd yn ystyried effaith yn fanylach nag y gellir ei wneud ar gam gwerthuso interim.

3.96 Yn ogystal â'r gwerthusiadau hyn o raglenni, mae'n ofynnol i brosiectau gynnal eu gwerthusiadau eu hunain, y mae'n rhaid iddynt gael eu comisiynu gan ffynhonnell annibynnol ac allanol os yw'r prosiect yn cael mwy na £2 filiwn mewn grant neu os caiff ei ystyried fel arall yn risg uchel. Felly, bydd angen i'r mwyafrif helaeth o brosiectau gomisiynu gwerthusiadau allanol, yn wahanol i'r rhaglenni blaenorol lle na chomisiynodd y rhan fwyaf o brosiectau werthusiadau allanol ac ni wnaeth llawer ohonynt unrhyw waith gwerthuso o gwbl. Gofynnir i rai prosiectau mwy o faint ddarparu gwerthusiadau interim fel amod arbennig o'u llythyr cymeradwyo grant, ond nid yw WEFO bob amser yn gorfodi amodau o'r fath yn effeithiol. Ar 31 Rhagfyr 2013, roedd WEFO a Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi 36 o werthusiadau o brosiectau ar eu gwefannau.

3.97 Mae WEFO wedi cyhoeddi canllawiau cyffredinol ar werthuso ac mae'n rhoi cyngor ar gynllun monitro a gwerthuso pob prosiect yn ystod cam datblygu'r prosiect. Mae gan bob fframwaith strategol gyfres o gwestiynau gwerthuso cyffredin y disgwylir i bob gwerthusiad prosiect eu hateb, er mwyn helpu i sicrhau bod gwerthusiadau yn ceisio ateb yr un cwestiynau pan fydd gan brosiectau amcanion tebyg. Mae WEFO hefyd yn adolygu gwerthusiadau prosiect er mwyn sicrhau eu hansawdd cyn eu cyhoeddi ar ei gwefan. Roedd pob un o'r rhain yn ddatblygiadau newydd ar gyfer y rhaglenni presennol ac maent yn arwydd bod gweithdrefnau gwerthuso yn cael eu hatgyfnerthu.

Mae WEFO wedi datblygu dull mwy soffistigedig ar gyfer asesu effaith net y rhaglenni

3.98 Mae WEFO yn ceisio gwerthuso'r effaith yn barhaus drwy Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd ac Arolwg Busnes ERDF. Cynhelir yr Arolwg o'r Bobl a Adawodd bob blwyddyn a gwnaed hynny ers 2010. Mae'n gofyn cwestiynau i sampl o gyfranogwyr a gwblhaodd darpariaeth ESF yn ystod y flwyddyn cyn cynnal yr arolwg am y sgiliau a'r cymwysterau y maent wedi'u hennill a'u hanes cyflogaeth ers gadael eu cwrs neu eu lleoliad. Cynhaliwyd Arolwg Busnes yr ERDF yn 2011 ac mae WEFO yn bwriadu ei ailadrodd bob dwy flynedd. Mae'n gofyn cwestiynau i fusnesau sydd wedi cael cymorth ERDF am natur eu busnes a'r effaith y mae cymorth ERDF wedi'i chael ar eu trosiant, eu cyflogaeth, eu proffidoldeb, eu hallforion ac i ba raddau y maent yn arloesi.

3.99 Bydd yr effeithiau yn dibynnu ar amrywiaeth o ffactorau allanol a fydd yn dueddol o leihau'r canlyniadau a gofnodir gan brosiectau ac mae'n aml yn anodd ac yn gymhleth mesur yr effeithiau hyn. Yn hanesyddol, gwerthuswyd effaith rhaglenni economaidd drwy ddefnyddio cyfuniad o waith ymchwil sylfaenol (gan ofyn i dderbynwyr am eu canfyddiad o'r effaith) ac amcangyfrif effeithiau economaidd ehangach gan ddefnyddio ffactorau disgownt yn deillio o dablau mewnbwn-allbwn⁶². Fodd bynnag, mae data mewnbwn-allbwn yn aml yn hen a gall canfyddiadau hunangofnodedig o effaith hefyd fod yn annibynadwy fel canllaw i'r effaith wirioneddol.

3.100 Er mwyn goresgyn y problemau hyn, comisiynodd WEFO waith ymchwil gan ymgynghorwyr DTZ yn 2010 ar ddichonoldeb mabwysiadu gwahanol ddulliau gweithredu wrth werthuso effaith ar lefel rhaglenni. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r gwaith ymchwil, mae WEFO wedi treialu'r defnydd o

⁶² Mae tablau mewnbwnau ac allbwnau yn ystadegau swyddogion sy'n dangos sut mae pob sector diwydiannol yn defnyddio allbwnau pob sector arall, hynny yw ble mae pob sector yn gwerthu ei gynhyrchion ac o ble mae'n prynu ei ddeunyddiau (mewnbwnau). Ynghyd â thystiolaeth o arolygon, mae'r tablau yn ei gwneud yn bosibl i gynnal gwerthusiad i amcangyfrif maint dadleoli, difuddiant ac effeithiau lluosydd a lleihau'r canlyniadau gros cofnodedig yn unol â hynny, gan roi amcangyfrif o effaith net.

ddadansoddiadau econometrig ar gyfer Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd ac Arolwg Busnes ERDF. Mae dadansoddiadau econometrig yn cymharu canlyniadau rhwng grŵp triniaeth (y rheini sy'n cael arian gan yr UE) a grŵp rheoli (mor debyg â phosibl i'r grŵp triniaeth ond ddim yn cael arian gan yr UE). Gellid priodoli unrhyw wahaniaeth o ran perfformiad rhwng y ddau grŵp, ar ôl addasu ar gyfer unrhyw wahaniaeth strwythurol, i effaith y Cronfeydd Strwythurol.

3.101 Mae'r dadansoddiad econometrig wedi gweithio'n gymharol dda i Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd. Er gwaethaf rhai anawsterau methodolegol, llwyddodd y gwerthusiad i gymharu canlyniadau'r bobl a adawodd â grŵp rheoli o'r Arolwg o'r Llafurlu ac i amcangyfrif yr effaith net ar y sail honno, gan arwain at ganlyniadau sy'n rhesymol gadarn ym marn contractwyr y gwerthusiad. Gan fod swm y data wedi cynyddu, mae WEFO wedi gallu ehangu'r dadansoddiad i ystyried yr effaith yn ôl rhyw, statws yn y farchnad lafur ac ar gyfer gwahanol fathau o ymyriadau.

3.102 Ar y sail hon, mae'n ddamcaniaethol bosibl allosod effeithiau ar draws y rhaglenni gan ddefnyddio data monitro WEFO. Fodd bynnag, mae WEFO yn defnyddio diffiniad culach o ddiweithdra (ceiswyr Lwfans Ceisio Gwaith) na'r diffiniad a ddefnyddir gan Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd a'r Arolwg o'r Llafurlu, sydd ill dau yn mabwysiadu diffiniad ehangach sy'n cynnwys pobl sy'n chwilio am waith ond nad ydynt yn hawlio budd-dal. Mae'r diffiniad ehangach hwn, a ddefnyddir i gyfrifo'r brif gyfradd ddiweithdra, yn nodweddiadol yn cynyddu nifer y bobl ddi-waith tua dwy ran o dair. Mae'r diffiniad ehangach yn fwy priodol er mwyn gwahaniaethu rhwng y rheini sydd wrthi'n chwilio am waith a'r rheini sydd, mewn gwirionedd, yn economaidd anweithgar. Drwy fabwysiadu diffiniad culach o ddiweithdra,

mae data monitro WEFO yn debygol o orddatgan cyfran y cyfranogwyr sy'n economaidd anweithgar ac sydd fwyaf anodd eu cynnwys yn y farchnad lafur.

3.103 Ni fu'r dull econometrig mor llwyddiannus ar gyfer Arolwg Busnes yr ERDF. Y nod oedd cymharu perfformiad derbynwyr yr ERDF â grŵp o fusnesau tebyg o gronfeydd data'r Gofrestr Fusnes Ryngadrannol (IDBR) a Financial Analysis Made Easy (FAME) - dwy gronfa ddata sylweddol yn rhestru cwmnïau sy'n masnachu yn y DU. Er mwyn llunio cymhariaeth effeithiol, roedd angen i'r gwerthusiad nodi derbynwyr yr ERDF o fewn pob cronfa ddata er mwyn cael manylion eu hanes ariannol a'u hanes o ran cyflogaeth, a chymharu hynny â grŵp rheoli o'r un gronfa ddata. Fodd bynnag, llesteiriwyd y dadansoddiad gan sawl problem:

- a ni lwyddodd y contractwyr i ddod o hyd i lawer o dderbynwyr yr ERDF o fewn y cronfeydd data gan nad oedd manylion pwysig megis enw'r cwmni, cyfeiriad neu rif TAW wedi'u cofnodi yng nghofnodion WEFO neu roedd y manylion hynny'n anghywir;
- b roedd llawer o dderbynwyr yr ERDF yn gwmnïau bach nad oedd yn rhaid iddynt gyflwyno cyfrifon llawn, felly nid oedd digon o wybodaeth ariannol amdanynt i lunio cymhariaeth â grŵp rheoli gan ddefnyddio FAME; ac
- c nid oedd llawer o'r cwmnïau newydd a gafodd gymorth yr ERDF wedi ymddangos ar yr IDBR eto, gan olygu na ellid creu grŵp rheoli ar gyfer cyfran fawr o'r busnesau a gafodd gymorth yr ERDF.

- 3.104 Ni ellid goresgyn y rhwystrau sylweddol hyn a bu'n rhaid i'r Arolwg ddibynnu ar effeithiau hunangofnodedig fel y'u disgrifiwyd ym **mharagraff 2.63**. Serch hynny, daeth yr Arolwg i'r casgliad ei bod yn ymarferol defnyddio'r cronfeydd data dros amser i gymharu perfformiad busnesau mwy ac i gymharu cyfraddau goroesi amrywiaeth llawer ehangach o fusnesau, ar yr amod y byddai ansawdd cofnodion WEFO yn gwella.
- 3.105 Yn gyffredinol, cafwyd cyfraddau ymateb o 34 y cant ar gyfer ESF a 40 y cant ar gyfer ERDF. Roedd llawer o'r diffyg ymateb o ganlyniad i fanylion cyswllt anghywir ar gyfer cyfranogwyr y sampl. Yn ogystal, cafwyd cyfraddau gwrthod (sef ymatebwyr yn gwrthod cymryd rhan) a chyfraddau methu â chofio (sef ymatebwyr nad oeddent yn gallu cofio cael unrhyw gymorth) sylweddol ar gyfer y ddau arolwg, yn enwedig Arolwg Busnes yr ERDF. Mae canllawiau'r Comisiwn Ewropeaidd yn argymhell y dylid monitro effeithiau cyflogaeth yn barhaus er mwyn cofnodi data gwerthuso cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i'r rhaglenni ddarparu cymorth (mae angen caniatáu amser i'r cymorth gael effaith). Mae WEFO yn cynnal Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd bob blwyddyn, a gall fod yn werth cynnal Arolwg yr ERDF bob blwyddyn hefyd er mwyn gwella dibynadwyedd data'r arolygon.
- 3.106 Mae rhan helaeth o werth y ddau arolwg yn ymwneud â chysylltu'r canfyddiadau â mathau penodol o ymyriadau er mwyn gallu asesu buddiannau cymharol pob math. Mae WEFO wedi llwyddo i wneud hyn ar gyfer Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd, ond nid yw Arolwg Busnes ERDF wedi cyrraedd y cam lle y gellid gwneud hyn eto. AR hyn o bryd, nid oes unrhyw system ar gyfer bwydo canlyniadau'r Arolwg i werthusiadau prosiect, er y defnyddiwyd Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd wrth werthuso Blaenoriaeth Cydgyfeirio 2 ESF (mynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd).
- 3.107 Mae angen cynnal gwerthusiadau ar lefel prosiectau unigol o hyd er mwyn meithrin dealltwriaeth fanylach o effaith gwasanaethau penodol a sut y maent yn arwain at effeithiau. Mae gan brosiectau annibyniaeth wrth ddewis contractwyr gwerthuso ac wrth benderfynu ar ddulliau gwerthuso. Mae annibyniaeth o'r fath yn ei gwneud hi'n haws iddynt gynllunio dull gweithredu sy'n addas ar gyfer prosiect penodol a chymharu dulliau gweithredu gwahanol. Fodd bynnag, mae llawer o fuddiannau posibl yn gysylltiedig â dull gweithredu mwy cydgysylltiedig: arbedion maint uwch drwy gomisiynu gwerthusiadau mwy a/neu ddefnyddio dulliau ymchwil mwy uchelgeisiol, mwy o gyfleoedd i rannu arfer da a chymharu prosiectau yn gyson, a chynnydd o ran gallu WEFO i reoli ansawdd a hwyluso'r trefniadau ar gyfer rhannu data gyda gwerthusiadau rhaglenni. Mae saith prosiect twristiaeth gynaliadwy (y cyfeirir atynt ar y cyd fel Amgylchedd ar gyfer Twf neu E4G fel talfyriad Saesneg) wedi comisiynu Ysgol Fusnes Prifysgol Caerdydd i gydgyfylltu'r gwaith o werthuso pob un o'r saith prosiect gan ddefnyddio fframwaith gwerthuso cyffredin, ond ymddengys mai dyma'r unig enghraifft o gydweithredu o'r fath.
- 3.108 Mae Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd yn darparu tystiolaeth barhaus o raddau'r effaith a gyflawnir gan ymyriadau ESF. Mae rhai gwerthusiadau prosiect, yn enwedig ar gyfer ESF, hefyd wedi ystyried yr effeithiau a werthuswyd. Fodd bynnag, mae'r rhan fwyaf o'r dystiolaeth am effaith ar lefel prosiect neu ar gyfer mathau penodol o weithgareddau yn debygol o ddeillio o werthusiadau yn 2014 a 2015 pan fydd y rhaglenni yn cau ac ymhell i mewn i gyfnod rhaglennu 2014-2020. Felly bydd yn anodd cynnwys y canfyddiadau wrth gynllunio'r rhaglenni newydd. Un o fuddiannau allweddol Arolwg ESF o'r Bobl a Adawodd yw'r ffaith bod gwybodaeth gynyddol gadarn am effaith yn dod i'r amlwg yn barhaus ac y gellir defnyddio'r wybodaeth

hon i reoli'r rhaglenni ac i asesu effaith dros yr hirdymor. Mae gwerthuso hirdymor o'r fath yn arbennig o bwysig wrth asesu effeithiau strategol, megis effaith ymyriadau'r Llywodraeth ar arloesi yn yr economi, ond caiff y rhan fwyaf o werthusiadau eu comisiynu er mwyn canolbwyntio ar brosiect penodol dros gyfnod amser penodol, wedi'i gysylltu fel arfer â chylchoedd ariannu.

Atodiadau

Atodiad 1 - Dulliau Archwilio

Atodiad 2 - Fframweithiau strategol

Atodiad 3 - Data dangosyddion lefel rhaglen
ar gyfer rhaglenni'r ERDF

Atodiad 4 - Data dangosyddion lefel rhaglen
ar gyfer rhaglenni'r ESF

Atodiad 5 - Gwybodaeth sydd ei hangen
gan noddwyr prosiectau mewn
cynlluniau busnes

Atodiad 1

Dulliau Archwilio

Defnyddiwyd amrywiaeth o ddulliau gennym i gasglu tystiolaeth ar gyfer ein hadolygiad

Adolygiad o Lenyddiaeth

Gwnaethom adolygu amrywiaeth eang o adroddiadau cyhoeddiedig a dogfennau eraill, gan gynnwys:

- Y rhaglenni gweithredol ar gyfer y pedair rhaglen a gaiff eu rheoli gan WEFO
- Rheoliadau'r UE sy'n llywodraethu'r defnydd o'r Cronfeydd Strwythurol
- Nodiadau cyfarwyddyd WEFO i ymgeiswyr
- Cofnodion a phapurau Pwyllgor Monitro Rhaglenni Cymru gyfan
- Nodiadau a chofnodion uwch dîm rheoli WEFO
- Gwerthusiadau'r rhaglenni, yn arbennig:
 - *Effectiveness of Implementation in the 2007-2013 Structural Funds Programming Period*, gwerthusiad a gomisiynwyd gan WEFO, Ionawr 2011
 - Databuild Research and Solutions, *WEFO Customer Insight Survey 2009*, WEFO, Mai 2010
 - WEFO, *Spatial European Teams: an evaluation*, WEFO, Tachwedd 2010
 - Prifysgol Caerdydd, Old Bell 3 Ltd ac IFF Research Ltd, *The 2011 European Social Fund Leavers' Survey*, WEFO, Mawrth 2013
 - Old Bell Ltd mewn cydweithrediad â Phrifysgol Caerdydd ac IFF Research Ltd, *ERDF Business Survey*, a gyhoeddwyd gan WEFO yn 2012
- Gwerthusiadau prosiect a gyhoeddwyd gan WEFO a Llywodraeth Cymru, ar 31 Mai 2013
- Adroddiadau allweddol a gyhoeddwyd gan sefydliadau eraill:
 - Pwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru, *Effeithiolrwydd Cronfeydd Strwythurol yng Nghymru*, Rhagfyr 2012
 - Dr Grahame Guilford, *Buddsoddi mewn Twf a Swyddi: adolygiad annibynnol o'r trefniadau ar gyfer gweithredu rhaglenni Cronfeydd Strwythurol Ewropeaidd 2014-2020*, WEFO, Mawrth 2013
- Adroddiadau Awdurdodau Archwilio, yn enwedig adroddiadau rheoli blynyddol ac adroddiadau ar systemau WEFO ar gyfer arfarnu ceisiadau ar gyfer prosiectau, monitro cynnydd prosiectau, talu ceisiadau grant a dilysu ac arolygu prosiectau.

Arolwg o noddwyr prosiectau a swyddogion datblygu prosiect

Gwnaethom gynnal arolwg o'r holl noddwyr prosiectau a swyddogion datblygu prosiect ym mis Ionawr 2011 er mwyn canfod eu barn ar y Cronfeydd Strwythurol Ewropeaidd ar y pryd. Defnyddiodd yr arolwg dechneg 'Sensemaker', sydd hefyd yn gofyn i ymatebwyr ddisgrifio eu profiad o fater penodol (sef eu cyfranogiad gyda'r Cronfeydd Strwythurol yn yr achos hwn) ac wedyn i ddehongli eu profiad drwy gyfres o gwestiynau sy'n cwmpasu pob agwedd ar reoli'r rhaglenni. Defnyddiwyd dau fath o gwestiwn:

- 'triadau' lle mae'r ymatebwr yn nodi ei farn wrth bwysu a mesur tri datganiad croes;
- 'polareddau', lle mae'r ymatebwr yn dewis safbwynt rhwng dau ddatganiad croes.

Roedd yr arolwg yn ymdrin â'r meysydd canlynol:

- egwyddorion allweddol megis mwy o bwyslais ar gaffael cystadleuol a'r symudiad tuag at lai o brosiectau;
- gweithdrefnau rheoli WEFO yn ystod y cam cyn cymeradwyo a'r cam ar ôl cymeradwyo;
- dull gweithredu WEFO mewn perthynas â risg a rheoleiddio;
- ffactorau galluogi a llesteirio wrth roi prosiectau ar waith; a
- risgiau i'r rhaglenni.

Gwnaethom ddefnyddio cymysgedd o ddadansoddiadau thematig o'r atebion naratif a dadansoddiadau meintiol o'r cwestiynau penodol i ddehongli canlyniadau'r arolwg.

Gwnaethom ddosbarthu'r arolwg i 102 o noddwyr prosiectau (rheolwyr prosiectau) a 42 o swyddogion datblygu prosiect. Cafwyd ymateb gan 91 ohonynt, sef cyfradd ymateb gyffredinol o 63 y cant. Ni nododd tri ymatebwr p'un ai rheolwyr prosiect neu swyddogion datblygu prosiect oeddent. Y gyfradd ymateb ar gyfer yr 88 o ymatebion eraill oedd 53 y cant ar gyfer noddwyr prosiectau a 78 y cant ar gyfer swyddogion datblygu prosiect.

Cyfweliadau

Yn ystod ein hastudiaeth, gwnaethom gyfweld â staff canlynol WEFO:

- y Cyfarwyddwr ac uwch reolwyr eraill WEFO;
- Pennaeth Cyllid;
- Pennaeth yr Awdurdod Ardystio;
- rheolwyr yn y tîm Ymchwil, Monitro a Gwerthuso, y tîm Arolygu a Dilysu Prosiectau a'r tîm Taliadau;
- rheolwyr blaenoriaeth, sy'n goruchwyllo meysydd polisi penodol o fewn y rhaglenni;
- cydgysylltwyr fframwaith strategol; a
- Phenaethiaid Timau Ewropeaidd Gofodol/Arbenigol.

Gwnaethom gyfarfod hefyd â'r canlynol:

- y Cadeirydd a dau aelod arall o Bwyllgor Monitro'r Rhaglenni; a'r
- 'swyddogion desg' (swyddogion) sy'n gyfrifol am raglenni Cymru o fewn y Comisiwn Ewropeaidd.

Astudiaethau achos ac adolygu ffeiliau

Gwnaethom asesu'r cynllun busnes, gweithdrefnau arfarnu, trefniadau gwerthuso a'r cynnydd hyd yn hyn ar gyfer sampl o wyth prosiect. Gwnaethom gyfarfod â rheolwr y prosiect a'r swyddog datblygu prosiect ar gyfer pob un o'r prosiectau hyn er mwyn trafod eu hasesiad o'r prosiect a gweithdrefnau WEFO.

Gwnaethom adolygu sampl o 36 o brosiectau (gan gynnwys yr astudiaethau achos) er mwyn ystyried cynnydd prosiectau ar ôl eu cymeradwyo a'r ffordd y caiff gweithdrefnau monitro a rheoli perfformiad WEFO eu rhoi ar waith. Gwnaethom ystyried ceisiadau prosiectau, adroddiadau cynnydd a nodiadau o gyfarfodydd cynnydd ar gyfer pob un o'r prosiectau a ddewiswyd.

Dadansoddi data

Gwnaethom ddadansoddi cynnydd y rhaglenni ar gyfer dangosyddion monitro allweddol, gan gymharu'r cyflawniadau a gofnodwyd ar 31 Rhagfyr 2013 yn erbyn targedau a chyflawniadau proffiliedig cyffredinol y rhaglen ar y dyddiad hwnnw.

Atodiad 2

Fframweithiau strategol

ERDF

Fframweithiau thematig:

Fframwaith	Blaenoriaethau a themâu cysylltiedig
Cyllid busnes	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 2, Thema 2 Cystadleurwydd – Blaenoriaeth 2
Newid yn yr hinsawdd	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 4, Themâu 1 a 2 Cystadleurwydd – Blaenoriaeth 3
Adfywio economaidd cymunedol	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 5, Thema 2
Menter	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 2, Thema 1 Cystadleurwydd – Blaenoriaeth 2
Seilwaith TGCh a manteisio i'r eithaf ar TGCh	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 1, Thema 2 Cystadleurwydd – Blaenoriaeth 1
Arloesedd, ymchwil a datblygu a thechnoleg	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 1, Thema 1 Cystadleurwydd – Blaenoriaeth 1
Effeithlonrwydd deunyddiau	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 4, Thema 2
Trafnidiaeth gynaliadwy	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 3, Thema 1

Fframweithiau gofodol - adfywio cynaliadwy:

Fframwaith	Blaenoriaethau a themâu cysylltiedig
Cymru Ganolog	Cydgyfeirio – Blaenoriaeth 3, Thema 2
Gogledd Cymru	– Blaenoriaeth 4, Thema 3 – Blaenoriaeth 5, Thema 1
Sir Benfro a'r Ddau Gleddau	Cystadleurwydd – Blaenoriaeth 4
De-ddwyrain Cymru	
Bae Abertawe	

ESF

Fframwaith	Blaenoriaethau a themâu cysylltiedig
Gwella gwasanaethau cyhoeddus	Cydggyfeirio – Blaenoriaeth 4
Gwella lefelau sgiliau a gallu'r gweithlu i addasu	Cystadleurwydd – Blaenoriaeth 2
Cynyddu cyflogaeth a mynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd	Cydggyfeirio – Blaenoriaeth 2, Themâu 1 a 2 Cystadleurwydd – Blaenoriaeth 1
Hyrwyddo cydraddoldeb rhwng y rhywiau ym maes cyflogaeth	Cydggyfeirio – Blaenoriaeth 3, Thema 3
Gwella sylfaen sgiliau'r gweithlu ac ategu dilyniant ym maes cyflogaeth drwy sgiliau sylfaenol a sgiliau lefel ganolradd	Cydggyfeirio – Blaenoriaeth 3, Thema 1
Sgiliau ar gyfer yr Economi Wybodaeth: Sgiliau Lefel Uwch a Systemau ar gyfer Datblygu'r Gweithlu	Cydggyfeirio – Blaenoriaeth 3, Thema 2
Rhoi i bobl ifanc sgiliau ar gyfer dysgu a chyflogaeth yn y dyfodol	Cydggyfeirio – Blaenoriaeth 1
Trafnidiaeth gynaliadwy	Cydggyfeirio – Blaenoriaeth 3, Thema 1

Ffynhonnell: WEFO

Atodiad 3

Data dangosyddion lefel rhaglen ar gyfer rhaglenni'r ERDF

Dangosydd	Uned fesur	Diwedd y rhaglen			Hyd at 31 Rhagfyr 2013		
		Rhagolwg (Rh1)	Targed (T)	% (Rh1 / T)	Cyflawnwyd (C)	Rhagolwg (Rh2)	% (C) / h2)
Cydgysfeirio							
Mentrau a gynorthwywyd	Nifer	17,622	14,150	125%	10,666	10,890	98%
Ymchwil a Datblygu ar y cyd	Nifer	1,245	514	242%	974	873	112%
Nifer y swyddi gros a grëwyd	Nifer CALI	32,877	33,200	99%	17,011	17,336	98%
Mentrau a grëwyd	Nifer	8,707	5,094	171%	4,971	5,100	97%
Budd o elw	£ miliynau	108	302	36%	10	26	39%
Buddsoddiad a ysgogwyd	£ miliynau	277	473	58%	152	137	111%
Swyddi y darparwyd ar eu cyfer	Nifer	3,185	1,050	303%	1,582	1,386	114%
Adeiladau a grëwyd neu a adnewyddwyd	metrau sgwâr	136,608	42,500	326%	62,474	79,049	79%
Prosiectau, prosesau neu wasanaethau newydd neu well a lansiwyd	Nifer	2,531	5,028	50%	1,536	1,262	122%
Cilometrau teithwyr gros ar drafnidiaeth gyhoeddus	000 km	523,452	400,000	131%	339,583	339,983	100%
Gwastraff a leihawyd, a aildddefnyddiwyd neu a ailgylchwyd	000 o dunelli	406	600	68%	0	100	0%

Dangosydd	Uned fesur	Diwedd y rhaglen			Hyd at 31 Rhagfyr 2013		
		Rhagolwg (Rh1)	Targed (T)	% (Rh1 / T)	Cyflawnwyd (C)	Rhagolwg (Rh2)	% (C) / h2)
Cystadleurwydd							
Mentrau a gynorthwywyd	Nifer	4,416	1,750	252%	2,037	2,123	96%
Ymchwil a Datblygu ar y cyd	Nifer	44	10	440%	9	15	60%
Nifer y swyddi gros a grëwyd	Nifer CALI	10,175	5,340	191%	6,638	6,464	103%
Budd o elw	£ miliynau	9	30	29%	4	4	105%
Cynhyrchion, prosesau neu wasanaethau a gofrestrwyd	Nifer	208	80	260%	123	119	103%
Prosiectau, prosesau neu wasanaethau newydd neu well a lansiwyd	Nifer	286	400	72%	135	150	90%
Buddsoddiad a ysgogwyd	£ miliynau	88	115	76%	42	38	111%
Mentrau a grëwyd	Nifer	3,142	510	616%	2,603	2,530	103%

Ffynhonnell: Cronfa ddata rhaglenni a phrosiectau WEFO (PPIMS)

Atodiad 4

Data dangosyddion lefel rhaglen ar gyfer rhaglenni'r ESF

Dangosydd	Uned fesur	Diwedd y rhaglen			Hyd at 31 Rhagfyr 2013		
		Rhagolwg (Rh1)	Targed (T)	% (Rh1 / T)	Cyflawnwyd (C)	Rhagolwg (Rh2)	% (C) / h2)
Cydyfeirio							
Cyfanswm y cyfranogwyr	Nifer	536,256	267,500	200%	423,430	443,028	96%
Cyfranogwyr benywaidd	Nifer	258,000	146,150	177%	0	n/a	n/a
Cyfranogwyr economaidd anweithgar	Nifer	161,000	63,750	253%	108,225	n/a	n/a
Cyfranogwyr di-waith	Nifer	93,000	55,000	169%	104,995	n/a	n/a
Cyfranogwyr cyflogedig	Nifer	168,000	122,500	137%	113,122	n/a	n/a
Cyflogwyr a gafodd gymorth neu gefnogaeth ariannol	Nifer	22,043	20,060	110%	11,678	12,615	93%
Cytundebau cydweithredol rhwng cyrff y sector cyhoeddus	Nifer	115	20	575%	24	38	63%
Cyfranogwyr sy'n dechrau gweithio	Nifer	72,333	27,500	263%	46,012	55,321	83%
Cyfranogwyr sy'n ennill cymwysterau	Nifer	203,655	79,530	256%	139,993	143,153	98%
Cyfranogwyr sy'n ennill cymhwyster sgiliau sylfaenol	Nifer	83,700	43,900	191%	53,201	n/a	n/a
Cyfranogwyr sy'n ennill cymhwyster Lefel 2	Nifer	75,400	23,000	328%	63,120	n/a	n/a
Cyfranogwyr sy'n ennill cymhwyster Lefel 3	Nifer	28,400	8,900	319%	17,532	n/a	n/a
Cyfranogwyr sy'n ennill cymhwyster Lefel 4 ac uwch	Nifer	16,200	3,800	426%	6,140	n/a	n/a
Cyfranogwyr sy'n ymgymryd â dysgu pellach	Nifer	61,321	57,700	106%	36,128	45,422	80%

Dangosydd	Uned fesur	Diwedd y rhaglen			Hyd at 31 Rhagfyr 2013		
		Rhagolwg (Rh1)	Targed (T)	% (Rh1 / T)	Cyflawnwyd (C)	Rhagolwg (Rh2)	% (C) / h2)
Cystadleurwydd							
Cyfanswm y cyfranogwyr	Nifer	92,971	26,600	350%	64,112	76,247	84%
Cyfranogwyr benywaidd	Nifer	41,000	15,190	270%	27,264	n/a	n/a
Cyfranogwyr economaidd anweithgar	Nifer	35,500	11,900	298%	21,969	n/a	n/a
Cyfranogwyr di-waith	Nifer	15,100	2,100	719%	14,105	n/a	n/a
Cyfranogwyr cyflogedig	Nifer	42,500	12,600	337%	28,010	n/a	n/a
Cyflogwyr sy'n cael cymorth	Nifer	7,062	2,800	252%	3,381	4,284	79%
Cyfranogwyr sy'n dechrau gweithio	Nifer	16,021	3,500	458%	7,769	12,020	65%
Cyfranogwyr sy'n ennill cymwysterau	Nifer	31,741	9,650	329%	20,854	22,719	92%
Cyfranogwyr sy'n ennill cymhwyster sgiliau sylfaenol	Nifer	14,900	5,740	260%	4,870	n/a	n/a
Cyfranogwyr sy'n ennill cymhwyster Lefel 2	Nifer	11,300	2,570	440%	9,957	n/a	n/a
Cyfranogwyr sy'n ennill cymhwyster Lefel 3	Nifer	4,200	800	525%	4,674	n/a	n/a
Cyfranogwyr sy'n ennill cymhwyster Lefel 4 ac uwch	Nifer	1,300	540	241%	1,353	n/a	n/a
Cyfranogwyr sy'n ymgymryd â dysgu pellach	Nifer	5,757	4,620	125%	1,324	3,821	35%

Ffynhonnell: Cronfa ddata rhaglenni a phrosiectau WEFO (PPIMS)

Atodiad 5

Gwybodaeth sydd ei hangen gan noddwyr prosiectau mewn cynlluniau busnes

Mae noddwyr yn cyflwyno cynlluniau busnes gan gynnwys gwybodaeth o dan y penawdau canlynol:

- 1 Disgrifiad o'r prosiect
Nodau, amcanion, cyfraniad i bolisi'r Llywodraeth, gweithgareddau, buddiolwyr, lleoliad
- 2 Rheoli'r prosiect a'i roi ar waith
Cofnodi'r gwaith o reoli'r prosiect, trefnu'r prosiect, yr adnoddau sydd ar gael, caffael
- 3 Yr angen a'r galw am y prosiect
Gwaith ymchwil sy'n nodi angen ac yn meintioli'r galw, astudiaethau dichonoldeb, manylion a chyfiawnhad dros unrhyw achos o ddyblygu neu ddadleoli gweithgareddau sy'n bodoli eisoes
- 4 Opsiynau gweithredu
Dadansoddiad o'r opsiynau ar gyfer gweithredu'r prosiect, gan gynnwys yr opsiwn 'gwneud dim'
- 5 Allbynnau a chanlyniadau
- 6 Proffil ariannol
Dadansoddiad manwl am gostau a llifau arian parod gydag unrhyw ragdybiaethau a ddefnyddiwyd
- 7 Pecyn ariannol
Esboniad o'r ffynonellau arian cyfatebol a chyfiawnhad dros lefel y cymorth y gwneir cais amdano
- 8 Gwerth am arian
Tystiolaeth i ategu'r achos o ran darbodusrwydd (cost mewnbynnau), effeithlonrwydd (y gydberthynas rhwng costau ac allbynnau), effeithiolrwydd (sut y bydd yr allbynnau a'r canlyniadau yn creu'r effeithiau gofynnol)
- 9 Gwerth ychwanegol
Sut y bydd y prosiect yn creu buddiannau newydd ac yn ategu gweithgareddau na fyddent fel arall yn cael eu cynnal neu a fyddai'n cael eu lleihau/gohirio
- 10 Monitro a gwerthuso
Detholiad o ddangosyddion, sut y caiff data eu casglu, ansawdd data, amserlen a dulliau gwerthuso
- 11 Strategaeth ôl ariannu/parhad
Strategaeth ymadael ac etifeddiaeth y prosiect
- 12 Rheoli risg
Dull gweithredu o ran rheoli risgiau allweddol
- 13 Cyhoeddusrwydd
Cydnabyddiaeth gyhoeddus i arian yr UE, gweithgareddau cyhoeddusrwydd, lledaenu arfer da